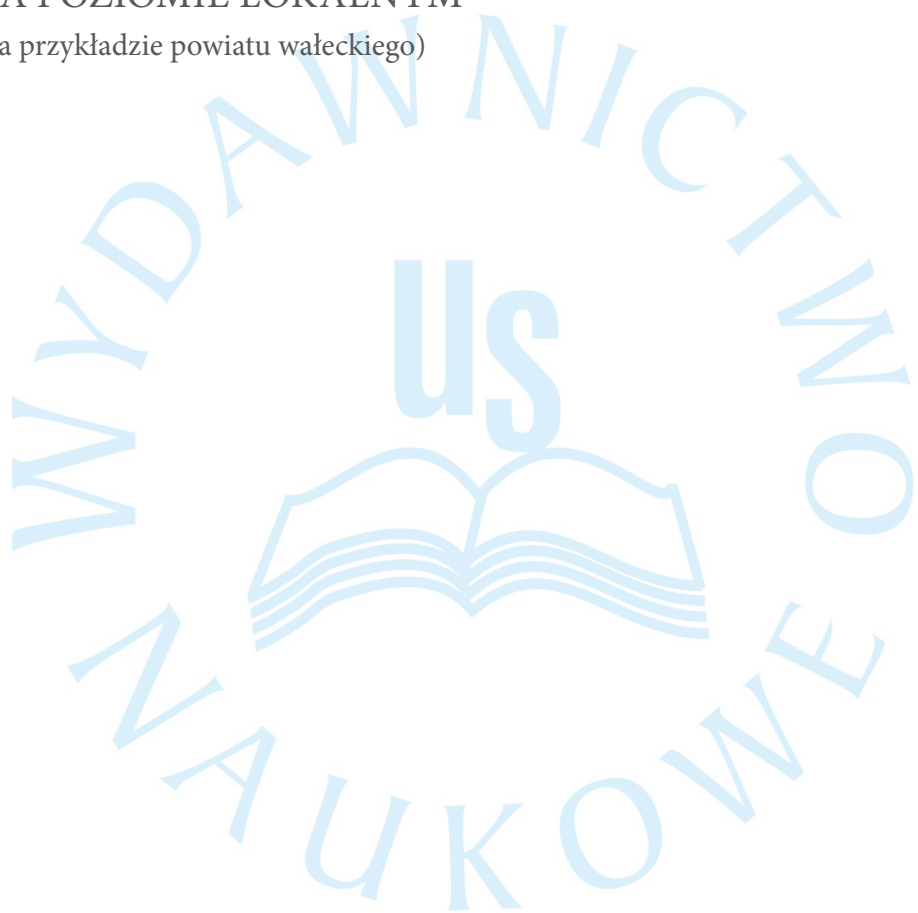

POMIAR JAKOŚCI ŻYCIA
NA POZIOMIE LOKALNYM
(na przykładzie powiatu wałęckiego)

Uniwersytet Szczeciński
ROZPRAWY I STUDIA T. (MLV) 981

POMIAR JAKOŚCI ŻYCIA NA POZIOMIE LOKALNYM

(na przykładzie powiatu wałeckiego)

Praca zbiorowa pod redakcją
Krzysztofa Błońskiego, Augustyny Burlity i Jolanty Witek

Szczecin 2017

Rada Wydawnicza

Tomasz Bernat, Anna Cedro, Urszula Chęcińska, Beata Kędzia-Klebeko
Małgorzata Makiewicz, Małgorzata Ofiarska, Aleksander Panasiuk
Małgorzata Puc, Karol Sroka, Renata Urban, Grzegorz Wejman
Marek Górski – przewodniczący Rady Wydawniczej
Elżbieta Zarzycka – dyrektor Wydawnictwa Naukowego

Recenzent

prof. dr hab. Irena Ozimek

Redakcja językowa

Katarzyna Maziarz

Korekta

Paulina Kaczyńska-Domagalska

Skład komputerowy

Joanna Dubois-Mosora

Projekt okładki

Joanna Dubois-Mosora

© Copyright by Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 2017

ISBN 978-83-7972-136-8

Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego
Wydanie I. Ark. wyd. 7,5. Ark. druk. 7,9. Format B5.

SPIS TREŚCI

Wstęp (<i>Augustyna Burlita</i>).....	7
Rozdział 1. Jakość życia – aspekty definicyjno-badawcze (<i>Anna Dąbrowska</i>).....	11
Rozdział 2. Przegląd koncepcji pomiaru jakości życia ludności (<i>Teresa Słaby</i>)	19
Rozdział 3. Jakość życia Polaków w świetle wyników badań empirycznych (<i>Mirosława Janoś-Kreso</i>).....	31
Rozdział 4. Metodyka badań jakości życia mieszkańców powiatu wałęckiego (<i>Krzysztof Błoński, Bartłomiej Jefmański</i>).....	45
Rozdział 5. Jakość usług publicznych w powiecie wałęckim w opinii mieszkańców (<i>Krzysztof Błoński</i>).....	53
Rozdział 6. Satysfakcja mieszkańców powiatu wałęckiego z życia osobistego (<i>Augustyna Burlita</i>)	65
Rozdział 7. Satysfakcja mieszkańców powiatu wałęckiego z życia zawodowego (<i>Bogdan Wankiewicz, Kamila Trojanowska</i>)	77
Rozdział 8. Jakość życia mieszkańców powiatu wałęckiego w świetle wyników Indeksu Jakości Życia (<i>Marta Kusterka-Jefmańska, Bartłomiej Jefmański</i>)	83
Rozdział 9. Obiektywne i subiektywne wskaźniki jakości życia w kreowaniu rozwoju na poziomie lokalnym (<i>Marta Kusterka-Jefmańska</i>).....	99
Podsumowanie (<i>Krzysztof Błoński, Augustyna Burlita</i>).....	105
Measuring the quality of life at local level (on the example of the Wałęcki County). Abstract	107
Bibliografia	109
Spis rysunków, tabel i wykresów	117
Załącznik. Wzór kwestionariusza ankiety wykorzystanej w badaniach	121

WSTĘP

Jakość życia jest kategorią stanowiącą przedmiot zainteresowania wielu nauk, m.in. ekonomii, socjologii, medycyny, psychologii i pedagogiki, ale również polityki społeczno-ekonomicznej, zwłaszcza w aspekcie zrównoważonego rozwoju. Przekłada się to na wielość definicji i zróżnicowanie podejść do badania jakości życia, zależnie od przyjętego w danej nauce czy też przez danego badacza kontekstu, sposobu konceptualizacji i operacjonalizacji tego pojęcia.

Badania jakości życia mogą być realizowane w różnych wymiarach (np. subiektywnym i obiektywnym, międzynarodowym, krajowym, w przekroju różnych grup społeczno-zawodowych). W niniejszym opracowaniu podjęto problematykę pomiaru jakości życia na poziomie lokalnym. Za lokalnym kontekstem pomiaru jakości życia przemawia wiele argumentów. Jednym z nich jest wpływ aspektów lokalnych wynikających z funkcjonowania miejskiej/gminnej/powiatowej rzeczywistości na jakość życia mieszkańców. Każda jednostka terytorialna to przede wszystkim miejsce do życia ludzi oferujące im określone korzyści, wynikające m.in. z infrastruktury funkcjonalnej danego obszaru, układu przestrzennego, stanu środowiska naturalnego czy funkcjonowania lokalnego rynku pracy. Czynniki te mają istotny wpływ na jakość życia mieszkańców miasta, gminy czy powiatu (Domański 2014; Mandal 2013; Meyers 1987). Ponadto – zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym – nadrzędnym zadaniem władz samorządowych jest zaspokajanie potrzeb mieszkańców poprzez kreowanie określonych warunków jakości życia (Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym). Dlatego też badania różnych aspektów jakości życia w układach lokalnych stanowią ważne źródło informacji dla władz miasta/gminy/powiatu. Pozwalają lepiej zrozumieć potrzeby mieszkańców, stanowią jeden z mierników skuteczności zarządzania w ujęciu lokalnym, jak również powinny być uwzględniane w polityce rozwoju określonej jednostki terytorialnej (Kusterka-Jerfmańska 2013).

Struktura opracowania, na którą poza wstępem składa się dziewięć rozdziałów oraz podsumowanie, bazuje na zasadzie przechodzenia od ogółu do szczegółu. Zgodnie z nią w rozdziale pierwszym dokonano krótkiego przeglądu definicji i zróżnicowanych podejść do jakości życia, wynikających z zachodzących przemian ekonomicznych, społecznych i politycznych oraz kładących nacisk na różne

aspekty tej interdyscyplinarnej kategorii, w tym zwłaszcza jej subiektywne i obiektywne ujęcie.

Rozdział drugi charakteryzuje zróżnicowane koncepcje pomiaru jakości życia obrazujące różne podejścia do definiowania tej kategorii, jak i wynikające m.in. z przyjętych przez badaczy subiektywnych i/lub obiektywnych mierników jakości życia, skal pomiaru oraz rodzaju i zakresu prowadzonych badań.

Przykłady badań empirycznych obrazujących zróżnicowane podejścia do problematyki jakości życia przedstawia rozdział trzeci.

Zawarte w trzech pierwszych rozdziałach rozważania stanowią tło dla problematyki pomiaru jakości życia w układzie lokalnym, którą przedstawiono na przykładzie autorskich badań pierwotnych, zrealizowanych przez zespół badaczy z różnych ośrodków akademickich, na przykładzie mieszkańców powiatu wałeckiego. Chociaż brak uporządkowania terminologicznego utrudnia empiryczną kwantyfikację kategorii „jakość życia ludności” i – jak wskazywał L. Kołakowski – nie może być ona traktowana jako niezmienna i powszechnie przyjmowana (Kołakowski 2011: 163), w prowadzonych badaniach przyjęto podejście zintegrowane, uznające, że jakość życia to odczuwana przez ludzi satysfakcja z warunków życia w miejscu zamieszkania (obiektywna jakość życia) oraz życia osobistego i zawodowego (subiektywna jakość życia). Badania empiryczne przeprowadzono z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety bezpośredniej na reprezentatywnej próbie dorosłych mieszkańców powiatu wałeckiego. Do oceny poziomu satysfakcji i oceny ważności dla danej osoby wyróżnionych obszarów jakości usług publicznych, życia zawodowego, życia osobistego oraz oceny ogólnego zadowolenia z życia wykorzystano skalę pięciostopniową. Rzetelność pomiaru oszacowano za pomocą współczynnika α -Cronbacha (jego wartości były większe od 0,8, co oznacza że skale charakteryzują się wysoką rzetelnością). Metodologię badań jakości życia mieszkańców powiatu wałeckiego scharakteryzowano szerzej w rozdziale czwartym.

W kolejnych trzech rozdziałach zaprezentowano najważniejsze wyniki przeprowadzonych badań pierwotnych satysfakcji mieszkańców powiatu wałeckiego z jakości usług publicznych (rozdział piąty), życia osobistego (rozdział szósty) oraz życia zawodowego (rozdział siódmy).

Wyniki uzyskane w badaniach ankietowych stanowiły podstawę do wyznaczenia Indeksu Jakości Życia (QLI – *Quality of Life Index*), stanowiącego autorską koncepcję narzędzia pomiaru subiektywnej jakości życia mieszkańców powiatu wałeckiego, opartą na metodyce CSI (Customer Satisfaction Index; Willemsen 2010). Jakość życia mieszkańców powiatu wałeckiego w świetle wyników Indeksu Jakości Życia przedstawia rozdział ósmy.

Ostatni rozdział stanowi podsumowanie rozważań teoretycznych i wyników badań. Wskazano w nim na praktyczny wymiar jakości życia i charakteryzujących ją wskaźników zarówno subiektywnych, jak i obiektywnych w kreowaniu rozwoju na

poziomie lokalnym. Przedstawiono także możliwe kierunki wykorzystania badań jakości życia w polityce rozwoju na poziomie lokalnym.

W kończącym monografię podsumowaniu odniesiono się do wyników przeprowadzonych badań oraz podkreślono, że wysoka jakość życia, stanowiąc nadrzędny cel koncepcji zrównoważonego rozwoju, powinna być celem i rezultatem zarówno lokalnej, jak i krajowej polityki społeczno-ekonomicznej, z uwzględnieniem wyrównywania dysproporcji w jakości życia pomiędzy poszczególnymi obszarami (gminami, regionami).

Augustyna Burlita

JAKOŚĆ ŻYCIA – ASPEKTY DEFINICYJNO-BADAWCZE

(Anna Dąbrowska¹)

Jakość życia stanowi kategorię, która jest coraz częściej obecna w opracowaniach i badaniach przedstawicieli wielu nauk: ekonomii, socjologii, psychologii, medycyny, pedagogiki, ale także w wypowiedziach polityków i w dokumentach dotyczących strategii rozwoju społecznego. Jak zauważa J. Kramer, pojęcie to ma charakter dualny, gdyż na obecnym etapie rozwoju cywilizacji pełni dwie role. Po pierwsze, jest miernikiem stanu zadowolenia i szczęścia w życiu człowieka, uwarunkowanym także w czasach konsumpcjonizmu posiadaniem dóbr materialnych, po wtóre, jest czynnikiem zmian, które charakteryzują zrównoważony rozwój, a szerzej: cykl rozwoju zwany rewolucją przetrwania (Kramer 2011: 5).

Interdyscyplinarny charakter jakości życia powoduje, że w literaturze przedmiotu spotykamy wiele określeń tego terminu. Jakość życia, jak zauważył L. Kołakowski, nigdy nie jest niezmienna i powszechnie przyjmowana. (Kołakowski 2011: 163). T. Borys stwierdza, że „wszystko, co robimy w życiu, zawsze w jakiś sposób – bezpośredni lub pośredni – wyznacza jego jakość. Jakość życia jest bowiem lub powinna być celem nadrzędnym wszelkich naszych indywidualnych działań, a w skali zbiorowej – każdej społeczności lokalnej, regionalnej, narodowej czy międzynarodowej (globalnej)” (Borys 2015: 1).

W. Ostasiewicz za główną przyczynę rozbieżności w definicjach pojęcia „jakość życia” uznaje niemożność bezpośredniej obserwacji tej cechy, jej istnienie bowiem ma charakter subiektywny i nie można jej zmierzyć tak, jak cechy typu obiektywnego (Ostasiewicz 2002: 10).

Brak jednoznacznej definicji pojęcia „jakość życia” skłania badaczy do podejmowania prób uściślenia tego terminu. W literaturze przedmiotu często można spo-

---

¹ Szkoła Główna Handlowa w Warszawie.

tkać zapis, że początek zainteresowania pojęciem jakości życia datuje się na czasy starożytne. Przywołuje się takich myślicieli, jak Hipokrates czy Arystoteles, którzy próbowali odpowiedzieć na pytanie, co jest fundamentem szczęśliwego, satysfakcjonującego życia. Pierwszy z nich uważał, że szczęśliwe życie wyraża się poprzez stan wewnętrznej równowagi. Drugi z kolei był zdania, że najważniejszym celem jest dążenie do eudajmonii, czyli możliwie najwyższego osiągalnego dobra, które miało być gwarancją szczęścia (Trzebiatowski 2011: 26).

S.M. Kot, przywołując Arystotelesa zauważa, że „kojarzył on dobrobyt ze szczęściem, przy czym dobrobyt ekonomiczny stanowił co najwyżej środek osiągnięcia szczęścia”. Autor stwierdza także, że „ani filozofia starożytna, ani też średniowieczna myśl chrześcijańska (Trzebiatowski 2011: 26) nie łączyły ideału szczęścia z zamożnością ekonomiczną” (Kot 2004: 107). Jednocześnie S.M. Kot stwierdza, że „według filozofii utylitarystycznej dobra materialne mogą pełnić znaczącą rolę w osiągnięciu przyjemności czy szczęścia” (Kot 2004: 108).

Jakość życia jest często rozważana i analizowana obok warunków życia, poziomu życia, godności życia, dobrobytu społecznego lub określenia te są synonimami tego pojęcia (Słaby 1994: 246).

Obiektywną jakość życia zamiennie określa się jako warunki życia. Ich poprawa nie musi jednak przekładać się bezpośrednio na zwiększenie poziomu zadowolenia z życia. Satysfakcja z życia określana jest jako subiektywna jakość życia i relacje tej kategorii do jakości obiektywnej nie są jednoznacznie określone. Subiektywne poczucie zadowolenia z obiektywnych warunków życia zależy również od kompleksowości jakości życia, tzw. względnego poczucia pokrzywdzenia, oraz systemu wartości (Borys 2002: 58–63). Subiektywna jakość życia jest ściśle powiązana z pojęciem szczęścia, które definiowane jest jako pełne i trwałe zadowolenie z całości życia.

Jak zauważa T. Markowski, warunki życia definiowane są jednak najczęściej jako całokształt relacji, w jakich żyje społeczeństwo, gospodarstwo domowe lub jednostka. Określane są często przez cztery podstawowe elementy:

- a) poziom dobrobytu ekonomicznego (Zalega 2015: 458) (dochód ludności), gwarantujący określony poziom zaspokojenia potrzeb materialnych;
- b) stopień wyposażenia w infrastrukturę mieszkaniową i komunalną (np. liczba gospodarstw domowych na jedno mieszkanie; liczba osób na jedną izbę; wyposażenie mieszkania w c.o., gaz, łazienkę itp.; długość oczekiwania na mieszkanie, dostępność ekonomiczna);
- c) stopień wyposażenia w infrastrukturę społeczną (np. zabezpieczenie społeczne, bezpieczeństwo publiczne, ochrona zdrowia);
- d) warunki środowiska naturalnego, w którym żyje człowiek, np. stopień zanieczyszczenia wód, powietrza (Markowski 1987).

Komisja ekspertów ONZ w 1954 r. zdefiniowała poziom życia jako „całokształt rzeczywistych warunków życia ludzi oraz stopień materialnego i kulturalnego zaspokojenia potrzeb poprzez strumień dóbr i usług odpłatnych, a także pochodzą-

cych z funduszków społecznych” (Murawska 2014: 80). Definicja ta stała się podstawą wielu innych definicji tego pojęcia.

A. Luszczewicz przez poziom życia rozumie „stopień zaspokojenia materialnych i kulturalnych potrzeb gospodarstw domowych realizowany poprzez strumienie towarów i usług odpłatnych oraz poprzez strumienie funduszy konsumpcji zbiorowej” (Luszczewicz 1982). T. Słaby termin ten definiuje jako stopień zaspokojenia potrzeb materialnych, podstawowych w hierarchii potrzeb życia człowieka (Słaby 1990: 8). Z kolei C. Bywalec poziom życia określa jako „stopień zaspokojenia potrzeb ludzkich wynikający z konsumpcji dóbr materialnych i usług” (Bywalec 1986: 36).

Godność życia według T. Słaby to nieodczuwanie stanów deprivacji, które mogą wynikać z negatywnych aspektów życia ludności w zmieniających się realiach gospodarczych (Słaby 1990: 8). Warto nadmienić, że godność życia wiązano początkowo z negatywnymi efektami rozwoju cywilizacji (Drewnowski 1986: 339–347). Jak zauważa M. Górniak-Durose, przede wszystkim niedobór, ale również nadmiar dóbr może być przyczyną odczuwania mniej godnego życia (Górniak-Durose 2009: 57–66).

E. Allardt, przyjął, że na dobrobyt społeczny składają się trzy sfery potrzeb ludzkich: posiadanie (*to have*), uczucie (*to love*) oraz istnienie (*to be*). Autor, rozróżniając pojęcia: „poziom życia” i „jakość życia”, przyjął, że „poziom życia” wiąże się z potrzebami materialnymi i określany jest przez pierwszy czynnik potrzeb ludzkich (*to have*), natomiast „jakość życia” to potrzeby pozamaterialne i jako takie charakteryzowane są poprzez pozostałe dwie sfery potrzeb ludzkich (*to love* oraz *to be*) (Allardt 1993).

A. Campbell definiuje pojęcie „jakość życia”, uwzględniając stopień satysfakcji m.in. z życia rodzinnego, zawodowego, stosunków międzysąsiedzkich, relacji towarzyskich, stanu zdrowia, sposobów spędzania czasu wolnego, zdobytego wykształcenia, wykonywanej profesji czy ogólnych standardów wpływających na jakość życia w obrębie danej wspólnoty lokalnej. Czynniki te plasują się w kategorii potrzeb (Campbell 1981).

Według R. Gillinghama i W.S. Reece: „jakość życia to stopień satysfakcji uzyskanej przez jednostkę w wyniku spożycia dóbr i usług, spędzania wolnego czasu, korzystania z pozostałych materialnych i społecznych warunków środowiska, w którym jednostka ta się znajduje” (Gillinghama, Reece 1980). A.C. Michalos uważa, że o jakości życia decyduje stopień zadowolenia z niego, ale istotna jest wielkość rozbieżności między stanem pożądanym – potrzebą, a stanem aktualnym – poziomem zaspokojenia. Podkreśla też, że nie sama wielkość rozbieżności wpływa na jakość życia, zależy bowiem, jakiej sfery życia dotyczy. Im sfera życia jest ważniejsza, tym mniejsze niezaspokojenie w jej zakresie powoduje dyskomfort, a dalej słabszą jakość życia (Słaby 2015: 101–124).

Według Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) jakość życia to „sposstrzeganie przez jednostkę jej pozycji w życiu w kontekście kultury i systemów wartości, w jakich żyje, oraz w relacji do jej celów, oczekiwań, standardów i zainteresowań”.

WHO wyodrębnia sześć stanów podstawowych wymiarów dotyczących jakości życia: 1) wymiar fizyczny; 2) wymiar psychologiczny; 3) niezależność; 4) relacje społeczne; 5) środowisko; 6) wymiar duchowy/ przekonania osobiste (<http://gabinetzdrowia.net.pl/definicja-zdrowia-i-jakosci-zycia-wg-who.php>).

W *Encyklopedii PWN* jakość życia jest definiowana jako stopień zaspokojenia potrzeb materialnych i niematerialnych – spełniania standardów lub realizacji wartości: biologicznych, psychologicznych, duchowych, społecznych i politycznych, kulturalnych, ekonomicznych i ekologicznych jednostek, rodzin i zbiorowości (<http://encyklopedia.pwn.pl/haslo/jakosc-zycia;3916390.html>).

Jakość życia, jak twierdzi T. Słaby, jest syntezą dobrobytu w sensie materialnym oraz dobrostanu w sensie psychicznym i dotyczy kilku wymiarów ludzkiego życia, ekonomicznego i pozamaterialnego, w tym również np. chorób, efektów starzenia, które w coraz większym stopniu dotyczą osób w starszym wieku mimo stosunkowo dobrej sytuacji dochodowej (Słaby 2012).

S.M. Kot, za T.M. Scanlonem, wyróżnia trzy znaczenia pojęcia jakości życia, odróżniając dobrobyt od jakości życia. Są to:

- a) jakość życia jako materialno-społeczne warunki życia;
- b) jakość życia jako osobiste doświadczenia (przeżycia);
- c) jakość życia jako życie wartościowe, pełne podziwu i poświęceń dla innych (Kot 2004: 110–117).

J. Rutkowski przez jakość życia rozumie „stopień zaspokojenia ogółu (materialnych, duchowych i społecznych) potrzeb ludzkich, stan satysfakcji społecznej będący rezultatem postrzegania przez ludność całokształtu warunków, wszystkich istotnych wymiarów życia” (Rutkowski 1987: 162).

T. Słaby, definiując jakość życia, stwierdza, że pojęcie to „zawiera te wszystkie elementy życia człowieka, które związane są z faktem istnienia człowieka, bycia kimś i odczuwania różnych stanów emocjonalnych, wpływających np. z faktu posiadania rodziny, kolegów, przyjaciół” (Słaby 1990: 8).

T. Tomaszewski uważa, że jakość życia można utożsamiać zarówno z jakością świata, jak i jakością człowieka. Przy takim ujęciu przez jakość życia należy rozumieć „zespół elementów występujących w różnych proporcjach i z różnym nasileniem, na które składają się bogactwo przeżyć, poziom świadomości, poziom aktywności, twórczości i współuczestnictwo w życiu społecznym” (Tomaszewski 1976: 204).

Zdaniem A. Kalety jakość życia obejmuje najistotniejsze potrzeby jednostki (wartości egzystencjalne) oraz jej opinie na temat ich zaspokojenia. Wartości egzystencjalne są sprecyzowaną lub dającą się wnioskować koncepcją tego, co godne pożądania, charakterystyczną dla jednostki lub grupy i wywierającą wpływ na wybór spośród dostępnych sposobów, środków i celów działania. Autor twierdzi, że jest to kategoria podwójnie subiektywna – ze względu na fakt uznania pewnej grupy potrzeb za wartości egzystencjalne oraz indywidualne oceny stopnia ich realizacji (Kaleta 1998).

Z. Kędzior, podejmując problem jakości życia, wskazuje na czynniki obiektywne, społeczne i czynniki subiektywne. Czynniki obiektywne najczęściej odnoszą się do dobrobytu materialnego człowieka. Czynniki społeczne mierzy się poziomem usług społecznych i infrastruktury, z kolei czynniki subiektywne reprezentują odczucia psychiczne jednostek, zadowolenie, poczucie satysfakcji i szczęścia (Kędzior 2003: 15–18).

Definicja innej polskiej badaczki jakości życia, K. de Walden-Gałuszko, mówi, że „jakość życia to ocena własnej sytuacji życiowej, dokonana w określonym czasie i uwzględniająca przyjętą hierarchię wartości lub też różnica pomiędzy realną sytuacją człowieka a sytuacją przez niego wymarzoną” (de Walden-Gałuszko 1993).

GUS definiuje jakość życia jako satysfakcję, którą ludzie czerpią z różnych jego aspektów oraz z życia jako całości, a także elementy dotyczące odczuwanych stanów emocjonalnych oraz systemu wartości. Zestawiono podstawowe wskaźniki umożliwiające ocenę ważnych obszarów jakości życia. Wskaźniki te dotyczą zarówno obiektywnych warunków życia, jak i odczuwanej przez poszczególne osoby subiektywnej jakości życia (GUS 2015), co przedstawia rysunek 1.

Trzeba się zgodzić z poglądem L. Kołakowskiego, że zawsze pozostanie jednak pewien zasób nieznamośności wszystkich źródeł odczuwanej subiektywnie jakości życia (Kołakowski 2011: 163).

Rysunek 1. Składowe jakości życia

Źródło: *Jakość życia w Polsce. Edycja 2015* (2015), Warszawa, GUS.

Jak zauważa T. Borys, w dyskursie nad terminologią dotyczącą jakości życia i pojęciami pochodnymi zarysowują się wyraźnie dwie tendencje. Pierwsza odnosi się do często wyrażanego przekonania, że „jakości życia nie można uniwersalnie zdefiniować, ponieważ istnieje zbyt wiele sposobów interpretacji oraz wymiarów, które należałoby uwzględnić, aby możliwe było stworzenie ujednoczonej definicji”. W literaturze przedmiotu występują różne klasyfikacje jakości życia bez wyraźnie sprecyzowanego kryterium podziału. Stąd termin *jakość życia* ma synonimy: dobrostan, warunki życia, poziom życia, standard życia, stopa życiowa, sposób życia czy styl życia, bez określenia różnicy w ich znaczeniu. Tendencja ta charakteryzuje więc tradycyjne, zdeintegrowane (wyspecjalizowane) podejście do jakości życia i jej rozproszenie jako przedmiotu badań w różnych dziedzinach i dyscyplinach czy subdyscyplinach naukowych (jak podaje autor, w latach 1966–2005 liczba takich opracowań wyniosła prawie 77 tys.). Druga tendencja to podejmowanie prób – na podstawie analizy wielości podejść i interpretacji – uniwersalizacji definicji jakości życia jako naturalnego i integrującego skutku istoty samej jakości, jak i istoty życia (tutaj autor odwołuje się do pozycji Sedlak 2004; Borys 2015: 2).

Za najbardziej charakterystyczne działania w obszarze definicji jakości życia, jak podkreśla T. Słaby, należy uznać dwie zmiany. Po pierwsze, odejście od subiektywnych ocen wyłącznie stanów duchowych i emocjonalnych na rzecz badania również subiektywnie ocenianego poziomu życia (stopnia zaspokojenia potrzeb). A po drugie, włączenie do badań źródeł jakości życia – obok zadowolenia z życia oraz szczęścia – posiadania rzeczy materialnych (Słaby 2012).

Wielość podejść do definiowania pojęcia „jakość życia” pozwoliła na ich klasyfikację. T. Panek wyróżnił (2016: 14–20):

1. Podejście skandynawskie: przedstawiciele tej szkoły w podejściu do pomiaru jakości życia wykorzystali prace na temat dobrobytu. Pod pojęciem tym rozumiano dysponowanie przez jednostki takimi zasobami, jak środki pieniężne, majątek, wiedza, psychiczna i fizyczna energia czy więzi społeczne, umożliwiającymi tym jednostkom w sposób kontrolowany i świadomy kształtować swoje warunki życia. Autorzy tej koncepcji skupili się na obiektywnych warunkach życia.
2. Podejście amerykańskie: autorzy tej koncepcji nacisk położyli na subiektywny dobrostan jednostek, kształtowany przez oddziaływanie materialnych i społecznych zasobów. Subiektywny dobrostan osobisty kształtowany jest przez pięć głównych elementów: dobrostan emocjonalny, szczęśliwe życie, witalność, odporność i funkcjonowanie, które są następnie dezagregowane na subskładowe. Z kolei na subiektywny dobrostan społeczny składa się wsparcie społeczne oraz zaufanie i poczucie przynależności, które także dzielą się na subskładowe.
3. Podejście zintegrowane do koncepcji jakości życia:
  - podejście E. Allardta, który prezentował holistyczne podejście do jakości życia, bazujące na teorii podstawowych potrzeb,

- podejście niemieckie: bazujące na definicji jakości życia przedstawionej przez W. Zapfa, który uwzględniał wzajemne relacje pomiędzy obiektywnymi warunkami życia (aspekty materialne, warunki pracy, stan zdrowia, relacje społeczne) i subiektywnym dobrostanem w różnych sferach życia (element poznawczy i emocjonalny); na tej bazie Zapf wyróżnił cztery stany jakości życia, przedstawione w tabeli 1.

Tabela 1. Typologia stanów jakości życia

Obiektywne warunki życia	Subiektywny dobrostan	
	dobry	zły
Dobre	dobrostan	dysonans
Złe	adaptacja	deprywacja

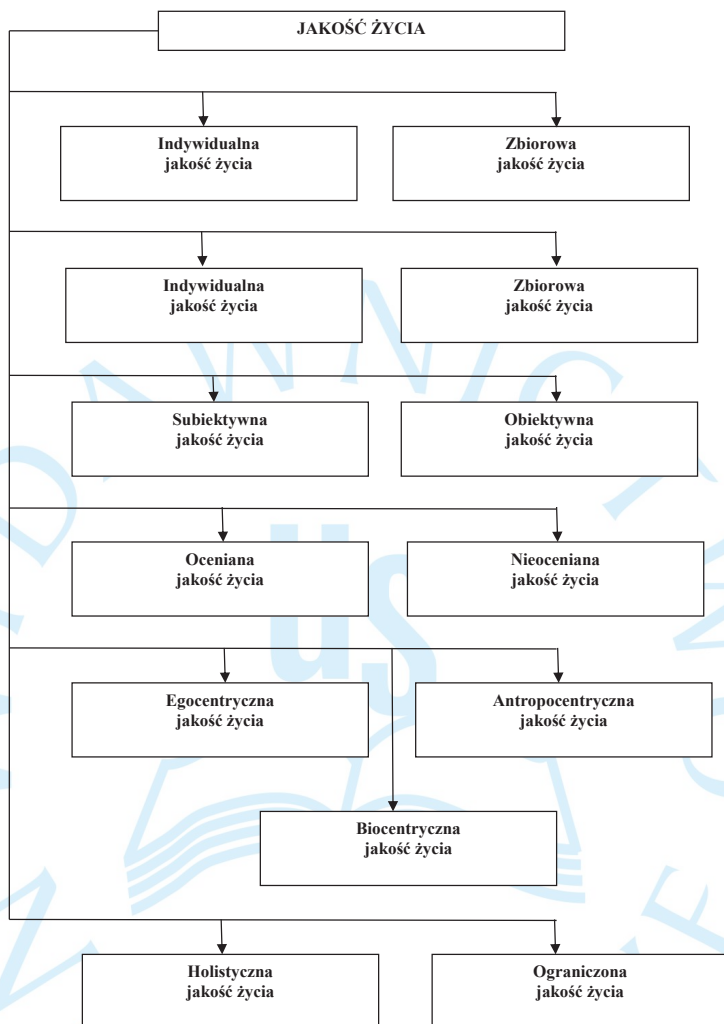
Źródło: W. Zapf (1984), *Individuelle Wohlfahrt: Lebensbedingungen und wahrgenommene Lebensqualität*, w: W. Glatzer, W. Zapf (red.), *Lebensqualität in der Bundesrepublik*, Frankfurt am Main-New York, Campus Verlag, s. 13–26; podano za: T. Panek (2016), *Jakość życia. Od koncepcji do pomiaru*, Warszawa, Oficyna Wydawnicza SGH, s. 20.

W literaturze przedmiotu można spotkać także inne sposoby konceptualizacji i definiowania jakości życia. M. Wnuk i współpracownicy wyróżnili dwa podstawowe nurty badań i dyskusji w związku z możliwymi sposobami konceptualizacji i operacjonalizacji kategorii jakości życia. Pierwszy, różnicujący jakość życia w sensie subiektywnym i obiektywnym, podobnie jak fenomenalistyczne i normatywne rozumienie jakości życia. Drugi, wynikający z różnic w systemach wartości, postaw etycznych i realizowanych koncepcji rozwoju (Wnuk i in. 2013: 10–16).

Z kolei T. Borys i R. Knippschild wymieniają sześć klasyfikacji jakości życia. Przedstawia je rysunek 2.

Na uwagę zasługuje definicja jakości życia przedstawiona w opracowaniu *Jakość życia w obszarze przygranicznym*, która brzmi: „Jakość życia – w najogólniejszym sensie – to obraz naszego życia oparty na określonym systemie wartości (systemie aksjologicznym); obraz ten – jako zbiorczy atrybut człowieka lub grupy ludzi – w zależności od użytych narzędzi jego opisu może być wyrażony subiektywnie lub obiektywnie, jednowymiarowo lub wielowymiarowo itp.; użyte narzędzia opisu jakości życia tworzą jej różne typologie” (Borys, Knippschild 2014).

Podsumowując, podkreślić należy, iż jakość życia jest przedmiotem wielu badań o charakterze lokalnym, krajowym i międzynarodowym. Ich celem jest pozyskanie wiedzy na temat postrzegania jakości życia przez jednostki społeczeństwa, które mają indywidualną ocenę i „definiują” jakość życia z wielu własnych kształtujących ją aspektów.

Rysunek 2. Rodzaje jakości życia w sześciu klasyfikacjach

Źródło: T. Borys, R. Knippschild (red.) (2014), *Jakość życia w obszarze przygranicznym – wzmocnienie ponadgranicznych przepływów dla wspólnego zrównoważonego rozwoju i planowania regionalnego*, Jelenia Góra [pdf].

PRZEGLĄD KONCEPCJI POMIARU JAKOŚCI ŻYCIA LUDNOŚCI

(Teresa Słaby¹)

Metodologia badań jakości życia wpisuje się w nurt badań społecznych efektów gospodarowania, mających również wymiar psychologiczny. Jest składnikiem tetrady: warunki życia – poziom życia, jakość życia – godność życia, która została ukształtowana w wyniku, historycznie ujmując, rozwoju prac badawczych charakteryzujących kolejne etapy rozwoju cywilizacji poprawiającej ludzki byt. Każda składowa tej tetrady jest obliczem wielu zmian w życiu człowieka, które charakteryzują rozwój gospodarczo-społeczny, mający zarówno pozytywny, jak i negatywny oddźwięk w życiu jednostki/ gospodarstwa domowego, a szerzej społeczeństwa z różną strukturą intensywności występowania na szczeblach terytorialnego podziału.

Nauka od wielu lat próbuje analizować powiązania, jakie występują pomiędzy procesami ekonomicznymi i społecznymi, a konkretnie próbuje za pomocą liczb ocenić społeczne efekty rozwoju/ regresu gospodarczego. Efekty te są mierzone za pomocą wielu narzędzi statystyki społecznej. Dzięki temu dokonywana jest diagnoza sytuacji społecznej, a w szczególności diagnoza stopnia zaspokojenia ludzkich potrzeb materialnych i duchowych.

Diagnoza empiryczna wymaga określonej procedury badawczej, w której na czołową rolę odgrywają:

1. Definicja kategorii badawczej.
2. Narzędzie badawcze, czyli mierniki statystyczne (obiektywne lub/i subiektywne), które w fazie szerszej interpretacji są wskaźnikami. Fundamentalną decyzją w tym etapie jest podział na czynniki i mierniki stopnia zaspokojenia potrzeb.
3. Rodzaj badania (ilościowe, jakościowe, eksperckie, wizualne i/lub mieszane w celu pogłębienia analiz).

---

¹ Szkoła Główna Handlowa w Warszawie.

4. Interpretacja wyników badań na tle innych wskaźników (demograficznych, ekonomicznych, przestrzennych, środowiskowych, politycznych). Należy dodać, że zasięg interpretacji, jej głębokość i zbliżenie do rzeczywistości zależy od zastosowanych metod jedno- lub wielowymiarowych analiz statystycznych. Ich wykorzystanie jest uwarunkowane określonymi założeniami stosowalności, których spełnienie jest zależne od przyjętych skal pomiaru, a te z kolei wiążą się z wyborem rodzaju mierników (obiektywnych lub subiektywnych) „narzuconych” przez przyjętą definicję badanej kategorii. Występuje zatem oczywisty łańcuch decyzyjny, który wymaga konsekwentnych decyzji badacza.

Wybór procedury badawczej zależy od definicji badanej kategorii. Wymieniona powyżej tetrada wymaga prezentacji autorskiej definicji jej składowych, w literaturze światowej bowiem istnieje od lat 60. XX w., kiedy rozpoczął się tzw. ruch wskaźników społecznych, kilkadziesiąt definicji oceny stopnia zaspokojenia materialnych i duchowych potrzeb człowieka. W Polsce początki badań stopnia zaspokojenia potrzeb sięgają lat 70. (Rosner 1974), a ich znaczące rozwinięcie nastąpiło w latach 80. (Luszniewicz 1982) oraz 90. ubiegłego stulecia (Rutkowski 1987).

Niezwykły wzrost zainteresowania badaniami jakości życia ludności przez przedstawicieli kilku dziedzin nauki spowodowany był niewątpliwie tzw. ruchem wskaźników społecznych, zapoczątkowanym w USA w latach 30. i rozwiniętym w latach 60. ubiegłego wieku. Po ponad dwudziestu latach, w połowie lat 80., nastąpiła głęboka reorientacja tego ruchu, którą w warunkach polskich przyniosła transformacja systemowa.

Pierwsza i jedyna do 2016 r. monografia o systemie wskaźników społecznych w Polsce ukazała się w 1994 r. (Słaby 1994). Rozwój prac wymienionych autorów uzasadniało sformułowane przez autorkę wprowadzenie triady, a następnie tetrady kategorii związanych ze stopniem zaspokojenia potrzeb na początku XXI w. (Słaby 2004). I tak:

1. Warunki życia to obiektywne czynniki wpływające na poziom zaspokojenia potrzeb i standard życia gospodarstw domowych. Do czynników tych można zaliczyć m.in. dochody gospodarstw domowych, oszczędności, zamożność oraz warunki mieszkaniowe gospodarstw domowych.
2. Poziom życia to stopień zaspokojenia potrzeb materialnych i kulturalnych przy istniejącej infrastrukturze umożliwiającej to zaspokojenie. Warunki i poziom życia są determinantami (czynnikami) jakości i godności życia.
3. Jakość życia to odczuwanie pozytywnych stanów emocjonalnych i duchowych, związanych z poszczególnymi elementami życia człowieka. Należy dodać, że ocena jakości życia wyrażona przez jednostkę według przyjętej skali pomiaru jest tzw. postrzeganiem jakości życia.
4. Godność życia to nieodczuwanie stanów deprivacji społecznej, wynikających z negatywnych ocen stopnia zaspokojenia potrzeb, życia w określonych warunkach środowiskowych i społecznych.

Rozłączność pojęć w tej tetradzie umożliwia użyteczność praktyczną w polityce społecznej na różnych szczeblach terytorialnych w postaci działań naprawczych zmierzających do spójności społecznej.

W badaniach jakości życia nie wypracowano dotychczas jednej, standardowej definicji². Jakość życia jest przedmiotem badań przedstawicieli wielu nauk, lekarzy i psychologów, socjologów, ekonomistów i polityków, co pozwala określić charakter tej kategorii jako interdyscyplinarny.

Niezwykły wzrost zainteresowania badaniami jakości życia ludności wśród przedstawicieli kilku dziedzin nauki spowodował, że trudno powołać się na badanie, które w Polsce było pierwsze w sensie historycznym. J. Rutkowski (1987: 7) wskazywał na ważny impuls rozpoczęcia badań empirycznych, jakim był niewątpliwie tzw. ruch wskaźników społecznych, zapoczątkowany w USA w latach 30. i rozwinięty w latach 60. ubiegłego wieku. Po ponad dwudziestu latach, w połowie lat 80. nastąpiła głęboka reorientacja tego ruchu, którą w warunkach polskich przyniosła transformacja systemowa.

Na obecnym etapie rozwoju cywilizacji jakość życia jest miernikiem stanu zadowolenia i szczęścia w życiu człowieka, uwarunkowanego posiadaniem dóbr materialnych oraz czynnikiem zmian, które charakteryzują zrównoważony rozwój, a szerzej cykl rozwoju zwany rewolucją przetrwania (Kramer 2011: 5). W medycynie jakość życia odnosi się bardziej do sytuacji pojedynczych osób, w ekonomii zaś celem była sytuacja społeczeństw. Jednak w statystycznym pomiarze jakości życia jednostką obserwacji jest osoba. Obserwacja statystyczna zmiennej „jakość życia” jest utrudniona, gdyż ma ona charakter subiektywny, co oznacza, że nie można zmierzyć wariantów w jej rozkładzie empirycznym, tak jak dokonuje się to w przypadku zmiennej obiektywnej.

Prekursorem podejścia do definicji jakości życia opartego na szczęśliwości był J. Bentham, który w 1781 r. zaproponował ocenę sytuacji życiowej człowieka za pomocą tzw. rachunku szczęśliwości, którego wynik pochodził z porównania przyjemności i przykrości (Słaby 1994). Warto zauważyć, że jedną z przyjemności było posiadanie bogactwa (Fox 2012: 56).

W 1974 r. ekonomista R. Easterlin (2003), prekursor ekonomii szczęścia, sformułował słynny paradoks, a mianowicie: „wzrost dochodów per capita skutkuje wzrostem szczęścia”. W weryfikacji tego „prawa”, na podstawie wielu badań, wskazano, iż może się to sprawdzać w jednym, danym kraju. Udokumentowano, że frakcje szczęśliwych osób w krajach bogatych nie były większe niż w krajach biednych.

O popularności w XX w. badań naukowych nad szczęściem w kontekście definicji jakości życia świadczy 3531 publikacji spośród 7160 w rejestrze światowej lite-

² Zob. rozdział 1.

ratury dotyczącej tej kategorii społecznej, w których jakość życia oceniano przez pryzmat odczuwania szczęścia (Veenhoven 1993).

Reorientacja nawiązująca do istoty jakości życia polegała głównie na odejściu od mierników ilościowych i oparciu badań na subiektywnych ocenach własnego życia przez jednostki. Wywołało to pojawienie się wielu podejść w koncepcjach powstających zespołów badawczych, w których oprócz ekonomistów i statystyków społecznych pojawili się przedstawiciele socjologii i psychologii.

Ekonomiści wiele lat borykali się z odróżnieniem jakości życia od dobrobytu. S.M. Kot (2004: 107–109) przytacza zdanie A. Sena: „dobrobyt to coś więcej niż zamożność ekonomiczna”, i stwierdza, że „ani filozofia starożytna, ani też średniowieczna myśl chrześcijańska nie łączyły ideału szczęścia z zamożnością ekonomiczną”, aczkolwiek zaznaczył, że według filozofii utylitarystycznej dobra materialne mogą pełnić znaczącą rolę w osiągnięciu przyjemności czy szczęścia. Zatem współczesna koncepcja merkantylizmu psychicznego, opisana przez M. Górnik-Durose (2002), może być użyteczna w poszukiwaniach źródeł większego zadowolenia z życia i kreowania u jednostek odczuć szczęśliwego życia, co powodowało wysokie oceny jakości życia.

Rozwój ekonomii behawioralnej umożliwił nie tylko psychologom, ale również ekonomistom rozdzielenie badania zadowolenia z życia (dzięki np. wyższym dochodom) od badań stanów emocjonalnych, które mogą być pozytywne mimo niższych dochodów (Michoń 2010: 121 i n.). Przytaczane są przykłady badań, które doprowadzają do ważnej konkluzji, że głównie „uszczęśliwia nas bycie bogatszymi niż inni”. Nie można jednak zapomnieć o wpływie zmian polityczno-systemowych, globalizacyjnych trendów, kryzysów gospodarczych, które mogą powodować pewną „deformację” w generalizowaniu wniosków.

Intuicyjnie rozumiana jakość życia jako przedmiot badania miała różną treść. Jakość życia powinna być traktowana zarówno jako wynik decyzji podejmowanych w danej chwili, jak i jako proces. Definicje jakości życia w ślad za zmianą wartości w życiu człowieka oraz zmianami otoczenia, w którym człowiek żyje, mogą wypełniać treść tej kategorii badawczej. Zdecydowanym powodem pojawienia się jakości życia jako koniecznej do rozpoznania empirycznego kategorii badawczej było przekonanie, iż osiągnięty poziom życia poprzez coraz wyższy stopień zaspokojenia potrzeb dzięki posiadaniu coraz większego zasobu dóbr materialnych nie czyni człowieka zadowolonym z życia. Pełna satysfakcja to możliwość realizacji marzeń, wyższych wartości związanych z sytuacją rodzinną, poczuciem bezpieczeństwa czy poszanowaniem praw jednostki.

Jakość życia oparta na subiektywnych ocenach odnosi się do postrzegania zarówno obiektywnych realiów, bardziej jednak związanych z poziomem życia, jak i oceny własnych wewnętrznych odczuć. Powodować to może komplementarne podejście do oceny zmian społecznych. Pełna ocena jakości życia jednostki i społeczeństwa może odbywać się zatem na podstawie normatywnych wskaźników do-

brobytu, obiektywnych mierników poziomu życia oraz subiektywnej oceny zadowolenia, satysfakcji i poczucia szczęścia. Aczkolwiek integralność badań poziomu i jakości życia wydawałaby się oczywista, jednak odmienny jest cel tych badań, nieidentyczny zbiór mierników, a przede wszystkim różny charakter używanych mierników (obiektywne lub subiektywne). T. Panek (2012: 129) zauważał: „pełna ocena poziomu zaspokojenia potrzeb jest możliwa tylko przy uwzględnieniu zarówno jej obiektywnego, jak i subiektywnego wymiaru”, jednak uwzględnić należy fakt, odwołując się do klasycznego podziału na czynniki i mierniki A. Luszczewicza (1982: 14), że poziom życia stał się obecnie czynnikiem warunkującym określony poziom odczuwanej jakości życia. Tym samym włączenie mierników obiektywnych (czynników) w zbiór cech charakteryzujących odczuwaną jakość życia jest nieuzasadnione w związku z uznaną powszechnie w literaturze przedmiotu decyzją o użyciu wyłącznie mierników obiektywnych w badaniu jakości życia.

Ciągle poszukiwania definicji jakości życia wynikają z faktu, że proces zaspokojenia potrzeb, w którym etapy zachodzą w zgodzie z opisanymi przez tzw. piramidę A. Masłowa (1954), w dużej mierze wyraźnie „prowokuje” do jednoczesnego opisu przyczyn i skutków diagnozy jakości życia. Jednak należy przypomnieć, że już w piramidzie A. Masłowa zostały wymienione potrzeby miłości i przynależności; szacunku i uznania oraz samorealizacji. Piramida potrzeb A. Masłowa jest uważana za fundament w pracach nad zaspokojeniem potrzeb, łączeniem ich w grupy oraz wyraźnym oddzieleniem szeroko dziś rozumianych potrzeb fizjologicznych od potrzeb wyższego rzędu, co pozwala odróżnić poziom od jakości życia.

W pominięciu w definicji jakości życia stopnia zaspokojenia potrzeb (poziomu życia) pomagają zbiór pojęć odnoszących się do „ciemnych stron” przemian gospodarczo-społecznych współczesnego świata, do których zalicza się ubóstwo, deprivację potrzeb, niedobory konsumpcji, wykluczenie społeczne (Słaby 2011: 125), a w sferze uczuć wyższych – skłonność do depresji, samobójstwa, wolę życia, życiowy stres (Czapiński 2011). J. Czapiński odwołał się do własnej koncepcji „cebulowej teorii szczęścia”, wyróżniając „płytszą” i „głębszą” warstwę ogólnego dobrostanu. Odwołanie do istnienia warstwy głębszej, wpływającej na oceny woli i pragnienia życia, umożliwiło zrozumienie wahań subiektywnych ocen w ślad za pogorszeniem obiektywnych warunków życia. Potwierdził tym samym, że jakość życia jest skutkiem określonych warunków życia, dających szansę zaspokojenia potrzeb na pożądanym poziomie.

Spowodowało to pojawienie się o wiele wcześniej w literaturze przedmiotu nowego konstruktu pojęciowego „zło – byt” (Ostasiewicz 2002: 10), co w konsekwencji doprowadzi zapewne w przyszłości do rozdzielenia badań jakości życia na dwa nurty „dobro-stanu” oraz „zło-stanu”.

Przykładem pewnego chaosu w terminologii badań jakości życia było przeprowadzenie przez GUS w 2011 r., po wielu latach przerwy, badania jakości życia i spójności społecznej (*Jakość życia i spójność społeczna* 2011). W tym badaniu tytuł głów-

ny zawiera, oprócz terminu spójności społecznej, również określenie „jakość życia”. I choć odpowiedzi są subiektywne, to w kwestionariuszu zawierającym 190 pytań odnajdujemy jedynie 9 lakonicznie sformułowanych pytań o sytuacje, które mogą w przybliżeniu charakteryzować jakość życia. W tym badaniu duże znaczenie analityczne nadano materialnym warunkom bytu, a w szczególności sytuacji dochodowej gospodarstw domowych, która według autorów badania w sposób decydujący determinuje jakość życia. Do mierników jakości życia zaliczono konsumpcję dóbr i usług, której dostępność zależy od sytuacji materialnej gospodarstw. Ten wątek w badaniach związków między konsumpcją a jakością życia funkcjonuje, aczkolwiek w czasach kryzysu większy nacisk jest położony na niedobory konsumpcji, depryzację i wykluczenie społeczne. Nadając większe preferencje badawcze uwarunkowaniom poziomu życia przez pogarszające się warunki materialne, zmniejszono jednak badanie wpływu czynników wyłącznie niematerialnych na jakość życia.

Dość głębokie rozważania na temat istoty jakości życia można znaleźć w badaniu, przeprowadzonym w Polsce na poziomie lokalnym pod auspicjami UNDP (Borys, Rogala 2008). W tym badaniu nie skoncentrowano się jedynie na jakości życia ocenianej subiektywnie, uważając, że jest to pojęcie zawężające. Wprowadzono pojęcie obiektywnej jakości życia, co było raczej niezgodne z misją Programu ONZ ds. Rozwoju (UNDP), gdyż celem polityki ONZ jest „Human Development”, czyli rozwój jednostki, pojedynczej osoby (w szerszym ujęciu rozwój społeczny). Obiektywna jakość życia, utożsamiana z infrastrukturalną bazą, określa warunki życia sprzyjające wysokiemu stopniowi poziomu życia ludności. Wszystkie wskaźniki oceniające stan tej infrastruktury mogą oczywiście wpływać na pewien obszar jakości życia, jednak jej nie definiują. W konsekwencji badania na poziomie lokalnym skupiały się na wskaźnikach obiektywnych, rzadko wprowadzając oceny subiektywne, właściwe ocenie jakości życia.

Na podstawie przytoczonych, arbitralnie wybranych definicji jakości życia można stwierdzić, że ta kategoria nadal nie jest jednoznacznie zdefiniowana, a przemiany gospodarcze, polityczne i społeczne ciągle nadają jakości życia nowy sens i wymiar. Wykonano wiele badań empirycznych, by stwierdzić, że uwarunkowania dochodowe, etniczne, religijne, społeczne, środowiskowe i zawodowe różnicują subiektywne oceny członków społeczeństw. I dlatego coraz trudniej jest zdefiniować jakość życia i odwzorować w tej definicji współczesne życie w kontekście niewłączania czynników różnicujących odczuwanie zadowolenia i szczęścia w treść tych holistycznych stanów o niewątpliwie wartościującym charakterze i psychologiczno-kulturowym obliczu. Przychylić się należy do poglądu T. Panka (2012: 128), że w wielu badaniach stopnia zaspokojenia potrzeb istniało wyraźne odróżnienie kategorii poziomu od jakości życia.

Badanie stopnia zaspokojenia potrzeb wymaga określenia sfer życia człowieka, które stają się wybranym celem badania (np. ocena obiektywnych warunków, czyli infrastruktury, warunkujących wysokie oceny jakości życia) oraz zakresu ba-

dania (krajowy czy lokalny), co może wymagać np. przewagi ocen subiektywnych, gdy oceny jakości życia będą wykorzystane do diagnozy stopnia wykluczenia społecznego jednostki z danej społeczności, lub obiektywnych, ważnych dla polityki wyrównywania warunków życia w ujęciu lokalnym. Można jednak zaryzykować stwierdzenie, że podział może być uniwersalny, natomiast skład wskaźników obiektywnych lub/i subiektywnych może przesądzać o charakterze wybranego podejścia do zbioru mierników/wskaźników, zgodnego z przyjętą definicją jakości życia. Ze względu na ograniczoną objętość niniejszej pracy zostaną przytoczone trzy podejścia: z wyłącznie subiektywną oceną; danymi obiektywnymi z jedną sferą subiektywnych opinii oraz ujęcie związane z poszukiwaniem diagnozy zrównoważonego rozwoju (opis wyłącznie obiektywny). I tak np.:

1. T. Słaby (1994): stan biologiczny (wyżywienie, mieszkanie, zdrowie, środowisko naturalne, wypoczynek); stan zawodowy (posiadanie pracy, czas pracy); stan materialny (dochody osobiste, spożycie, oszczędności, ceny, dobra trwałe); stan edukacyjny (oświata dzieci i młodzieży, oświata dorosłych, kultura i sztuka); stan społeczny (bezpieczeństwo socjalne, egalitaryzm dochodowy, patologia społeczna, więzi rodzinne i społeczne, polityka). Oceny wyłącznie subiektywne tych stanów zawierałyby dowolną liczbę mierników i dostarczałyby częściowych diagnoz jakości życia. Finalnym rezultatem byłaby ocena syntetyczna.
2. A. Szukielojć-Bieńkuńska (Eurostat, GUS, 2015): materialne warunki życia, główny rodzaj aktywności, praca, zdrowie, edukacja, czas wolny i relacje społeczne, bezpieczeństwo ekonomiczne i fizyczne, państwo i podstawowe prawa, aktywność obywatelska, jakość środowiska w miejscu zamieszkania, subiektywny dobrostan.
3. T. Borys (2008): ład społeczny (demografia, edukacja i oświata, pomoc społeczna, zdrowie, bezpieczeństwo publiczne, mieszkalnictwo, kultura i sport, partycypacja społeczna, aktywność na rynku pracy, ład instytucjonalno-polityczny); ład gospodarczy (finanse gminy, przedsiębiorczość, struktura podmiotów gospodarczych, budownictwo mieszkaniowe, turystyka, rolnictwo, infrastruktura techniczna, wykorzystanie odpadów, dostępność produktów i usług); ład środowiskowo-przestrzenny (ekologizacja planowania przestrzennego, ochrona przyrody i krajobrazu, ochrona rozwoju lasów, ochrona gleb i odpady, ochrona zasobów kopaliny, ochrona wód, ochrona powietrza, ochrona klimatu akustycznego, energia odnawialna, bezpieczeństwo biologiczne, chemiczne, elektromagnetyczne). Propozycja T. Borysa, zgodna z zaleceniami ONZ, stworzyła w dużej mierze płaszczyznę do stosowania ujęć regionalnych i lokalnych.

W wielu podziałach życia jednostki/społeczeństwa widocznych w literaturze przedmiotu można spotkać wspólne obszary tematyczne, takie jak demografia, zasoby naturalne, dochody. W każdej z nich uwzględniono dodatkowe, bardziej szczegółowe elementy zgodne z celem badania. Różnice sprowadzają się w zasadzie

do liczby i rodzaju mierników/wskaźników w zależności od ujęcia terytorialnego oraz podejścia opisu obiektywnego lub/i subiektywnego diagnozy jakości życia.

Diagnoza stopnia zaspokojenia potrzeb wymaga wyboru zmiennych, które w wyniku empirycznego rozpoznania statystycznego w dowolnym przekroju zamieniają się w zbiór liczb.

Pojęcie „wskaźniki społeczne” w literaturze przedmiotu pojawiło się w 1964 r., a sprecyzowane zostało w 1966 r. Za pioniera badań nad wskaźnikami społecznymi uznaje się R.A. Bauera, który w publikacji *Social Indicators*, wydanej w 1966 r., określił wskaźniki społeczne jako „dane statystyczne, szeregi statystyczne i wszystkie inne formy dowodów (źródła informacji), które umożliwiają nam ocenę tego, gdzie się znajdujemy i dokąd zmierzamy, biorąc pod uwagę wyznawane przez nas wartości i nasze cele, jak również pozwalają dokonać oceny konkretnych (szczegółowych) programów oraz ustalić ich wpływ (oddziaływanie)” (Borys 1966). Autorka proponuje przyjąć, że wskaźniki społeczne stanowią obiektywną lub subiektywną informację dotyczącą kategorii warunków życia, poziomu życia, jakości lub godności życia jednostek, będącą częścią zbioru tworzącego integralny system informacji użytecznej społecznie.

Określenie relacji między wskaźnikiem a opisywanym zjawiskiem, rozróżnienie wskaźników od mierników oraz typologie wskaźników stanowią ciągłe zadanie badacza zjawisk społecznych. Często określenia „wskaźnik” i „miernik” stosowane są zamiennie, choć nie są to pojęcia identyczne. Na przykład liczba łóżek w szpitalu jest obiektywnym miernikiem infrastruktury służby zdrowia, ale jednocześnie jest wskaźnikiem opieki zdrowotnej, liczba samobójstw jest miernikiem stresu życiowego oraz wskaźnikiem dobrostanu psychicznego.

Podstawowa trudność w wyborze wskaźników jakości życia wynika z braku możliwości bezpośredniej obserwacji subiektywnych stanów jednostki obserwacji. Kolejną trudnością do przezwyciężenia jest rozróżnienie między miernikiem a czynnikiem (determinantą) stopnia zaspokojenia potrzeb. Rozróżnienie to jest podstawą budowy wymienionej tetrady pojęć opisujących zjawiska społeczne. W rozumieniu autorki warunki i poziom życia są czynnikami i warunkują oceny jakości i godności życia człowieka.

Podejście statystyczne do pomiaru zjawisk społecznych za pomocą wskaźników doprowadziło do wyodrębnienia mierników obiektywnych i subiektywnych, infrastrukturalnych i efektywnościowych o charakterze ilościowym lub wartościowym. Metody taksonomiczne wyróżniają stymulanty, destymulanty i nominanty, a cel badań dostarcza informacji na temat rozkładów wskaźników cząstkowych dla każdej zmiennej, następnie grupowych dla przyjętych sfer życia, a w konsekwencji – postaci syntetycznej ogólnej oceny jakości życia jako całości.

Zbiór wskaźników, których liczba jest zmienna w czasie, zależna od celu badania oraz niejednakowa dla poszczególnych sfer życia, tworzy system wskaźników. Dla przykładu, inne systemy funkcjonowały w gospodarce nakazowej, przyporządkowa-

nej ideologii i polityce, a inne zostały zaproponowane dla gospodarki rynkowej, przy czym w tym przypadku polskie prace wzorowały się na koncepcjach zagranicznych. W systemie gospodarki opartej na centralnym planowaniu wskaźniki miały charakter obiektywny, wyrażany najczęściej wartościowo. Reorientacja wskaźników społecznych po transformacji „wprowadziła” do programu badań wskaźniki subiektywne dla trudnych niewątpliwie diagnoz jakości życia, wynikających chociażby z braku doświadczeń, nieuświadomionych aspiracji czy realnych możliwości dzięki dopiero co otwartym granicom. Wprowadzenie subiektywnych ocen wiązało się z samouświadomieniem, iż celem życia może być odczucie zadowolenia i szczęścia. Warto dodać, iż transformacja systemowa umożliwiła adaptacje wzorców zagranicznych, współpracę międzynarodową, a podobne metody badawcze oparte na w dużym stopniu identycznych systemach wskaźników zapewniały porównywalność w ocenach dystansów rozwoju na szczeblu krajów. Dzięki adaptacji przez GUS rozwiązań metodologicznych Eurostatu (w tym systemu wskaźników) jest możliwa diagnoza społecznej sytuacji polskiej ludności, choćby za pomocą ocen jakości życia.

W tym miejscu przytoczmy wybiórczo jedynie przykłady systemów wskaźników przyjmowanych przez GUS i w Diagnozie społecznej 2015, których charakter można ocenić jako krajowy, z możliwością dezagregacji przestrzennej oraz systemu mierzenia jakości życia w gminach na zlecenie Stowarzyszenia Związku Miast Polskich, mogącego pomóc w ocenie dostępności do usług publicznych, a tym samym w ocenie efektywności zarządzania jednostki samorządowej (Rogała 2009). Badanie było skoncentrowane na pomiarze subiektywnej jakości życia.

W badaniu jakości życia GUS, w ramach 9 sfer życia rekomendowanych przez Eurostat, wprowadził własny, rozszerzony system wskaźników społecznych, charakterystyczny przede wszystkim dla obiektywnego pomiaru. W odniesieniu do ocen subiektywnych dobrostanu zaproponowano tylko 4 wskaźniki o charakterze syntetycznym. Dość zaskakujące było przyporządkowanie wskaźników charakteryzujących np. złe warunki sanitarne czy zamieszkiwanie w zbyt dużych mieszkaniach – do sfery materialnych warunków życia lub np. prace na rzecz innych jako wskaźnik czasu wolnego. Proponowany zestaw wskaźników w zdecydowanym stopniu bardziej charakteryzował warunki niż jakość życia (*Jakość życia...* 2015).

W Diagnozie społecznej (2015: 183 i n.) występuje wyraźne wydzielenie pola badawczego, charakterystycznego dla indywidualnej jakości życia. Autor tej części Diagnozy społecznej, J. Czapiński, preferuje dla 8 dziedzin życia wskaźniki o charakterze determinant (czynników), odnoszących się do stanów warunkujących subiektywny wymiar jakości życia, co więcej, poszukując dodatkowych czynników, sięgnął do cech respondentów, jak np. wiek, i przeprowadzając analizę regresji wielorakiej, ocenił wagę wpływu tych cech na dobrostan psychiczny. Tylko dla trzech z ośmiu dziedzin życia (dobrostanu psychicznego, społecznego oraz stresu życiowego) zostały przyjęte wskaźniki subiektywne.

W trzecim z wybranych badań, tym razem związanym z przekrojem lokalnym, P. Rogala (2009) ocenił po pierwsze zadowolenie z życia w danej miejscowości, na podstawie ocen m.in. czystości środowiska, funkcjonowania służby zdrowia, stanu bezpieczeństwa publicznego; po drugie – relacje ze wspólnotą i innymi grupami społecznymi poprzez ocenę m.in. stosunków z rodziną i sąsiadami; oraz po trzecie – indywidualne potrzeby mieszkańców, pytając m.in. o poczucie szczęścia.

Zdecydowanie odmienny charakter miał bardzo obszerny zestaw wskaźników w badaniu jakości życia mieszkańców gmin regionu łódzkiego w świetle sprawności instytucjonalnej gmin, przeprowadzonym w 2014 r. (www.euroreg.uw.pl). Badanie oparto na wskaźnikach aktywności gmin charakteryzujących infrastrukturę oraz aktywność samorządów gminnych na rzecz mieszkańców. Można je raczej zaklasyfikować jako infrastrukturalne, ilościowe wskaźniki w obiektywnym ujęciu, potencjalnie wpływające na jakość życia mieszkańców. Bez wątplenia wskaźniki tego systemu były dobrymi miernikami poziomu życia ludności i można je traktować jedynie jako czynniki jakości życia.

Przegląd polskich badań jakości życia wykazuje duże zróżnicowanie podejść do badania jakości życia ludności. Zależnie od celu badania, przyjętej definicji kładziony jest nacisk na różne aspekty jakości życia (obiektywne lub/i subiektywne), co niejako wymusza inne systemy wskaźników.

W kontekście statystycznego pomiaru jakości życia ludności warto przypomnieć opinię J. Kordosa (1991: 18): „stosując wskaźnik społeczny, w praktyce powinno się zwrócić uwagę na jego kryteria operacyjne, takie jak dostępność dla całego kraju/regionów/gmin, co zapewnia porównywalność, możliwość rozdziału według regionów kraju oraz według podstawowych grup społeczno-zawodowych ludności”.

Metodyka badania jakości życia ludności zawiera także decyzję, w jakiej postaci będą prezentowane wyniki końcowe rozpoznania empirycznego. Wybór może prowadzić do prezentacji tylko rozkładów mierników częściowych w badanych subgroupach osób lub gospodarstw domowych, ale jest pożądana postać syntetyczna. Dzięki postaci agregatywnej (złożonej) można budować rankingi ułatwiające oceny efektywności działań, np. samorządów lokalnych. Jest to w zasadzie niewykonalne z dwóch powodów, a mianowicie koncepcje metodyczne są odmiennie oraz badania nie są powtarzane. Dotyczy to także konstrukcji wskaźników syntetycznych. Dodatkowo ułomna jest analiza przyczynowo-skutkowa (określenie siły determinant, za które najczęściej przyjmuje się cechy respondentów). Wiedza statystyczna badaczy okazuje się niekiedy niewystarczająca do prawidłowego wykorzystywania w tym celu np. wielowymiarowego modelowania, szczególnie wtedy, gdy wskaźniki mają charakter subiektywny, a ich warianty są odnotowywane na porządkowej skali pomiarowej. Problem teoretyczny sprowadza się do traktowania numerów na skali jako liczb, zmiennych o charakterze ciągłym.

T. Panek (2016: 49) w jednej z najnowszych prób konstrukcji wskaźnika syntetycznego nawiązał do idei metody dystansowej agregacji wskaźników częściowych

w grupowe, a następnie w postać syntetyczną, przy użyciu systemu wag dystansowych A. Luszniwicza (1982: 36), i zaproponował – w trudnym metodologicznie etapie ważenia w celu agregacji – wykorzystanie współczynników korelacji pomiędzy wskaźnikami bazowymi, definiowanymi jako częstość odpowiedzi pozytywnych dotyczących np. satysfakcji z życia. W ten sposób ominął problem skali pomiaru. Prezentowane rozwiązania T. Panka (2016) mogą stanowić ważny krok w rozwoju metod prowadzących do syntetycznych ocen jakości życia, zawsze jednak z uwzględnieniem rodzaju wskaźników w przyjętym systemie. Należy podkreślić, że proponowane przez T. Panka podejście wymaga posiadania zasobu zaawansowanej wiedzy o statystycznych metodach analizy porównawczej.

W podsumowaniu części o problemach metodologii pomiaru jakości życia, a w szczególności gdy celem jest poszukiwanie determinant, warto przytoczyć kilka uwag metodologicznych autorki niniejszego rozdziału, sformułowanych na bazie refleksji zrodzonych w trakcie realizacji dwóch projektów badawczych finansowanych przez NCN. Poszukiwania czynników warunkujących jakość życia respektowały porządkowy zapis na skali pomiaru. W literaturze przedmiotu brakuje udokumentowania poglądu, że wyniki uzyskane za pomocą tej skali mogą być opracowywane statystycznie z użyciem podstawowych działań arytmetycznych (Francuz, Mackiewicz 2005: 390).

Pierwsze „sygnały” odnośnie do czynników otrzymuje się dzięki indywidualnym rozkładom odpowiedzi na pytania, przy uwzględnieniu cech respondenta, gdyż jeżeli dana cecha respondentów nie różnicuje silnie wariantów odpowiedzi na pytanie charakteryzujące jakość życia, nie powinna być następnie włączana w modelowanie. Dalej – analiza dwuwymiarowa na bazie tablicy korelacyjnej kojarzy tylko dwie zmienne, podczas gdy każde zjawisko jest różnicowane jednoczesnym działaniem kilku czynników. Krokiem „prześciowym” między dwu- i wielowymiarowym podejściem może być zastosowanie dwuczynnikowej analizy wariancji, co umożliwiałoby badanie interakcji mierników tej kategorii życia jednocześnie z dwiema zmiennymi (Dąbrowska i in. 2016: 146). Szczególną przydatność w przypadku stosowania skali porządkowej w poszukiwaniu determinant jakości życia wykazał model regresji logitowej z użyciem prawdopodobieństwa skumulowanego (Agresti 2009: 599), rzadko wykorzystywany w analizach statystycznych, podczas gdy często wykorzystuje się model regresji liniowej, bez sprawdzenia założeń jego stosowalności. Wyniki użytego modelu, umożliwiającego poszukiwanie determinant jakości życia, pozwoliły stwierdzić, że „tradycyjne” cechy respondenta, jak wiek czy płeć, nie okazywały się zazwyczaj czynnikami silnie różnicującymi oceny jakości życia. Opinie subiektywne są zapewne formułowane w dużym stopniu na podstawie złożonych stanów psychologicznych oraz kulturowych. Oczywiście powyższa konkluzja była prawdziwa w odniesieniu do badanej próby.

Podsumowując, należy stwierdzić, że brak uporządkowania terminologicznego utrudnia empiryczną kwantyfikację kategorii jakości życia ludności. Pojawianie się

od wielu lat kolejnych propozycji świadczy o tym, jak trudna jest to ocena zarówno w wymiarze lokalnym, jak i krajowym. Koncepcje definicyjne „krążą” w zasadzie wokół obiektywnych i/lub subiektywnych ujęć. Kluczową decyzją jest w tym przypadku rozróżnienie, co jest czynnikiem warunkującym zaspokojenie potrzeb głównie emocjonalnych, które odnoszą się do jakości życia, a co miernikiem jej stanu. Wybór wskaźników do systemu oraz statystycznej metody ilościowej dla uzyskania liczbowych ocen jest tylko konsekwencją tego wyboru, co uwidacznia się w konceptualizacji tej kategorii. Dwa podejścia, czyli obiektywne z subiektywnym i wyłącznie subiektywne, są równie często spotykane, a więc ciągle jeszcze otwarta jest droga do zaakceptowania jednej uniwersalnej definicji jakości życia.

JAKOŚĆ ŻYCIA W ŚWIETLE WYNIKÓW BADAŃ EMPIRYCZNYCH

(Mirosława Janoś-Kresło¹)

Jakość życia odnosi się do wielu niezwykle ważnych, różnorodnych aspektów ludzkiego istnienia, a w jej definiowaniu przeważa stanowisko subiektywistyczne, utożsamiające jakość życia z satysfakcją, jaką ludzie odczuwają z różnych dziedzin swojego życia, bądź też satysfakcja uznawana jest za najbardziej miarodajny wskaźnik jakości życia.

Stąd każdy pomiar jakości życia powinien obejmować subiektywny dobrostan psychiczny. W kontekście porównań międzynarodowych muszą być uwzględnione różne priorytety i wartości, które kształtowane są przez struktury społeczne, normy i tło kulturowe, i które mogą się różnić pomiędzy poszczególnymi krajami. Znaczenie przypisane każdemu z obiektywnych wymiarów jakości życia może powodować, że różnią się one na zagregowanym poziomie krajowym. Z kolei pomiar subiektywnego dobrostanu psychicznego dostarcza cennych informacji na temat roli, jaką odgrywają obiektywne możliwości jako wyznaczniki dobrego samopoczucia. Promowanie subiektywnego dobrostanu ludzi w Europie jest jednym z głównych celów Unii Europejskiej, jak określono na mocy traktatu o UE (*Quality of life indicators – overall experience of life*, ec.europa.eu/...).

W ostatnich sześćdziesięciu latach pojawiły się różne podejścia do pomiaru subiektywnego dobrostanu (*well-being*). Generalnie wyróżnia się dwa główne podejścia (modele) – model hedonistyczny (*hedonic well-being*) i model eudajmonistyczny (*audaimonic well-being*). Model hedonistyczny, mający swoje źródło w filozofii greckiego Arystypa z Cyreny, zwany również afektywnym (*affect*), w którym wyróżnia się wymiar emocjonalny – uczucia i nastroje odnoszone zazwyczaj do krótkich okresów lub oddzielnie odczucia (afekt) pozytywne i negatywne oraz poziom

---

¹ Szkoła Główna Handlowa w Warszawie.

zadowolenia z własnego życia. Niekiedy do tego modelu włącza się zadowolenie z konkretnych (częstkowych) aspektów życia. Model eudajmonistyczny, oparty na filozofii Arystotelesa, jest rzadziej włączany do badań na dużą skalę. Pytania odnoszą się do pojęć, wartości ważnych dla subiektywnego dobrostanu – sensu życia. (Panek 2016: 16–17; Wnuk 2013).

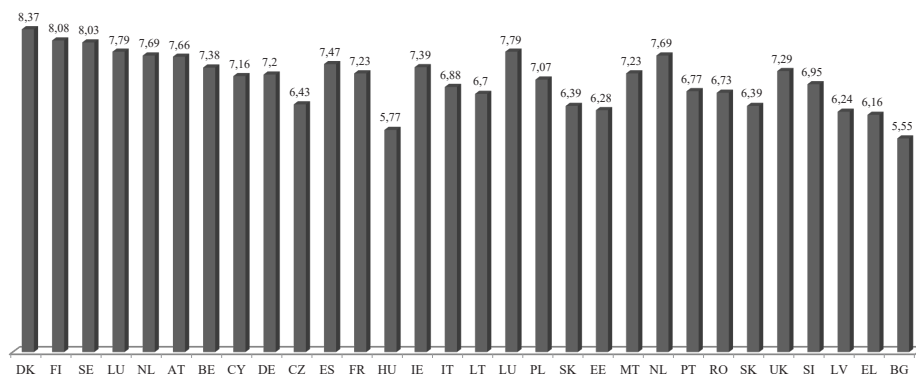
W Europejskim Badaniu Jakości Życia (*European Quality of Life Survey, EQLS*) wyróżniono trzy główne podejścia (modele), komplementarne wobec siebie. Poza modelem hedonistycznym, który odnosi się do doświadczeń emocjonalnych, i eudajmonistycznym, odnoszącym się do wartościowych atrybutów życia, wyróżniono model ewaluacyjny (*Evaluative well-being*), od którego oczekuje się oceny znaczenia różnych aspektów życia. Najbardziej regularnie stosowane pytanie dotyczy jednak oceny zadowolenia ze swojego życia jako całości (*Quality of life in Europe* 2013).

Badanie to przeprowadzane jest co cztery lata, ostatnie – trzecie badanie – zrealizowane zostało w latach 2011–2012. Raport z tego badania porównuje kraje i grupy w ówczesnych 27 państwach członkowskich UE, odnosząc się do czynników, które mają wpływ na subiektywnie odczuwany dobrostan, a także analizuje, jak ten subiektywny dobrostan zmienił się w latach 2007–2011. Przedmiotem badania są różne zagadnienia, w tym: materialne warunki życia, aktywność ekonomiczna i warunki pracy, zdrowie, edukacja, czas wolny i relacje społeczne, bezpieczeństwo ekonomiczne i osobiste, jakość państwa i podstawowe prawa, jakość środowiska w miejscu zamieszkania. Obserwacji podlegają także kwestie subiektywne mierzone za pomocą trzech subwymiarów: ogólnej oceny życia, zadowolenia z życia, stanów emocjonalnych zarówno pozytywnych, jak i negatywnych, posiadania sensu i celu życia (wymiar eudajmonistyczny) (*Quality of life indicators...*).

Trzecie badanie EQLS zawierało 26 pytań, które bezpośrednio dotyczyły subiektywnego dobrobytu. Wyodrębnione kategorie są zgodne z trzema modelami dobrobytu – ewaluacyjnym, hedonistycznym i eudajmonistycznym. Respondentami były osoby w wieku 18 lat i więcej, a wywiady miały charakter bezpośredni (*face to face*).

W świetle wyników EQLS ogólny wskaźnik zadowolenia z życia osiągnął w Polsce wartość 7,07 w skali od 1 do 10. Najwyższą wartością wskaźnika charakteryzuje się Dania – 8,37 i Finlandia – 8,08, a najniższą Bułgaria – 5,55 i Węgry – 5,77 (wykres 1).

Wykres 1. Zróźnicowanie wskaźnika subiektywnego dobrobytu w krajach UE-27

Źródło: *Quality of life in Europe: Subjective well-being, Third European Quality of life Survey, European Commission. Publications Office of the European Union (2013), Luxembourg, doi:10.2806/37878, s. 110–111.*

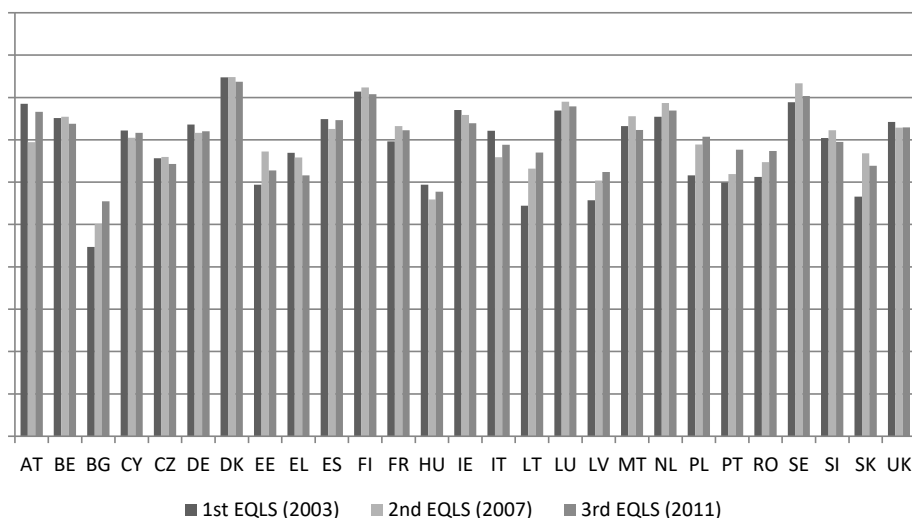
Bardziej szczegółowa analiza pokazuje zróźnicowanie pomiędzy krajami w zakresie większej liczby wskaźników (tabela 2). Część kwestionariusza bazuje na 5 pytaniach Światowej Organizacji Zdrowia dotyczących indeksu zdrowia psychicznego (*Mental Well-Being Index, WHO-5*), który mierzy dobrostan psychologiczny. Indeks mierzy zarówno (*mix*) dobrostan hedonistyczny, jak i eudajmoniczny w ciągu ostatnich dwóch tygodni. Wskaźnik hedonistycznego dobrostanu jest kombinacją emocji negatywnych i pozytywnych. Całościowy indeks dobrostanu – standaryzowany wynik (*scores*) dla subiektywnego dobrobytu (z wyłączeniem domeny zadowolenia) jest kombinacją z równymi wagami indeksów jednostek. Nie jest to często używane, ale zostało użyte jako miara całkowita. Ponadto jako aspekty dobrobytu wykorzystywane są: indeks wykluczenia społecznego, którego wysoka wartość wskazuje na wysoki poziom postrzegania wykluczenia, co oznacza niski poziom dobrostanu, oraz indeks elementów eudajmonicznego dobrostanu, który odnosi się do pogrupowanych czynników dotyczących optymizmu, poczucia wartości, niezależności (*optimism, feeling worthwhile, autonomy*). Całościowa miara dobrostanu na bazie elementów eudajmonicznych przy ograniczonej liczbie kombinacji oznacza, że jest ona mniej przydatna do prowadzenia rozważań. Tabela 2 zawiera wybrane wskaźniki uszeregowane według wskaźnika „zadowolenie z życia” (bardzo zadowolony i zadowolony) dla pięciu krajów o najwyższych i najniższych wartościach tego wskaźnika.

Tabela 2. Zróznicowanie subiektywnego dobrostanu – wybrane kraje

Kraj	Zadowolenie z życia (skala 1–10)	Szczęście (skala 1–10)	Average domain (skala 1–10)	WHO-5 mental well-being index (skala 0–25)	Indeks wykluczenia społecznego (skala 1–20)	Indeks dobrostanu hedonistycznego (skala 0–20)	Indeks dobrostanu Eudajmon, (skala 0–12)
DK	8,37	8,22	7,91	17,51	2,53	16,06	10,11
FI	8,08	8,15	7,67	16,41	3,92	15,17	9,14
SE	8,03	7,82	7,60	16,04	3,60	14,94	9,92
LU	7,79	7,81	7,69	15,72	4,62	13,93	8,85
NL	7,69	7,74	7,30	16,12	4,07	15,05	9,00
PL	7,07	7,28	6,35	14,66	5,68	1,58	8,08
SK	6,39	6,89	6,69	14,82	4,80	13,96	7,28
EE	6,28	6,82	6,46	14,49	5,54	13,59	8,22
LV	6,24	6,66	6,16	14,04	5,58	12,69	8,07
EL	6,16	6,49	6,31	14,39	6,16	10,95	5,84
BG	5,55	6,29	5,84	16,03	6,79	13,62	8,02
HU	5,77	6,86	6,27	15,27	4,75	12,94	7,49

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Quality of life in Europe: Subjective...*, s. 110–111.

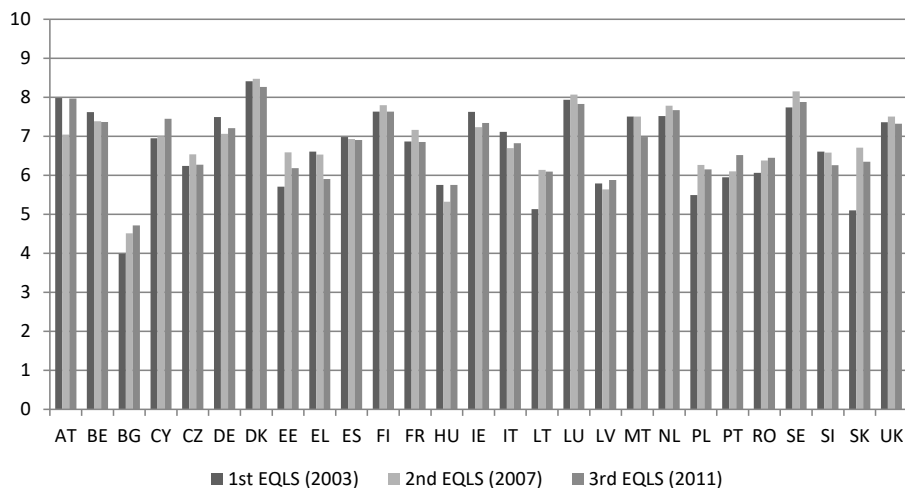
Warto odnotować, że Polska należy do krajów, w których wartość wskaźnika zadowolenia z życia wzrosła (wykres 2) w 2011 r. w porównaniu z 2007 r., a zwłaszcza z 2003 r. (*Quality of life in Europe: Trends 2003–2012...* 2014).

Wykres 2. Zmiany w zadowoleniu z życia według krajów

Źródło: *Quality of life in Europe: Trends 2003–2012...*, s. 15 (dostęp: 30.09.2016).

Bardziej subiektywną miarą jest satysfakcja (zadowolenie) ze standardu życia, a respondenci byli pytani o porównanie ich z innymi. Najmniej zadowoleni są Bułgarzy, a najbardziej zadowoleni – Duńczycy i Austriacy. Zmiany zadowolenia Europejczyków oraz różnice pomiędzy krajami w odczuwanym standardzie życia w skali od 1 do 10 ilustruje wykres 3.

Wykres 3. Zmiany w zadowoleniu ze standardu życia według krajów

Źródło: *Quality of life in Europe: Trends 2003–2012...*, s. 31 (dostęp: 30.09.2016).

W badaniu realizowanym w ramach projektu Diagnoza społeczna na pytanie, jak Pan/i ocenia swoje dotychczasowe życie jako całość, w 2015 r., podobnie jak w poprzednich badaniach, przeważały odpowiedzi pozytywne (82,5% – wspaniale, udane, dosyć dobre), a najwyższy odsetek to odpowiedzi, że było ono udane (42,3%). Warto zwrócić uwagę, że po 2005 r. wzrasta przewaga odpowiedzi „udane” nad „dosyć dobre”. O ile bowiem w 2007 r. różnica wyniosła 1,1 pkt proc., o tyle w 2015 r. – 8,4 pkt proc. Odnotowano także procentowy spadek odpowiedzi negatywnych, w 2015 r. odsetek takich odpowiedzi był najniższy nie tylko w ostatnich latach, ale w całym badanym okresie, czyli od 2000 r. (tabela 3).

Tabela 3. Procentowy rozkład odpowiedzi Polaków na pytanie: „Jak ocenia Pan/i swoje dotychczasowe życie jako całość?”

Wyszczególnienie/odpowiedzi	2009	2011	2013	2015
Wspaniałe	4,2	3,9	4,2	5,3
Udane	38,8	40,0	40,8	42,3
Dosyć dobre	33,9	34,3	33,9	33,9
Ani dobre, ani złe	16,3	16,0	15,5	13,7
Niezbyt udane	5,3	4,8	4,6	4,0
Nieszczęśliwe	1,0	0,7	0,7	0,6
Okropne	0,5	0,3	0,3	0,2

Źródło: J. Czapiński, T. Panek (red.) (2015), *Diagnoza społeczna 2015. Warunki i jakość życia Polaków*, <http://www.diagnoza.com>, s. 184 (dostęp: 10.07.2016).

W 2015 r. badaniem objęto 16 różnych, wyczerpujących niemal cały obszar zainteresowań i aktywności przeciętnego człowieka, dziedzin i wymiarów życia, podzielonych na (tabela 4): społeczne (zadowolenie ze stosunków z najbliższymi w rodzinie, z relacji z kolegami, z małżeństwa, z dzieci); materialne (zadowolenie z sytuacji finansowej rodziny i z warunków mieszkaniowych); środowiskowe (zadowolenie z sytuacji w kraju, z miejscowości zamieszkania, ze stanu bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania; zdrowotne (zadowolenie ze stanu zdrowia, z życia seksualnego, sposobu spędzania czasu wolnego); związane z samooceną (zadowolenie z własnych osiągnięć, z perspektyw na przyszłość, z wykształcenia) (*Diagnoza społeczna 2015...*).

Tabela 4. Procent osób w wieku 18+ zadowolonych (bardzo zadowolonych i zadowolonych) z różnych aspektów swojego życia

Zadowolenie z:	2009	2011	2013	2015
stosunków w rodzinie	72,2	71,8	71,9	73,1
relacji z kolegami	59,4	59,5	55,7	59,2
małżeństwa	78,3	79,0	78,0	80,8
dzieci	84,1	85,8	84,7	86,1
finansów rodziny	28,8	30,1	28,8	33,4
warunków mieszkaniowych	50,6	53,1	53,2	55,3
osiągnięć	37,6	39,1	36,6	40,8
perspektyw	23,4	25,4	21,0	24,8
wykształcenia	41,1	43,2	42,2	46,1
pracy	44,9	46,4	42,5	46,0
stanu zdrowia	43,1	45,3	44,4	47,0
wypoczynku	41,8	44,3	42,6	44,2
miejscowości zamieszkania	56,2	58,0	54,8	58,3
stanu bezpieczeństwa	47,9	54,9	53,6	55,8
sytuacji w kraju	7,0	7,2	6,4	8,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie: J. Czapiński, T. Panek (red.) (2015), *Diagnoza społeczna 2015...*, wykresy 5.2.1–5.2.5.

Warto odnotować, że w porównaniach międzynarodowych dotyczących zadowolenia ze standardu życia plasujemy się na końcowych pozycjach. Z badania Eurostatu (*Living Conditions 2014*) wynika, że zadowolenie było szczególnie wysokie w Danii i Finlandii (po 98%). Natomiast największy odsetek „bardzo zadowolonych” był w Danii (68%) i Szwecji (60%), w Polsce – 9%, i z tym wynikiem zajmujemy 7. pozycję od końca wśród krajów UE. Co prawda, mamy jeden z najwyższych odsetek ocen „raczej zadowolonych” – 59%, co plasuje Polskę na 5. miejscu w tej grupie odpowiedzi (za Francją – 53%, Estonią 62%, Słowenią – 61%, Czechami – 60%), *ex equo* z Finlandią (tabela 5).

Tabela 5. Zadowolenie z wybranych aspektów jakości życia (odpowiedzi bardzo zadowolony i raczej zadowolony w %)

Kraj	Standard życia		Kraj	Stan zdrowia	
	bardzo zadowolony	raczej zadowolony		bardzo zadowolony	raczej zadowolony
EU	22	54	MT	49	41
DK	68	28	IT	23	60
SE	60	37	RO	22	46
NL	55	39	EE	18	58
MT	42	47	PL	18	55
AT	42	48	LV	16	50
PL	9	59	Czas wolny		
LT	8	48	EU	22	54
LV	8	52	DK	54	35
PT	7	55	NL	43	45
IT	7	56	SE	42	39
BG	3	32	AT	41	38
Dom/mieszkanie			IE	39	44
EU	37	52	LV	17	48
DK	72	24	RO	16	45
NL	69	27	PL	15	53
SE	63	33	Jakość życia w miejscu zamieszkania		
MT	62	33	PT	14	60
AT	54	39	IT	13	54
IT	18	70	EU	32	53
LV	18	56	DK	72	26
BG	18	55	SE	70	26
PL	17	61	NL	64	32
PT	16	72	AT	59	35
Stan zdrowia			FI	58	40
EU	33	49	PT	13	54
DK	59	30	EL	13	54
IE	53	39	RO	12	57
NL	51	33	PL	10	60
SE	51	39	BG	8	39

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Living Conditions in the European Union. Standard Eurobarometer 81* (2014) Spring, European Commission, s. 5–14.

Polacy odczuwają mniejszą satysfakcję z zaspokajania warunków mieszkaniowych i zdrowia. Największy odsetek zadowolonych z warunków mieszkaniowych (mieszkania lub domu) był w Finlandii (97%), a najmniejszy w Bułgarii (73%). Jednakże biorąc pod uwagę tylko odpowiedzi „bardzo zadowolony” (*very satisfied*), różnice są dużo większe: od 72% w Danii do 16% w Portugalii. W Polsce z domu/mieszkania zadowolonych (bardzo zadowolonych i raczej zadowolonych) było 78% Polaków, w tym bardzo zadowolonych 17%, co daje nam przedostatnie miejsce w UE, wyprzedzamy tylko Portugalię, a od Danii dzieli nas 55 pkt proc.

Podobnie sytuacja przedstawia się w odniesieniu do kondycji (stanu) zdrowia. Najwyższy poziom zadowolenia spośród wszystkich krajów członkowskich UE odnotowano w Irlandii (92%), którą od Łotwy (66%), gdzie ten odsetek jest najniższy, dzieli 26 pkt proc. Odsetek respondentów, którzy odpowiedzieli, że są „bardzo zadowoleni” ze swojego stanu zdrowia, zawiera się pomiędzy 59% w Danii i 16% na Łotwie. W Polsce zadowolonych ze stanu zdrowia było 73%, w tym bardzo zadowolonych 18%, co dało nam przedostatnie miejsce.

Inicjatywę Indeks Lepszego Życia (*Better Life Index*) uruchomiła OECD. Inicjatywa ta nie jest badaniem, ale opiera się na różnych źródłach, w tym sondażu Gallupa. Indeks ten uwzględni 11 następujących, istotnych dla ludzi i kształtowania ich jakości życia, dziedzin: mieszkalnictwo, dochody, praca, wspólnota, edukacja, środowisko, zaangażowanie społeczne, zdrowie, satysfakcja z życia, bezpieczeństwo oraz równowaga między pracą a czasem wolnym. Z zaprezentowanych najnowszych danych wynika, że Polska w 2013 r. miała jeden z najniższych przeciętnych poziomów skorygowanych dochodów netto gospodarstw domowych do dyspozycji na jednego mieszkańca w krajach OECD. Polskę cechuje ponadto wysoka niepewność na rynku pracy oraz gorsze warunki środowiskowe. Natomiast Polska ma jeden z najwyższych poziomów wykształcenia, gdyż 90,5% dorosłej populacji w wieku produkcyjnym posiada co najmniej wykształcenie ponadgimnazjalne (średnia OECD – 76,4%) oraz wyższy od średniej OECD poziom umiejętności poznawczych 15-latków. Subiektywny wskaźnik zadowolenia z życia w 2015 r. dla Polski wyniósł 6,01, przy średniej OECD 6,41 (w skali 0–10). Najwyższą wartość uzyskał w Norwegii – 7,60, najniższą w Portugalii – 5,08 (*How's Life in Poland?* 2016). Wskaźniki dobrostanu przedstawia tabela 6.

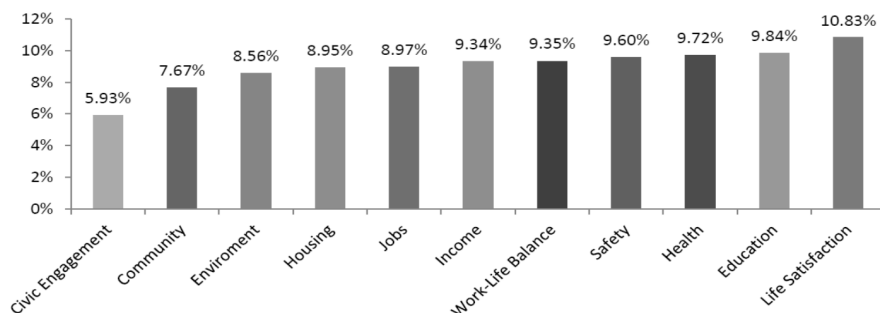

Tabela 6. Wskaźniki dobrostanu

Kategoria	Dochody i zamożność		Praca i wynagrodzenie				Równowaga między pracą a czasem wolnym	
Zmienne	Dochody gospodarstw domowych	Zasoby finansowe	Zatrudnienie	Wynagrodzenie	Brak bezpieczeństwa na rynku pracy	Bezrobocie długookresowe	Godziny pracy	Czas wolny
Kategoria	Warunki mieszkaniowe		Jakość środowiska		Wyszkolenie i umiejętności (kwalifikacje)			
Zmienne	Liczba pokoi na osobę	Dostępność mieszkań	Podstawowe warunki sanitarne	Jakość wody	Jakość powietrza	Udział osób z wykształceniem wyższym	Lata edukacji	Umiejętności poznawcze
Kategoria	Stan zdrowia		Więzi społeczne	Zaangażowanie społeczne i zarządzanie		Bezpieczeństwo osobiste		Subiektywny dobrobyt
Zmienne	Oczekiwana długość życia	Subiektywna ocena kondycji zdrowotnej	Wsparcie społeczne	Frekwencja wyborcza	Zaangażowanie interesariuszy	Zabójstwa	Poczucie bezpieczeństwa	Zadowolenie z życia

Źródło: *How's Life in Poland? OECD Better Life Initiative* (2015) May, https://www.jstor.org/stable/27520677?seq=1#page_scan_tab_contents, s. 3 (dostęp 2.10.2016).

Dla Polaków najważniejsze okazały się: zadowolenie z życia, edukacja i zdrowie (wykres 4).

Wykres 4. Wartości wskaźników *Better Life* dla Polski

Źródło: *How's Life in Poland?...*, s. 7.

Interesujących danych na temat jakości życia w Polsce dostarczają badania GUS. Zgodnie z przedstawioną koncepcją przyjętą przez GUS (*Jakość życia...* 2015) jej statystyczny pomiar obejmuje zarówno obiektywne warunki, jak i subiektywnie odczuwaną jakość życia (dobrobyt subiektywny). Obiektywne warunki życia obejmują: materialne warunki życia, zdrowie, edukację, aktywność ekonomiczną, czas wolny i relacje społeczne, osobiste bezpieczeństwo, jakość państwa i podstawowe prawa, a także jakość środowiska naturalnego w miejscu zamieszkania. Natomiast

dobrobyt subiektywny odnosi się do satysfakcji, jaką ludzie odczuwają z różnych aspektów życia (tzw. postrzegana jakość życia), jak również uwzględnia elementy dotyczące stanów emocjonalnych oraz systemu wartości.

Zwraca uwagę relatywnie wysoki odsetek źle oceniających budżet swojego gospodarstwa domowego. Wysoki jest także odsetek odpowiedzi dotyczących braku pieniędzy na przynajmniej jeden tydzień wakacji raz w roku. Potrzeby w zakresie wypoczynku, co warto podkreślić, należą do potrzeb mniej pilnych i zaspokajane są dopiero w dalszej kolejności. Także prawie co drugie gospodarstwo domowe nie ma możliwości pokrycia niespodziewanego wydatku. Za niepokojący należy uznać brak pieniędzy na żywność, dotyczący co dwudziestego gospodarstwa domowego (tabela 7).

Tabela 7. Wskaźniki jakości życia w badaniach GUS

Wskaźnik	Wartość	Rok
MATERIALNE WARUNKI ŻYCIA		
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny w zł	1712	2014
Wskaźnik zróżnicowania kwintylowego dochodów rozporządzalnych	6,4	2014
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem skrajnym	7,4%	2014
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem wielowymiarowym	3,4%	2015
Wskaźnik dobrej samooceny budżetu	12,6%	2014
Wskaźnik złej samooceny budżetu	31,7%	2014
Udział wydatków na żywność i napoje bezalkoholowe w wydatkach ogółem	24,4%	2014
Udział wydatków na utrzymanie mieszkania w wydatkach ogółem	20,1%	2014
Wskaźnik złych warunków sanitarnych	11,2%	2015
Gospodarstwa domowe zajmujące zbyt duże mieszkania	6,2%	2015
Gospodarstwa domowe zajmujące zbyt małe mieszkania	17,7%	2015
Brak pieniędzy na żywność (% gospodarstw domowych)	5,4%	2015
Brak pieniędzy na przynajmniej jeden tydzień wakacji raz w roku (% GD)	37,9%	2015
Brak samochodu z przyczyn finansowych (% GD)	9,2%	2015
GŁÓWNE RODZAJE AKTYWNOŚCI, W TYM EKONOMICZNE		
Wskaźnik zatrudnienia	51,2%	2014
Stopa bezrobocia	9,0%	2014
Stopa bezrobocia długotrwałego	3,3%	2014
Osoby młode niepracujące, nieuczące się i niedoksztalcające się	16,1%	2014
Pracujący w wydłużonym czasie pracy	13,9%	2014
Pracujący na podstawie umowy na czas określony	22,3%	2014
Mediana wynagrodzeń w zł	3292	2014/10
Mediana świadczeń emerytalnych w zł	1808	2015/03
Zadowolenie z sytuacji zawodowej	59,7%	2015

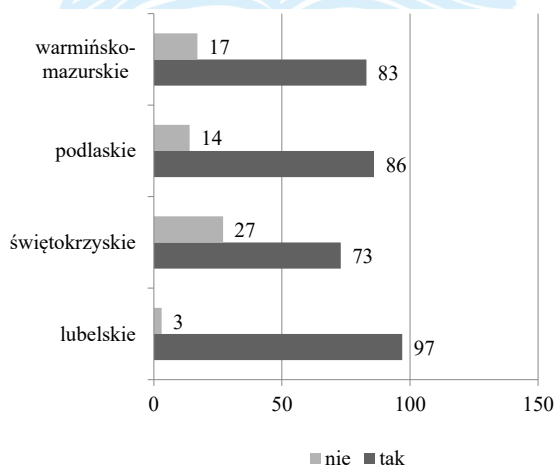
JAKOŚĆ ŻYCIA W ŚWIETLE WYNIKÓW BADAŃ EMPIRYCZNYCH

Wskaźnik	Wartość	Rok
JAKOŚĆ ŚRODOWISKA W MIEJSCU ZAMIESZKANIA		
Narażenie na nadmierny hałas	14,6%	2014
Narażenie na zanieczyszczenie lub inne problemy środowiskowe w okolicy	12,2%	2014
Zadowolenie z terenów rekreacyjnych i terenów zielonych	71,0%	2013
SUBIEKTYWNY DOBROBYT		
Zadowolenie z życia ogółem	78,4%	2015
Złożony wskaźnik dobrego samopoczucia	50,2%	2015
Złożony wskaźnik złego samopoczucia	4,5%	2015
Poczucie sensu w życiu	67,0%	2015
Poczucie optymizmu	66,5%	2015
BEZPIECZEŃSTWO EKONOMICZNE I FIZYCZNE		
Brak możliwości pokrycia nieoczekiwanego wydatku (% GD)	49,3%	2014
Zaległości w opłatach	8,5%	2014
Poczucie bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania	84,0%	2015
EDUKACJA		
Osoby posługujące się językami	45,8%	2015
Osoby w wieku 16–74 lata korzystające regularnie z komputera	63,5%	2014
Osoby w wieku 16–74 lata korzystające regularnie z Internetu	63,0%	2014
Osoby powyżej 25. roku życia z wykształceniem wyższym	23,9%	2014
Osoby powyżej 25. roku życia z wykształceniem najwyżej gimnazjalnym	16,5%	2014
Dzieci w wieku 3–4 lata objęte wychowaniem przedszkolnym	71,6%	2014/2015
Osoby w wieku 15–64 lata uczestniczące w kształceniu lub szkoleniu	15,1%	2014
CZAS WOLNY I RELACJE SPOŁECZNE		
Brak czasu wolnego dla siebie	18,8%	
Satysfakcja z ilości czasu wolnego	61,9%	2015
Satysfakcja ze sposobu spędzania czasu wolnego	60,5%	2015
Wskaźnik izolacji społecznej	8,4%	2015
Osoby świadczące indywidualnie pracę niezarobkową (praca na rzecz innych)	25,9%	2011
Możliwość uzyskania wsparcia od innych osób	94,4%	2013
Zaufanie do innych osób	78,4%	2015
PAŃSTWO I PODSTAWOWE PRAWA, AKTYWNOŚĆ OBYWATELSKA		
Zaufanie do sejmu i senatu	25,3%	2015
Zaufanie do rządu	27,3%	2015
Zaufanie do władz lokalnych	49,5%	2015
Zaufanie do sądów	46,7%	2015
Zaufanie do policji	67,3%	2015
Poczucie zagrożenia dyskryminacją	8,22%	2015
Osoby świadczące wolontariat w organizacjach	10,3%	2011
Frekwencja w wyborach do Sejmu RP	50,9%	2015

Wskaźnik	Wartość	Rok
ZDROWIE		
Osoby o ograniczonej zdolności wykonywania codziennych czynności	24,2%	2014
Wskaźnik dobrej samooceny stanu	58,3%	2014
Wskaźnik złej samooceny stanu	13,7%	2014
Osoby w wieku 15 lat lub więcej z nadwagą i otyłością	53,3%	2014
Osoby palące tytoń codziennie	22,7%	2014
Rezygnacja z wizyty u lekarza specjalisty z powodu listy oczekujących, braku skierowania	4,4%	2014
Rezygnacja z wizyty u lekarza specjalisty z powodów finansowych	3,1%	2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Jakość życia w Polsce. Edycja 2015* (2015), Warszawa, GUS.

Badania jakości życia prowadzone są nie tylko w wymiarze międzynarodowym czy krajowym, ale także wojewódzkim i lokalnym. Jakość życia jest również przedmiotem badań w przekroju poszczególnych grup społeczno-zawodowych. W ten nurt badań wpisały się m.in. badania wykluczenia społecznego osób starszych, w wieku 60+, mieszkających od urodzenia na wsi (Dąbrowska i in. 2016). Głównym celem prowadzonych badań była diagnoza symptomów wykluczenia tej społeczności poprzez subiektywne oceny jakości i godności życia. Jakość życia scharakteryzowana została pod względem dwóch wyznaczników: zadowolenia z życia oraz poczucia szczęścia wynikającego z faktu, że rodzina jest szczęśliwa. 85% ogółu badanych stwierdziło, że są zadowoleni z życia. Największy odsetek zadowolonych respondentów był w województwie lubelskim, najmniejszy w świętokrzyskim (wykres 5).

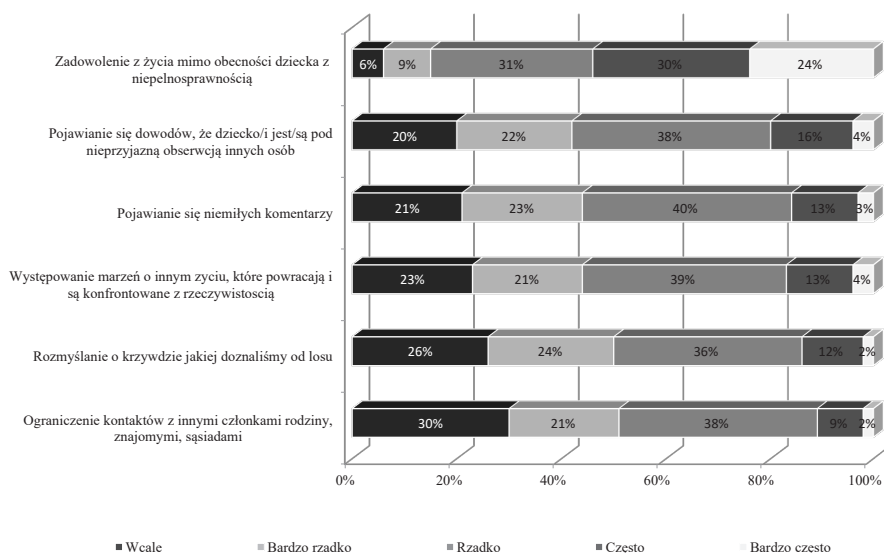

Wykres 5. Zadawolenie z życia rdzennych mieszkańców wsi w wieku 60+ (%)

Źródło: A. Dąbrowska, K. Gutkowska, M. Janoś-Kresło, T. Słaby (2016), *Wykluczenie społeczne – jakość i godność życia osób w wieku 60+ rdzennych mieszkańców wsi w Polsce*, Warszawa, Oficyna Wydawnicza SGH.

Najczęściej spotykanym źródłem niezadowolenia był brak zdrowia (31% odpowiedzi), samotność (20%), wiek, starość, brak radości, a nawet przygnębienie (ok. 15%). Natomiast oceny pozytywne były wyraźnie skorelowane z dobrymi warunkami materialnymi, mieszkaniowymi, dobrym zdrowiem (Dąbrowska i in. 2016: 125 i n.). Oceny jakości życia w niewielkim stopniu zależały od takich cech respondentów, jak płeć i wiek.

Przedmiotem badania była także jakość życia osób mających dzieci z niepełnosprawnością (Janoś-Kresło i in. 2016). Duże znaczenie w ocenie jakości życia rodziców/opiekunów prawnych opiekujących się dzieckiem z niepełnosprawnością miał aspekt medyczny i rodzaj niepełnosprawności, a także kontakty z innymi rodzinami oraz stany emocjonalne, które zależą od przyjętej postawy. Na szczególną uwagę zasługują odpowiedzi o zadowoleniu z życia mimo obecności w rodzinie dziecka z niepełnosprawnością. Miernik ten jest ważny ze względu na agregatowy charakter, sumujący emocje płynące z różnych źródeł. W badaniu odnotowano, że oceny pozytywne i negatywne wystąpiły w jednakowym, 50-procentowym odsetku. Nieco więcej (54%) odpowiedziało, że jest zadowolonych z życia, mimo obecności dziecka z niepełnosprawnością, ale aż 46% nie odczuwało takiego stanu (wykres 6).

Wykres 6. Rozkłady odpowiedzi na pytanie: „Proszę określić, jak często występują następujące sytuacje związane z posiadaniem dziecka/dzieci niepełnosprawnego/ych” (%)

Źródło: M. Janoś-Kresło, O. Komorowska, T. Skalska, T. Słaby (2016), *Zachowania przedsiębiorcze i konsumpcyjne w rodzinach opiekujących się dziećmi i młodzieżą z niepełnosprawnością*.

Rozkłady mierników jakości życia respondentów – rodziców/opiekunów dzieci z niepełnosprawnością – są zależne od współlistnienia czynników zewnętrznych. Codzienne trudności, które nie wszyscy potrafią pokonać, obniżają jakość życia. Badani rodzice/opiekunowie wskazywali na wiele przykrości, których doznają od rodziców dzieci zdrowych, dlatego pomagają sobie wzajemnie, szczególnie drogą internetową. Największe trudności powoduje jednak „niemoc” urzędnicza. Ponadto rodzice/opiekunowie relatywnie często martwili się sytuacją dziecka z niepełnosprawnością po ich śmierci.

Interesująco przedstawiają się także wyniki badania dotyczące zachowań zdrowotnych w stylu życia, w tym jakości życia menedżerów. Badani menedżerowie byli zadowoleni z siebie i ze swojego życia. Mimo uzyskania zróżnicowanych ocen przeważały samooceny pozytywne. Wyższą samooceną charakteryzowali się młodsi menedżerowie, aż 62% młodych mężczyzn i 49% kobiet odpowiedziało, że są zadowoleni i bardzo zadowoleni z siebie i własnego życia i tak samo odpowiedziało 48% badanych starszego pokolenia obu płci. Od tych ocen odbiegają oceny satysfakcji z własnego życia. Wskazywano na brak satysfakcjonujących doświadczeń w życiu, co zaważyło na ogólnej ocenie. Ani jedna kobieta powyżej 35. roku życia nie zaznaczyła najwyższego poziomu satysfakcji. Generalnie przeważała negatywna samoocena – brak satysfakcji ze swojego życia, a odsetek ocen pozytywnych nie przekroczył 9%. Kobiety cechowała wyższa samoocena niż mężczyźni – to 13% badanych w obu grupach wiekowych, w porównaniu z 11% kobiet młodszego i 5% starszego pokolenia. Poziom satysfakcji bardziej zróżnicował kobiety niż mężczyźni (Nowak 2010: 64 i n.).

METODYKA BADAŃ JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW POWIATU WAŁECKIEGO

(Krzysztof Błoński¹, Bartłomiej Jefmański²)

Jednym z ustawowych zadań samorządu terytorialnego jest prowadzenie polityki rozwoju mającej na celu stworzenie warunków do poprawy jakości życia lokalnej społeczności. Zbiega się ono z istotą koncepcji zrównoważonego rozwoju, w której zakładana jest trwała poprawa jakości życia obecnych i przyszłych pokoleń. Taki stan powinien być osiągnięty poprzez zachowanie równowagi w gospodarowaniu kapitałem ludzkim, ekonomicznym i naturalnym.

Praktyczna realizacja tej koncepcji nabiera szczególnego znaczenia w lokalnych układach terytorialnych, gdyż jakość życia jednostki jest silnie uwarunkowana przez aspekty z jej najbliższego otoczenia. Dlatego dobrze opracowany zestaw wskaźników jakości życia może władzom danej JST (jednostki samorządu terytorialnego) dostarczać przydatnych informacji m.in. o problemach rozwoju danej JST, jak i może stanowić przesłankę do aktualizacji opracowanej wcześniej strategii rozwoju. Praktyczna realizacja takiego zestawu sprowadza się do uwzględnienia zarówno obiektywnych, jak i subiektywnych wskaźników jakości życia.

Przykładem badania jakości życia w układzie lokalnym są przeprowadzone w okresie kwiecień–czerwiec 2015 r. badania wśród mieszkańców powiatu wałęckiego. Podstawową charakterystykę mieszkańców powiatu wałęckiego ze względu na wiek i poziom wykształcenia zawiera tabela 8. Dobór jednostek do badań miał charakter warstwowy – proporcjonalny. Wielkość próby została ustalona na podstawie danych wtórnych zamieszczonych w Banku Danych Lokalnych (<http://www.stat.gov.pl>). Projektowana wielkość próby wyniosła 1047 osób. Otrzymano 1054 prawidłowo wypełnionych kwestionariuszy. Maksymalny błąd szacunku wyniósł

---

1 Uniwersytet Szczeciński.

2 Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu.

0,03. Wysokość błędu wskazuje, że wyniki badań można oceniać jako wysoce precyzyjne i reprezentatywne dla powiatu (Zasępa 1991; Rószkiewicz 1997). Zakładany i uzyskany rozkład próby za względu na miejsce zamieszkania prezentuje tabela 9.

Tabela 8. Charakterystyka mieszkańców powiatu wałeckiego ze względu na wiek i poziom wykształcenia

Wiek						
Gminy powiatu wałeckiego	18–24	25–34	35–44	45–54	55 i więcej	razem
M. Wałcz	100	317	215	209	224	1065
G. Człopa	39	62	62	46	55	264
G. Mirosławiec	43	76	70	61	55	305
G. Tuczno	39	61	46	45	44	235
G. Wałcz	91	199	141	124	126	681
Powiat	312	715	534	485	504	2550
Wykształcenie						
Gminy powiatu wałeckiego	wyższe	policealne i średnie zawodowe	średnie ogólnokształcące	zasadnicze zawodowe	gimnazjalne i niższe	razem
M. Wałcz	132	283	137	245	268	1065
G. Człopa	9	47	18	68	122	264
G. Mirosławiec	13	65	22	72	133	305
G. Tuczno	12	52	13	58	100	235
G. Wałcz	26	152	53	177	273	681
Powiat	192	599	243	620	896	2550

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez Starostwo Powiatowe w Wałczu (I połowa 2015 r.).

Tabela 9. Zakładany i uzyskany rozkład próby badawczej ze względu na miejsce zamieszkania

	Wielkość próby planowana	Wielkość próby zrealizowanej
	Zakładany błąd maksymalny = 3%	Uzyskany błąd maksymalny = 3%
Ogółem	1047	1054
G. Człopa	97	95
G. Mirosławiec	107	110
G. Tuczno	97	98
G. Wałcz	242	283
M. Wałcz	504	468

Źródło: opracowanie własne.

Ze względu na rozbieżności występujące pomiędzy wytypowaną strukturą próby a otrzymaną strukturą próby dokonano jej ważenia ze względu na płeć, wiek i poziom wykształcenia.

Przeprowadzone badania ankietowe pozwoliły na uzyskanie odpowiedzi na następujące pytania:

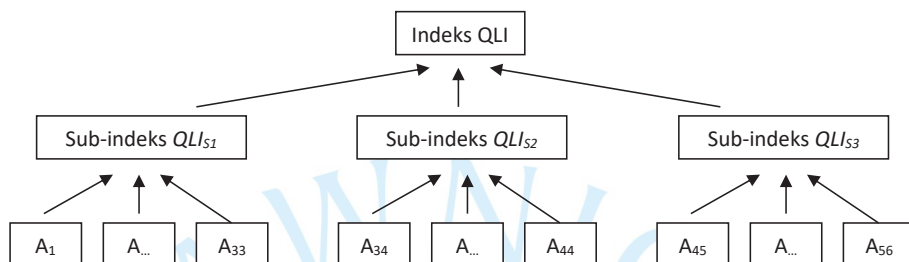
1. Jaki jest ogólny poziom zadowolenia mieszkańców z życia w powiecie wałęckim?
2. Jak badani oceniają istotność i satysfakcję z poszczególnych aspektów usług publicznych świadczonych na terenie powiatu wałęckiego oraz jaki jest ogólny poziom zadowolenia z tych usług?
3. Jak badani oceniają istotność i satysfakcję z poszczególnych obszarów swojego życia zawodowego oraz jaki jest ogólny poziom zadowolenia z życia zawodowego?
4. Jak badani oceniają istotność i satysfakcję z poszczególnych obszarów swojego życia osobistego oraz jaki jest ogólny poziom zadowolenia z życia osobistego?
5. Czy mieszkańcy chcą decydować, na jakie działania/inwestycje zostanie przeznaczona część budżetu miasta/gminy (tj. budżet partycypacyjny)?
6. Czy potrzeby i opinie mieszkańców miasta/gminy są uwzględniane przez władze w zarządzaniu miastem/gminą?

Przedstawione pytania badawcze zostały przekształcone w dziewięć pytań merytorycznych o charakterze zamkniętym. Kwestionariusz zawierał również sześć pytań metryczkowych, tj. płeć, wiek, poziom wykształcenia, rodzaj aktywności zawodowej, przeciętny dochód miesięczny netto na członka gospodarstwa domowego i miejsce zamieszkania. Wzór kwestionariusza ankiety wykorzystanej w badaniach zamieszczono w załączniku.

W pytaniach wykorzystano skale do oceny jakości usług publicznych, życia zawodowego, życia osobistego, a także skale do oceny ogólnego zadowolenia z życia i wymienionych obszarów, przyjmując, że posiadają one jednostkę miary, czyli że odległości między sąsiednimi pozycjami skal są sobie równe. W celu oszacowania rzetelności pomiaru użyto współczynnika α -Cronbacha, który jest jednym z najczęściej stosowanych narzędzi pomiaru homogeniczności skali. Wyznaczone wartości współczynnika są większe od 0,8, co oznacza, że skale charakteryzują się wysoką rzetelnością.

Podstawą finalnej oceny jakości życia było wyznaczenie Indeksu Jakości Życia na podstawie autorskiej koncepcji. Indeks Jakości Życia mieszkańców powiatu wałęckiego (QLI – *Quality of Life Index*) jest narzędziem pomiaru subiektywnej jakości życia mieszkańców powiatu wałęckiego i został oparty na metodyce CSI (*Customer Satisfaction Index*; Willemsen 2010). Przyjęty sposób estymacji indeksu QLI zapewnia porównywalność wyników w czasie (np. pomiarów w rocznych odstępach czasu) oraz przestrzeni (np. pomiarów na poziomie gmin wchodzących w skład powiatu wałęckiego). Proponowany indeks jest miarą agregatową złożoną z trzech tzw. sub-indeksów. Zarówno wartości indeksu QLI, jak i poszczególnych sub-indeksów

unormowane zostały w przedziale [0–100]. Wzrost wartości indeksu i sub-indeksów oznacza wyższy poziom subiektywnej jakości życia mieszkańców. Schemat indeksu zaprezentowano na rysunku 3.

Rysunek 3. Schemat budowy indeksu QLI

Źródło: opracowanie własne.

W oszacowaniu wartości indeksu QLI przyjęto funkcję addytywną o postaci:

$$QLI = (QLI_{s1} + QLI_{s2} + QLI_{s3})/3 \quad (1)$$

gdzie:

QLI_{s1} – wartość sub-indeksu mierzącego poziom zadowolenia z warunków życia w gminie;

QLI_{s2} – wartość sub-indeksu mierzącego poziom zadowolenia z życia osobistego;

QLI_{s3} – wartość sub-indeksu mierzącego poziom zadowolenia z życia zawodowego.

Szacowanie indeksu zgodnie ze wzorem (1) oznacza przyjęcie założenia o jednakowym wpływie wszystkich sub-indeksów na ostateczną wartość QLI. Na wartości poszczególnych sub-indeksów ma wpływ zróżnicowana liczba aspektów jakości życia. Aspekty uwzględnione w poszczególnych sub-indeksach wyszczególniono w tabelach 10–12.

Indeks QLI uwzględnia zarówno oceny ważności, jak i oceny stanu poszczególnych aspektów jakości życia. W obu przypadkach pomiar tych ocen realizowany jest za pomocą skal porządkowych z pięcioma punktami, którym przyporządkowano kolejne liczby naturalne z zakresu 1–5. Punktem skrajnym w ocenie ważności przyporządkowano odpowiednio kategorie: 1 – „nieważne”, 5 – „ważne”. Podobnie postąpiono przy ocenie stanu, przypisując punktom skrajnym odpowiednio kategorie: 1 – „ocena bardzo niska”, 5 – „ocena bardzo wysoka”.

Tabela 10. Aspekty wyszczególnione w ramach pierwszego sub-indeksu (warunki życia w gminie)

Symbol	Wyszczególnienie
A ₁	Komunikacja na terenie miasta/gminy
A ₂	Możliwość dojazdu z miejsca zamieszkania do innych miejsc w Polsce lub w Europie środkami komunikacji (np. pociąg, autobus)
A ₃	Łatwość przemieszczania się pojazdami (samochód, motor) po mieście lub terenie gminy (np. brak korków, objazdy itd.)
A ₄	Sieć dróg – możliwość dojazdu do różnych miejsc na terenie miasta/gminy
A ₅	Stan dróg – stan nawierzchni
A ₆	Parkingi, miejsca postojowe – liczba, rozmieszczenie
A ₇	Łatwość przemieszczania się rowerem/ ścieżki rowerowe
A ₈	Infrastruktura kulturalna (liczba i lokalizacja placówek i instytucji kultury, imprezy kulturalne)
A ₉	Infrastruktura sportowo-rekreacyjna (stadiony, baseny, place zabaw i inne obiekty sportowo-rekreacyjne, imprezy sportowe)
A ₁₀	Dostęp do infrastruktury technicznej (wodociągi, kanalizacja, gaz)
A ₁₁	Dostęp do służby zdrowia (szpitale, przychodnie, pogotowie)
A ₁₂	Sieć handlowa – ilość i różnorodność sklepów, ich rozmieszczenie, łatwość dojazdu do nich
A ₁₃	Sieć usługowa (usługi pocztowe, szewskie, zegarmistrzowskie, bankowe itp.) – ilość i różnorodność punktów usługowych, ich rozmieszczenie
A ₁₄	Dostęp i zagospodarowanie terenów zieleni na terenie miasta lub gminy
A ₁₅	Czystość na terenie gminy
A ₁₆	Rozmieszczenie i wysokość budynków, oddzielenie budynków mieszkalnych od zakładów produkcyjnych
A ₁₇	Jakość wody pitnej
A ₁₈	Jakość powietrza – czystość powietrza, ilość zanieczyszczeń
A ₁₉	Poziom hałasu w mieście lub na terenie gminy
A ₂₀	Gospodarka odpadami (segregacja i wywóz śmieci, dostępność pojemników na śmieci itd.)
A ₂₁	Żłobki/przedszkola – łatwość zapisania dziecka do żłobka lub przedszkola, wielkość grup dzieci, bliskość placówek od miejsca zamieszkania
A ₂₂	Szkoły podstawowe/gimnazjalne/ licea i technika
A ₂₃	Szkoły wyższe
A ₂₄	Bezpieczeństwo osobiste (w miejscu zamieszkania i poza nim zarówno w nocy, jak i w dzień)
A ₂₅	Bezpieczeństwo majątku (np. samochód)
A ₂₆	Bezpieczeństwo w ruchu drogowym – przejrzystość oznakowania dróg, ulic; ograniczanie potencjalnych zagrożeń, oświetlenie ulic, monitoring
A ₂₇	Przygotowanie na sytuacje kryzysowe (np. powódź, wichura, gwałtowne opady atmosferyczne) – budowa i utrzymanie wałów przeciwpowodziowych, utrzymywanie kanałów melioracyjnych, wycinka drzew zagrożonych powaleniem
A ₂₈	System powiadamiania mieszkańców o zagrożeniach i sytuacjach kryzysowych
A ₂₉	System opieki nad osobami starszymi, przewlekle chorymi
A ₃₀	System pomocy dla osób i rodzin patologicznych (np. przemoc, alkoholizm)
A ₃₁	Dostęp i czytelność informacji przekazywanych przez jednostki samorządu terytorialnego (strony urzędu, tablice, informacje zamieszczane w mediach)
A ₃₂	Łatwość kontaktu (online, telefonicznie, osobiście) z pracownikami urzędu gminy, miasta
A ₃₃	Szybkość reakcji policji, straży pożarnej na wezwanie

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 11. Aspekty wyszczególnione w ramach drugiego sub-indeksu (zadowolenie z życia osobistego)

Symbol	Wyszczególnienie
A ₃₄	Sytuacja finansowa (dochody, oszczędności)
A ₃₅	Warunki mieszkaniowe (wielkość, położenie, stan techniczny, wyposażenie)
A ₃₆	Pozycja społeczna
A ₃₇	Relacje z bliższymi i dalszymi sąsiadami
A ₃₈	Zachowanie właściwych proporcji pomiędzy czasem pracy a czasem wolnym
A ₃₉	Stan własnego zdrowia
A ₄₀	Relacje z najbliższymi w rodzinie/ w gospodarstwie domowym (współmałżonkiem, partnerem, rodzicami, dziadkami, dziećmi)
A ₄₁	Poczucie spełnienia w życiu osobistym
A ₄₂	Poczucie szczęścia
A ₄₃	Poczucie bycia docenianym
A ₄₄	Poczucie własnej wartości

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 12. Aspekty wyszczególnione w ramach trzeciego sub-indeksu (zadowolenie z życia zawodowego)

Symbol	Wyszczególnienie
A ₄₅	Bezpieczeństwo zatrudnienia – stałość i pewność zatrudnienia
A ₄₆	Wysokość wynagrodzenia
A ₄₇	Możliwości awansu
A ₄₈	Możliwości rozwoju (szkolenia, studia podyplomowe itp.)
A ₄₉	Szanse znalezienia nowej porównywalnej lub lepszej pracy
A ₅₀	Relacje ze współpracownikami
A ₅₁	Relacje z przełożonymi
A ₅₂	Wyrozumiałość pracodawcy – swoboda wzięcia dnia wolnego na żądanie, swoboda wyjścia z pracy w sytuacjach nieprzewidywalnych
A ₅₃	Sprawiedliwość przełożonego
A ₅₄	Komunikacja w miejscu pracy
A ₅₅	Materialne warunki pracy (np. wyposażenie stanowiska pracy)
A ₅₆	Elastyczność czasu pracy (możliwość pracy w domu, nienormowany czas pracy)

Źródło: opracowanie własne.

Zgodnie z przyjętą metodyką szacowania indeksów CSI punkty skal pomiarowych wymagają przyporządkowania im stosownych wartości na etapie kodowania wyników pomiaru. W niniejszym opracowaniu proponuje się przyporządkowanie kolejnym punktom skal pomiarowych następujące wartości: 1 – „0”, 2 – „25”, 3 – „50”, 4 – „75”, 5 – „100”. Taki sposób kodowania odpowiedzi respondentów pozwala unormować wartości indeksu i sub-indeksów w przedziale [0–100]. Przykład

przypadkach oceny częściowe aspektów należy poddać transformacji. Dotyczy to tych aspektów, dla których oceny częściowe przekroczyły wartość 100. Zamiana polega na przyporządkowaniu ocenie częściowej maksymalnej, możliwej do uzyskania wartości 100. Uzyskane w ten sposób nowe oceny częściowe nazwano mianem znormalizowanych. W prezentowanym przykładzie potrzeba transformacji dotyczyła wyłączenie oceny częściowej aspektu A1 (wartość 150 została zamieniona na 100). Obliczenie średniej arytmetycznej ze znormalizowanych ocen częściowych aspektów pozwoliło oszacować wartość pierwszego sub-indeksu na poziomie 89. Dysponując oszacowanymi poziomami wszystkich trzech sub-indeksów, obliczono wartość indeksu QLI zgodnie z przedstawioną na początku rozdziału formułą (1).

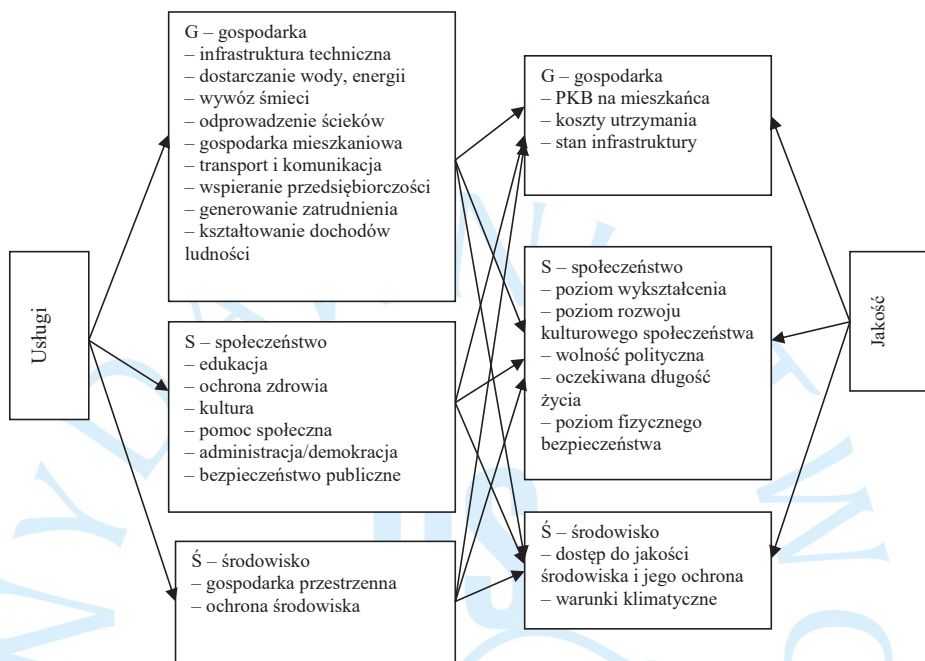
JAKOŚĆ USŁUG PUBLICZNYCH W POWIECIE WAŁECKIM W OPINII MIESZKAŃCÓW

(Krzysztof Błoński)

Ustawy samorządowe szczegółowo wyliczają zakres zadań jednostek samorządu terytorialnego (JST), których celem jest bieżące i nieprzerwane zaspokajanie zbiorowych potrzeb ludności w drodze świadczenia usług powszechnie dostępnych. Ustawodawca nie definiuje jednak pojęcia usług, posługując się nim wyłącznie instrumentalnie i wyrażając pod nim różne treści (Miszczuk i in. 2012: 139). W aktach prawnych termin ten może być zatem odmiennie interpretowany. Podobna sytuacja występuje w literaturze ekonomicznej. Przegląd różnych sposobów definiowania pojęcia usług zawiera m.in. praca K. Rogozińskiego (2000). Wykonywane przez JST usługi w ramach zadań własnych, zleconych oraz powierzonych finansowane są ze środków publicznych, dlatego zalicza się je do usług publicznych. Również Ph. Kolter i N. Lee (2008: 32) proponują rozpatrywać działalność sektora publicznego w kategorii usług. Termin „usługi publiczne” może rozumieć w kategorii „dobra publicznego” (szerokie ujęcie) lub jako podzbiór usług (wąskie ujęcie). Pierwsze podejście zakłada, że usługi publiczne obejmują dobra materialne i niematerialne, których dostarczenie nie może być zagwarantowane w obrocie cywilnoprawnym oraz w odniesieniu do których nie można wykluczyć kogokolwiek z prawa korzystania z nich. Takie podejście w polskiej literaturze można spotkać w pracach J. Zalewskiego (Misiąg 2005: 46). Węższe ujęcie, traktujące usługi publiczne jako część sektora usług, można natomiast znaleźć w pracach J. Frąsja (2008: 34–39) oraz K. Opolskiego i P. Modzelewskiego (2008: 18–23).

Usługi publiczne polegają na dostarczeniu określonych korzyści przez podmioty o różnych formach prawnych i zróżnicowanych strukturach organizacyjnych, o różnym zakresie rzeczywistym i normatywnym oraz o różnych zasadach finansowania. W decydujący sposób wpływają one na jakość życia mieszkańców ze wzglę-

du na wielowymiarowość usług publicznych, jak i jakość życia oraz wielość powiązań i sprzężeń pomiędzy tymi kategoriami, co prezentuje rysunek 4.

Rysunek 4. Model oddziaływania usług publicznych na jakość życia

Źródło: R. Przygodzka (2010), *Usługi publiczne a jakość życia w regionach peryferyjnych*, w: A. Noworól (red.), *Jakość życia a procesy zarządzania rozwojem i funkcjonowaniem organizacji publicznych*, t. 2, Kraków, Instytut Spraw Publicznych Uniwersytetu Jagiellońskiego, s. 215.

Usługi publiczne są istotną częścią gospodarki, gdyż zapewniają miejsca pracy i wpływają na poziom dochodów w wielu sektorach (administracja, edukacja, ochrona zdrowia, usługi transportowe, komunalne itp.). Przykładowo – koszty świadczenia usług (np. komunalnych) kształtują poziom kosztów utrzymania gospodarstw domowych. Usługi edukacyjne stwarzają szanse na podniesienie jakości kapitału intelektualnego. Zapewnienie dostępu do usług w zakresie ochrony zdrowia pozwala na poprawę kondycji zdrowotnej społeczeństwa oraz zwiększa oczekiwaną długość życia. Dostęp do usług dotyczących pomocy społecznej umożliwia wspieranie rodzin i osób niemogących poradzić sobie z różnymi powodów i niebędących w stanie samodzielnie zapewnić sobie minimalnego standardu życia (Przygodzka 2010: 215–216).

Przeprowadzone badania ankietowe wskazują, że ponad 40% badanych mieszkańców powiatu wałeckiego jest zadowolonych lub raczej zadowolonych z jakości usług publicznych. Porównywany odsetek badanych (tj. 43%) wybiera ocenę środ-

kową, tj. ani niezadowolony, ani zadowolony. Co dwudziesty badany (5%) wyraża ocenę negatywną, tj. niezadowolenie z jakości świadczonych usług, natomiast 12% wskazało na częściowe niezadowolenie. Wyznaczona na podstawie odpowiedzi średnia ocena jakości usług publicznych na terenie powiatu wałeckiego wynosi 3,25 pkt w skali pięciostopniowej. Jej zróżnicowanie ze względu na zmienne demograficzne prezentuje tabela 15.

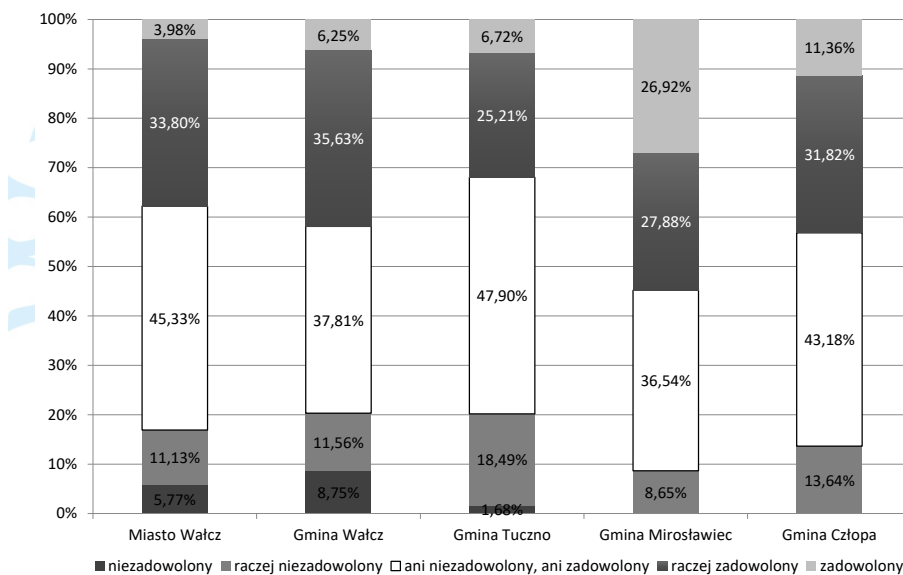
Tabela 15. Ocena jakości usług publicznych na terenie powiatu wałeckiego w opinii respondentów

Wyszczególnienie	Średnia ocena w pkt (w skali 1–5, gdzie 5 to ocena najwyższa)	Współczynnik zmienności (%)
płeć		
Mężczyzna	3,35	25,8
Kobieta	3,16	32,0
Wiek		
Do 25 lat	3,17	29,4
26–35 lat	3,09	34,8
36–45 lat	3,33	27,3
46–55 lat	3,44	24,3
56–65 lat	3,35	25,1
Powyżej 65 lat	3,03	33,1
Wykształcenie		
Podstawowe	2,83	30,6
Gimnazjalne	2,84	26,2
Zawodowe	3,41	28,0
Średnie	3,34	28,4
Wyższe	3,43	26,6
Dochód netto miesięczny na osobę w zł		
do 1000	3,01	29,7
1001–1500	3,26	27,7
1501–2000	3,67	25,9
2001–3000	3,43	28,1
Powyżej 3000	3,89	17,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Uwzględniając miejsce zamieszkania respondentów, największy odsetek zadowolonych z usług można zaobserwować wśród mieszkańców gminy Mirosławiec (27% badanych). Mniejszy odsetek zadowolonych z tego aspektu jest wśród badanych w gminie Człopa (12%), następnie w gminie Wałcz i gminie Tuczo (po 6%

badanych). Najniższy odsetek usatysfakcjonowanych odbiorców występuje na terenie miasta Wałcz. Na terenie tej gminy tylko co dwudziesty piąty badany jest zadowolony z jakości usług publicznych, a 34% ankietowanych twierdzi, że są raczej zadowoleni. Rozkład kolejnych odpowiedzi wskazuje natomiast na istnienie dwóch dużych grup badanych: niemogących jednoznacznie ocenić jakości („ani niezadowolony, ani zadowolony” – 45%) oraz „raczej niezadowolony” (41%). Znajduje to odzwierciedlenie w średniej ocenie zadowolenia z jakości usług. Dla danej JST wynosi ona 3,19 pkt (w skali pięciostopniowej). Taka sama ocena występuje w przypadku gminy Wałcz, a dla gminy Tuczno wynosi ona 3,16 pkt. Pozostałe JST (gmina Człopa i gmina Mirosławiec) uzyskały oceny wyższe – odpowiednio 3,41 i 3,73 pkt. Szczegółowy rozkład odpowiedzi dotyczących ogólnego zadowolenia z jakości usług publicznych dla poszczególnych JST prezentuje wykres 7.

Wykres 7. Ocena ogólnego zadowolenia z jakości usług publicznych w poszczególnych JST powiatu wałeckiego (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Oprócz ogólnej oceny zadowolenia z usług publicznych przeprowadzono również szczegółową ocenę jakości i znaczenia ich poszczególnych aspektów. Respondenci jako najważniejsze wskazali:

- dostęp do służby zdrowia (średnia ocena: 4,68; współczynnik zmienności¹: 15,3%),
- jakość wody pitnej (odpowiednio: 4,68; 14,6%),
- bezpieczeństwo osobiste (4,67; 15,5%),
- jakość powietrza (4,64; 15,4%),
- bezpieczeństwo majątku (4,63; 16,7%).

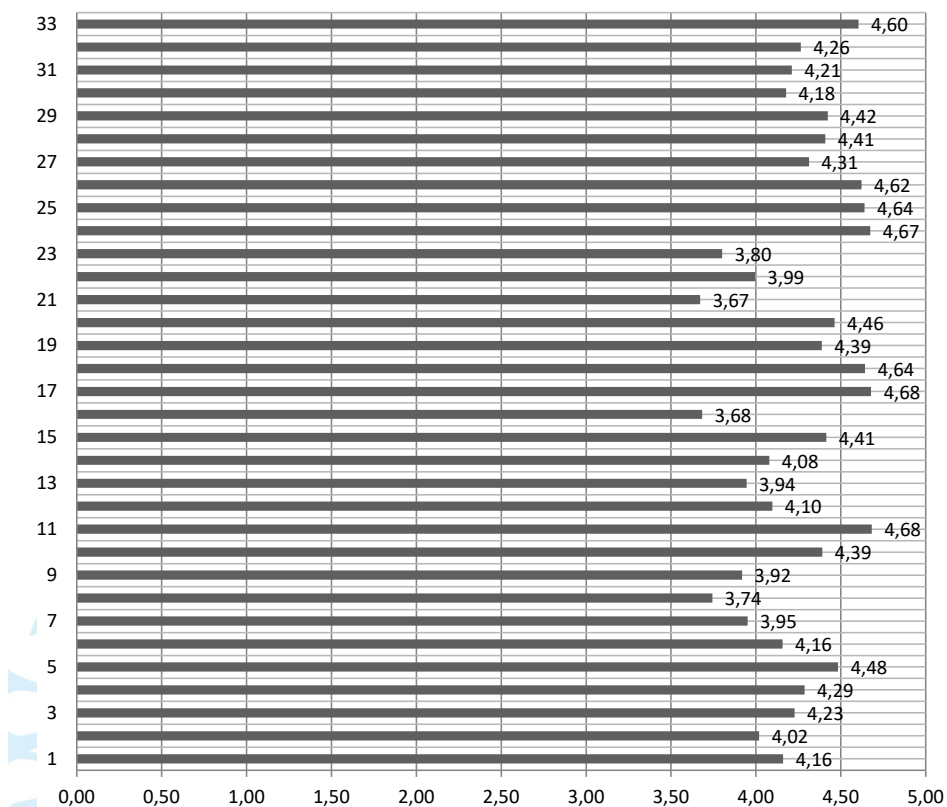
Za najmniej istotne uznali następujące aspekty:

- infrastrukturę kulturalną (3,74; 29,5%),
- rozmieszczenie i wysokość budynków (3,68; 31,2%),
- sprawy organizacyjne dotyczące usług przedszkolnych (3,67; 39,8%).

Należy zauważyć, że najniższe oceny są wyższe niż wartość środkowa przyjętej skali ocen oraz występują stosunkowo wysokie wartości niektórych współczynników zmienności (przedszkola i żłobki). Wskazuje to na istnienie zróżnicowania ocen wśród badanych. Przegląd średnich ocen poszczególnych aspektów dla całego powiatu prezentuje wykres 8.

Znaczenie wymienionych aspektów jest zróżnicowane w poszczególnych gminach powiatu wałeckiego. Respondenci z miasta Wałcz deklarują, że największe znaczenie dla nich ma kwestia bezpieczeństwa osobistego (średnia ocena: 4,73; współczynnik zmienności: 15,9%). W dalszej kolejności wskazywali na jakość wody pitnej (odpowiednio: 4,72; 15,1%), dostęp do służby zdrowia (4,71; 16,8%) oraz jakość powietrza (4,68; 17,1%). Również badani z gminy Wałcz wskazywali na istotne znaczenie bezpieczeństwa osobistego (4,64; 14,2%) i bezpieczeństwa majątku (4,64; 15,9%). Kolejne pozycje pod względem istotności to: bezpieczeństwo w ruchu drogowym (4,63; 13,6%) oraz jakość wody pitnej (4,63; 15,02%). Zestawienie najbardziej istotnych aspektów usług publicznych dla pozostałych jednostek samorządu terytorialnego prezentuje tabela 16.

¹ Współczynnik zmienności (V) jest miarą zróżnicowania i pokazuje, jak silnie jest zróżnicowanie danych. Służy on do porównań zróżnicowania kilku zmiennych. Przyjmuje się następującą interpretację wartości współczynników zmienności: $V < 20\%$ – mała zmienność; $20\% < V < 40\%$ – przeciętna zmienność; $40\% < V < 100\%$ – duża zmienność; $100\% < V < 150\%$ – bardzo duża zmienność; $V > 150\%$ – skrajnie duża zmienność.

Wykres 8. Średnie oceny istotności poszczególnych aspektów usług publicznych dla powiatu wałeckiego (w punktach w skali 1-5, gdzie 5 to najwyższa ocena)

Gdzie: 1 – Komunikacja na terenie miasta/gminy; 2 – Możliwość dojazdu z miejsca zamieszkania do innych miejsc w Polsce lub w Europie środkami komunikacji (np. pociąg, autobus); 3 – Łatwość przemieszczania się pojazdami (samochód, motor) po mieście lub terenie gminy (np. brak korków, objazdy itd.); 4 – Sieć dróg – możliwość dojazdu do różnych miejsc na terenie miasta/gminy; 5 – Stan dróg – stan nawierzchni; 6 – Parkingi, miejsca postojowe – liczba, rozmieszczenie; 7 – Łatwość przemieszczania się rowerem/ ścieżki rowerowe; 8 – Infrastruktura kulturalna (liczba i lokalizacja placówek i instytucji kultury, imprezy kulturalne); 9 – Infrastruktura sportowo-rekreacyjna (stadiony, baseny, place zabaw i inne obiekty sportowo-rekreacyjne, imprezy sportowe); 10 – Dostęp do infrastruktury technicznej (wodociągi, kanalizacja, gaz); 11 – Dostęp do służby zdrowia (szpitale, przychodnie, pogotowie); 12 – Sieć handlowa – liczba i różnorodność sklepów, ich rozmieszczenie, łatwość dojazdu do nich; 13 – Sieć usługowa (usługi pocztowe, szwenske, zegarmistrzowskie, bankowe itp.), ilość i różnorodność punktów usługowych, ich rozmieszczenie; 14 – Dostęp i zagospodarowanie terenów zielonych na terenie miasta lub gminy; 15 – Czystość na terenie miasta lub gminy; 16 – Rozmieszczenie i wysokość budynków, oddzielenie budynków mieszkalnych od zakładów produkcyjnych; 17 – Jakość wody pitnej; 18 – Jakość powietrza, czystość powietrza, ilość zanieczyszczeń; 19 – Poziom hałasu w mieście lub na terenie gminy; 20 – Gospodarka odpadami (segregacja i wywóz śmieci, dostępność pojemników na śmieci itd.); 21 – Żłobki/przedszkola – łatwość zapisania dziecka do żłobka lub przedszkola, wielkość grup dzieci, bliskość placówek wobec miejsca zamieszkania; 22 – Szkoły podstawowe/gimnazjalne/ licea i technika; 23 – Szkoły wyższe; 24 – Bezpieczeństwo osobiste (w miejscu zamieszkania i poza nim, zarówno w nocy, jak i w dzień); 25 – Bezpieczeństwo majątku (np. samochód); 26 – Bezpieczeństwo w ruchu drogowym – przejrzystość ozna-

kowania dróg, ulic; ograniczanie potencjalnych zagrożeń, oświetlenie ulic, monitoring; 27 – Przygotowanie na sytuacje kryzysowe (np. powódź, wichura, gwałtowne opady atmosferyczne) – budowa i utrzymanie wałów przeciwpowodziowych, utrzymywanie kanałów melioracyjnych, wycinka drzew zagrożonych powaleniem; 28 – System powiadamiania mieszkańców o zagrożeniach i sytuacjach kryzysowych; 29 – System opieki nad osobami starszymi, przewlekle chorymi; 30 – System pomocy dla osób i rodzin patologicznych (np. przemoc, alkoholizm); 31 – Dostęp i czytelność informacji przekazywanych przez jednostki samorządu terytorialnego (strony urzędu, tablice, informacje zamieszczane w mediach); 32 – Łatwość kontaktu (online, telefonicznie, osobiście) z pracownikami urzędu gminy, miasta; 33 – Szybkość reakcji policji, straży pożarnej na wezwanie.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Tabela 16. Najbardziej istotne aspekty usług publicznych według mieszkańców poszczególnych gmin powiatu wałeckiego

Wyszczególnienie	Średnia ocena w pkt (w skali 1–5, gdzie 5 to ocena najwyższa)	Współczynnik zmienności (%)
Gmina Tuczno		
System opieki nad osobami starszymi	4,9	6,7
Dostęp do służby zdrowia	4,87	8,3
Stan dróg	4,84	11,4
Szybkość reakcji policji, straży pożarnej na wezwanie	4,83	10,6
Gmina Mirosławiec		
Jakość wody pitnej	4,71	10,9
Dostęp do służby zdrowia	4,69	12,6
Bezpieczeństwo osobiste	4,66	17,6
Jakość powietrza	4,64	13,7
Gmina Człopa		
Dostęp do służby zdrowia	4,6	14,9
Bezpieczeństwo majątku	4,6	13,0
Bezpieczeństwo w ruchu drogowym	4,55	15,6
Bezpieczeństwo osobiste	4,53	14,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Oprócz znaczenia poszczególnych aspektów badani oceniali również swoje zadowolenie z nich. Należy zaznaczyć, że żaden z ocenianych elementów nie uzyskał średniej oceny wyższej niż 3,7 pkt w skali pięciostopniowej. Wśród 33 analizowanych aspektów najwyżej oceniono: istniejącą sieć handlową, tj. liczbę i różnorodność sklepów, ich rozmieszczenie, łatwość dojazdu do nich. Średnia ocena wyniosła 3,65 pkt (współczynnik zmienności: 27,1%). Kolejne najwyżej oceniane aspekty dotyczą sfery edukacji – liczba szkół różnego stopnia (odpowiednio: 3,53 pkt; 30,3%) oraz ochrony środowiska – jakości powietrza (3,51 pkt; 29,0%). Na przeciwnym biegunie, jako najniżej oceniane, znalazły się: stan nawierzchni dróg (2,25 pkt; 51,2%);

istniejący system opieki nad osobami starszymi (2,58 pkt; 42%), jak i system pomocy dla osób i rodzin patologicznych (2,64 pkt; 42,2%) oraz dostęp do służby zdrowia (2,66 pkt; 43,2%). Najwyżej oceniane aspekty jakości usług publicznych na terenie poszczególnych gmin powiatu wałęckiego prezentuje tabela 17.

Tabela 17. Najwyżej oceniane przez mieszkańców aspekty jakości usług publicznych na terenie poszczególnych gmin powiatu wałęckiego

Opis	Średnia ocena w pkt (w skali 1-5, gdzie 5 to ocena najwyższa)	Współczynnik zmienności (%)	Opis	Średnia ocena w pkt (w skali 1-5, gdzie 5 to ocena najwyższa)	Współczynnik zmienności (%)
Miasto Wałcz					
Sieć handlowa	3,70	29,0	Stan dróg	2,25	50,8
Szkoły	3,63	33,0	Dostęp do służby zdrowia	2,48	49,8
Sieć usługowa	3,54	27,0	System powiadamiania mieszkańców	2,53	47,7
Jakość wody pitnej	3,52	26,0	Łatwość przemieszczania się	2,55	43,0
Gmina Wałcz					
Sieć handlowa	3,65	25,5	Stan dróg	2,01	59,2
Gospodarka odpadami	3,46	26,0	System opieki nad osobami starszymi	2,38	46,0
Szkoły	3,44	30,5	System pomocy dla osób i rodzin patologicznych	2,60	41,1
Dostęp i zagospodarowanie terenów zielonych	3,42	20,8	Dostęp do służby zdrowia	2,60	43,2
Gmina Tuczo					
Jakość powietrza	4,24	22,3	Szkoły wyższe	1,85	64,0
Jakość wody pitnej	4,20	20,0	Stan dróg	1,99	46,3
Gospodarka odpadami	3,99	23,4	Przygotowanie na sytuacje kryzysowe	2,07	55,5
Bezpieczeństwo osobiste	3,99	23,2	System pomocy	2,37	47,9
Gmina Mirosławiec					
Jakość powietrza	4,04	21,0	Szkoły wyższe	2,21	53,7
Bezpieczeństwo osobiste	3,96	22,8	Łatwość przemieszczania się rowerem	2,59	33,5
Jakość wody pitnej	3,92	21,2	Żłobki/przedszkola	2,61	55,5
Bezpieczeństwo majątku	3,88	27,5	System pomocy dla osób i rodzin patologicznych	2,61	39,1
Gmina Człopa					
Sieć handlowa	3,78	15,8	Stan dróg	2,37	32,7
Szkoły	3,72	19,1	Przygotowanie na sytuacje kryzysowe	2,90	43,8
Szybkość reakcji policji, straży pożarnej na wezwanie	3,72	25,5	Szkoły wyższe	2,94	35,5
Dostęp do infrastruktury technicznej	3,70	20,5	System pomocy dla osób i rodzin patologicznych	2,94	26,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Biorąc pod uwagę zmienne demograficzne, można zauważyć, że osoby osiągające najniższe dochody (tj. netto miesięcznie na jednego członka gospodarstwa domowego do 1000 zł) są bardziej krytyczne w swoich ocenach w stosunku do osób z pozostałych grup dochodowych. Świadczą o tym aż 22 najniższe średnie oceny zadowolenia z poszczególnych aspektów jakości usług publicznych (na 33 oceny). Respondenci z tej grupy dochodowej ocenili najniżej m.in.: stan dróg – stan nawierzchni (średnia ocena – 2,00 pkt), dostęp do służby zdrowia (2,33 pkt), przygotowanie na sytuacje kryzysowe (2,50 pkt). Z kolei w grupie respondentów deklarujących średni miesięczny dochód netto na członka gospodarstwa w przedziale 1501–2000 zł najczęściej występują maksymalne poziomy ocen zadowolenia (16 ocen z 33 ma najwyższy poziom). Podobna zależność zachodzi w przypadku wykształcenia badanych. Najniższy poziom ocen można zaobserwować w przypadku osób deklarujących wykształcenie podstawowe (29 ocen). Natomiast najwyższy poziom ocen – wśród osób z wyższym wykształceniem (12 ocen). Szczegółowe zestawienie ocen ze względu na poziom wykształcenia prezentuje tabela 18.

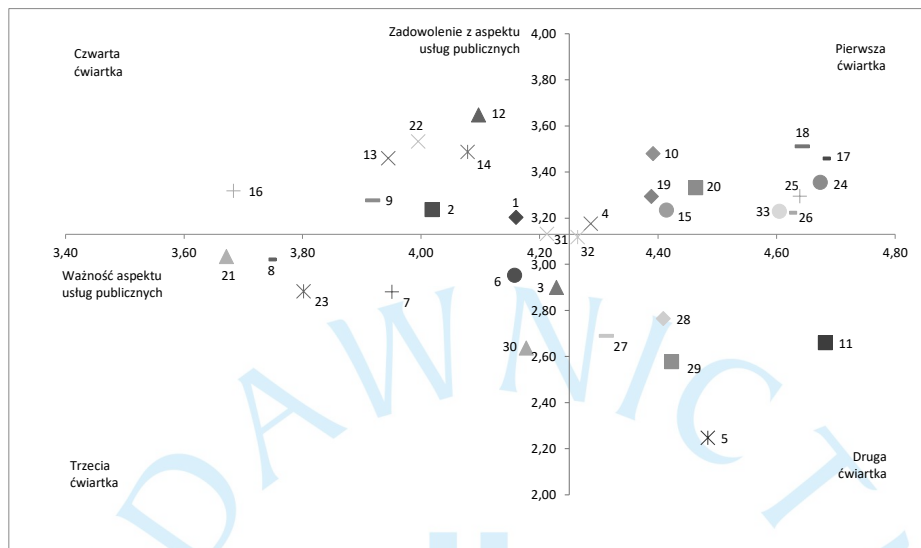
Analiza ocen zadowolenia ze względu na płeć pozwala na wysunięcie wniosku o wyższym poziomie ocen wśród mężczyzn (23 oceny). Wyjątkami są: infrastruktura kulturalna; dostęp i zagospodarowanie terenów zielonych na terenie miasta lub gminy; rozmieszczenie i wysokość budynków, oddzielenie budynków mieszkalnych od zakładów produkcyjnych; system powiadamiania mieszkańców o zagrożeniach i sytuacjach kryzysowych; system pomocy dla osób i rodzin patologicznych. Istnieją też obszary, gdzie poziom ocen jest porównywalny. Są to: parkingi i miejsca postojowe; łatwość przemieszczania się rowerem/ ścieżki rowerowe; dostęp do służby zdrowia; bezpieczeństwo osobiste; przygotowanie na sytuacje kryzysowe; szybkość reakcji policji, straży pożarnej na wezwanie.

Zestawienie średnich ocen zadowolenia oraz przypisanych im ważności pozwala na zbudowanie mapy umożliwiającej pełniejszą ocenę poszczególnych aspektów jakości usług publicznych. Dzięki takiemu rozkładowi istnieje możliwość zidentyfikowania mocnych i słabych stron świadczonych usług (odpowiednio są to wyniki z pierwszej i drugiej ćwiartki układu współrzędnych). Kolejne ćwiartki dostarczają informacji o atrybutach będących pozorną siłą (wyniki z czwartej ćwiartki) oraz mało znaczących mankamentach świadczonych usług (trzecia ćwiartka) (Rószkiewicz 2011). Środek tego układu określają oceny średnie wyznaczone dla wszystkich aspektów łącznie, odpowiednio ze względu na znaczenie i zadowolenie. Otrzymane wyniki wskazują na rozmieszczenie analizowanych kwestii we wszystkich powstałych obszarach, co prezentuje wykres 9.

Tabela 18. Średnie oceny istotności poszczególnych aspektów usług publicznych ze względu na poziom wykształcenia respondentów (w skali 1–5, gdzie 5 to najwyższa ocena)

Wyszczególnienie	Podstawowe	Gimnazjalne	Zawodowe	Średnie	Wyższe
	Średnie oceny w pkt				
Komunikacja na terenie miasta/gminy	2,66	3,26	3,35	3,28	3,39
Możliwość dojazdu z miejsca zamieszkania do innych miejsc w Polsce lub w Europie środkami komunikacji	3,40	3,21	3,23	3,23	3,10
Łatwość przemieszczania się pojazdami (samochód, motor) po mieście lub terenie gminy (np. brak korków, objazdy)	2,24	2,90	3,10	3,01	3,05
Sieć dróg	2,95	3,14	3,25	3,23	3,23
Stan dróg – stan nawierzchni	1,83	2,02	2,38	2,34	2,26
Parkingi, miejsca postojowe	2,59	3,12	3,08	2,97	3,06
Łatwość przemieszczania się rowerem/ ścieżki rowerowe	2,62	2,88	2,88	2,98	3,04
Infrastruktura kulturalna	2,71	3,05	3,01	3,14	3,11
Infrastruktura sportowo-rekreacyjna	2,91	3,26	3,35	3,39	3,35
Dostęp do infrastruktury technicznej	2,84	3,41	3,63	3,61	3,65
Dostęp do służby zdrowia	1,91	2,90	2,83	2,85	2,67
Sieć handlowa	3,59	3,69	3,71	3,65	3,50
Sieć usługowa	3,40	3,54	3,44	3,49	3,53
Dostęp i zagospodarowanie terenów zielonych na terenie miasta lub gminy	3,35	3,50	3,50	3,52	3,58
Czystość na terenie miasta lub gminy	2,62	3,09	3,33	3,39	3,46
Rozmieszczenie i wysokość budynków, oddzielenie budynków mieszkalnych od zakładów produkcyjnych	3,10	3,14	3,26	3,43	3,52
Jakość wody pitnej	2,91	3,45	3,43	3,62	3,78
Jakość powietrza	2,93	3,59	3,53	3,70	3,69
Poziom hałasu w mieście lub na terenie gminy	3,02	3,48	3,25	3,40	3,37
Gospodarka odpadami	2,94	3,47	3,37	3,42	3,50
Żłobki/przedszkola	3,09	3,23	3,17	3,35	3,41
Szkoły podstawowe/ gimnazjalne/ licea i technika	3,46	3,69	3,64	3,68	3,59
Szkoły wyższe	3,01	2,88	2,94	2,87	3,00
Bezpieczeństwo osobiste	2,65	3,36	3,43	3,55	3,66
Bezpieczeństwo majątku (np. samochód)	2,67	3,40	3,36	3,47	3,47
Bezpieczeństwo w ruchu drogowym	2,75	2,91	3,33	3,37	3,42
Przygotowanie na sytuacje kryzysowe	2,21	2,74	2,85	2,95	2,74
System powiadamiania mieszkańców o zagrożeniach i sytuacjach kryzysowych	1,98	2,74	2,95	3,06	3,00
System opieki nad osobami starszymi, przewlekle chorymi	2,24	2,45	2,79	2,76	2,52
System pomocy dla osób i rodzin patologicznych	2,47	2,10	2,79	2,88	2,64
Dostęp i czytelność informacji przekazywanych przez jednostki samorządu terytorialnego	2,73	2,95	3,22	3,32	3,14
Łatwość kontaktu z pracownikami urzędu gminy, miasta	2,35	2,81	3,32	3,33	3,36
Szybkość reakcji policji, straży pożarnej na wezwanie	2,72	3,14	3,39	3,40	3,43

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania.

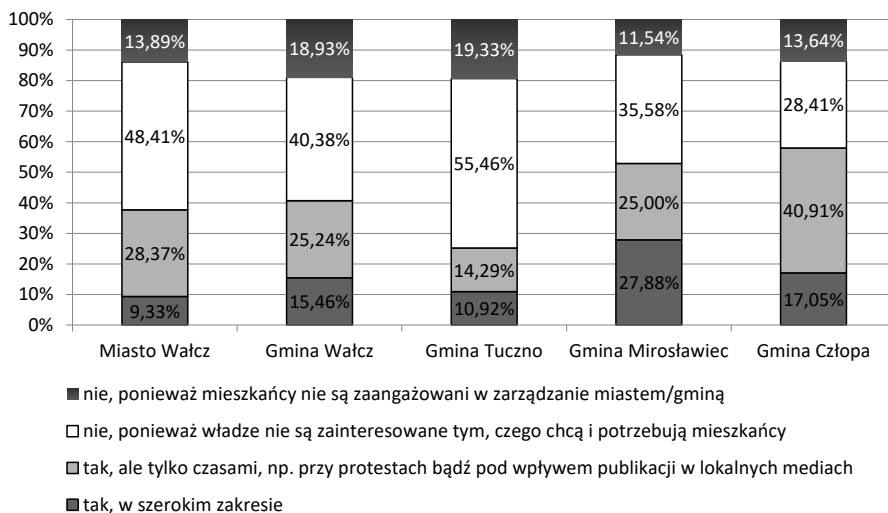

Wykres 9. Poszczególne aspekty świadczonych usług publicznych ze względu na przypisywane im znaczenie przez odbiorców oraz zadowolenie z ich występowania

Gdzie: zob. objaśnienia do wykresu 8.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Uzupełnieniem analizy dotyczącej zadowolenia z jakości usług publicznych są odpowiedzi respondentów na pytania o możliwości decydowania, na jakie działania/inwestycje zostanie przeznaczona część budżetu miasta/gminy oraz ich opinia na temat uwzględniania potrzeb i opinii mieszkańców miasta/gminy w procesie zarządzania miastem/gminą. W przypadku pierwszego pytania zdecydowana większość badanych (74%) potwierdza chęć decydowania o przeznaczeniu części budżetu danej JST. W przypadku drugiego zagadnienia większość ankietowanych (60%) uważa, że nie uwzględnia się ich potrzeb i opinii w procesie zarządzania daną JST. Przeciwnego zdania jest 40%. Układ opinii jest zróżnicowany w zależności od miejsca zamieszkania respondenta. Poglądy o nieuwzględnianiu potrzeb i opinii przez władze w zarządzaniu miastem/gminą częściej wyrażają mieszkańcy miasta Wałcz (62% odpowiedzi), gminy Wałcz (59%) oraz gminy Tuczo (75%). Niewielka przewaga pozytywnych głosów występuje w przypadku gminy Mirosławiec (53% pozytywnych odpowiedzi) oraz gminy Człopa (58%). Szczegółowy rozkład odpowiedzi prezentuje wykres 10.

Wykres 10. Opinie mieszkańców na temat uwzględniania ich potrzeb i opinii przez władze w procesie zarządzania miastem/gminą (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Przedstawione wyniki badania wskazują na umiarkowaną satysfakcję z jakości usług publicznych. Pokazują również na zróżnicowanie tej opinii ze względu na zmienne demograficzne (płeć, wiek, wykształcenie, poziom dochodów). Za najważniejsze aspekty usług publicznych w powiecie wałeckim zostały uznane: dostęp do służby zdrowia, jakość wody pitnej oraz bezpieczeństwo osobiste. Najmniej istotne w opinii mieszkańców są infrastruktura kulturalna oraz rozmieszczenie i wysokość budynków. Przy tym ocena poziomu zadowolenia w odniesieniu do poszczególnych analizowanych warunków kształtujących jakość życia mieszkańców powiatu nie przekroczyła 3,7 pkt w skali pięciostopniowej.

SATYSFAKCJA MIESZKAŃCÓW POWIATU WAŁECKIEGO Z ŻYCIA OSOBISTEGO

(Augustyna Burlita¹)

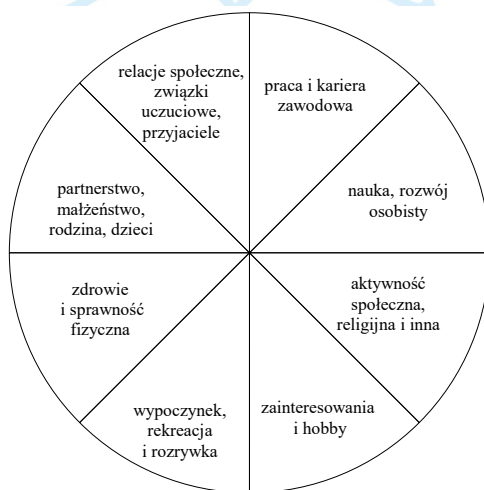
Cechą ludzkiej egzystencji jest wielowymiarowość, a jednocześnie współzależność i komplementarność poszczególnych sfer życia (rysunek 5; Tomaszewska-Lipiec 2014: 359–360). Dlatego też, chociaż praca jest wysoko ułożona w hierarchii wartości Polaków (Czapiński, Panek 2015) i dla większości stanowi główne źródło środków na finansowanie konsumpcji, to, poza satysfakcją z niej, istotne znaczenie z punktu widzenia postrzeganej jakości życia ma także zadowolenie z życia osobistego, rozumianego w szerokim ujęciu jako życia poza pracą, realizowanego w tzw. czasie dyspozycyjnym (tj. czasie po pracy; Burlita 2006: 28). Składają się na nie wszystkie aspekty funkcjonowania człowieka związane z jego życiem rodzinnym, towarzyskim, społecznym, jak i te odnoszące się do indywidualnego wymiaru życia, tj. samorozwoju, poczucia własnej wartości, spełnienia, szczęścia czy bycia docenionym.

Jeżeli uwzględnić to, że praca zajmuje przeciętnie prawie 32% dobowego budżetu czasu osób aktywnych zawodowo, wydawałoby się, iż na życie po pracy pozostaje relatywnie dużo czasu. Ale po zaspokojeniu potrzeb fizjologicznych związanych ze snem, spożywaniem posiłków i higieną osobistą statystyczny Polak przeznaczą na obowiązki rodzinne, bytowe oraz odpoczynek, rozrywkę i rozwój tylko nieco ponad 5 godzin dziennie, co stanowi ok. 22% dobowego budżetu czasu (*Badanie budżetu czasu...* 2013). Istotne w postrzeganiu jakości życia jest również, że w przeciwieństwie do pracy, jako zajęcia o wysokim stopniu przymusu podejmowania, życie osobiste obejmuje aktywności o różnym stopniu swobody/ przymusu wyboru (Cieloch, Kuczyński, Rogoziński 1992: 21–24). Dlatego też oceny tych obszarów funkcjonowania człowieka obarczone są bardzo dużym subiektywizmem, także z uwagi na ich

---

¹ Uniwersytet Szczeciński.

niematerialny charakter, zróżnicowane potrzeby i oczekiwania jednostek, ich aspiracje, przyjęty system wartości czy motywy podejmowania określonych aktywności. Wpływ na nie ma również rezultat porównania przez jednostkę własnej sytuacji osobistej z życiem innych osób stanowiących grupę odniesienia, np. pozostałych członków rodziny, znajomych czy sąsiadów. To zróżnicowanie i subiektywizm oceny znajdują swoje odzwierciedlenie w postrzeganej jakości różnych aspektów życia pozazawodowego. Problem ten nabiera współcześnie coraz większej wagi, m.in. ze względu na rosnące, zwłaszcza w krajach rozwiniętych, znaczenie prywatności i indywidualizmu, ale również w kontekście możliwości zrównoważonego rozwoju człowieka. Jednakże w ocenie wpływu satysfakcji z życia osobistego na jakość życia ogółem nie można zapominać o wzajemnym oddziaływaniu na siebie pracy i życia prywatnego. Zadowolenie z pracy lub jego brak będzie miało wpływ na życie osobiste człowieka i odwrotnie – satysfakcja z życia osobistego będzie oddziaływała na aktywność jednostki w sferze pracy. Zwłaszcza że podejmując określone zajęcia, czy to w sferze zawodowej, czy to prywatnej, człowiek wykorzystuje te same zasoby własnego czasu, energii, myśli, emocji, które trudno jest rozdzielić na dwie odrębne części (Kisil 2015). Istotny jest także kompensacyjny charakter relacji praca–życie pozazawodowe, wynikający z możliwości zaspokojenia wielu ważnych potrzeb jednostki, m.in. związanych z poczuciem przynależności, samorealizacją, osiąganiem sukcesów, rozwojem, możliwością wykazania się – niemożność ich pełnego zaspokojenia, np. w życiu osobistym, może być kompensowana w życiu zawodowym i odwrotnie.

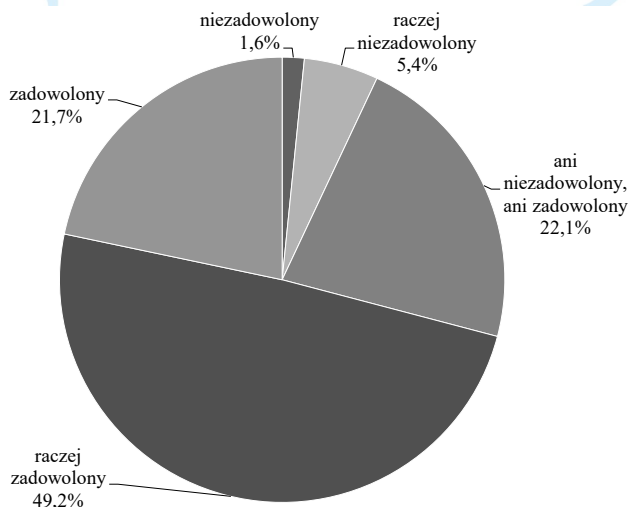

Rysunek 5. Ośmioczynnikowy model biografii jednostki – Koło Życia (*Wheel of Live*)

Źródło: R. Tomaszewska-Lipiec (2014), *Relacja praca zawodowa – życie osobiste. Między harmonią a dezintegracją*, w: R. Tomaszewska-Lipiec (red.), *Relacja praca życie pozazawodowe drogą do zrównoważonego rozwoju jednostki*, Bydgoszcz, Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, s. 359–360.

Z badań prowadzonych przez różne ośrodki wynika, że Polacy są relatywnie zadowoleni ze swojego życia ogółem. I tak – według Diagnozy społecznej całokształt swojego życia jako udane lub wspaniałe oceniło 47,6% Polaków, a jako dosyć dobre 33,9% (Czapiński, Panek 2015). Podobnie przedstawiają się wyniki European Social Survey – zadowolonych z życia ogółem jest 51,5% Polaków (oceny 8 punktów i wyższe w skali 0–10, gdzie 10 oznacza całkowite zadowolenie), a niezadowolonych (ocena 0–2 pkt) jest tylko 4% (<http://www.europeansocialsurvey.org>). Również badania przeprowadzone przez CBOS wskazują, iż generalnie zadowolonych ze swojego życia ogółem jest 72% Polaków (*Zadowolenie z życia...* 2015).

Zbliżone wyniki wyłaniają się także z badań subiektywnie postrzeganej jakości życia mieszkańców powiatu wałeckiego. Raczej zadowolonych z całokształtu swojej egzystencji jest 49,2% respondentów, a zadowolonych – 21,7%. Na niezadowolenie wskazało 7%, a pozostali (22,1%) odpowiedzieli, że nie są ani zadowoleni, ani niezadowoleni (wykres 11).

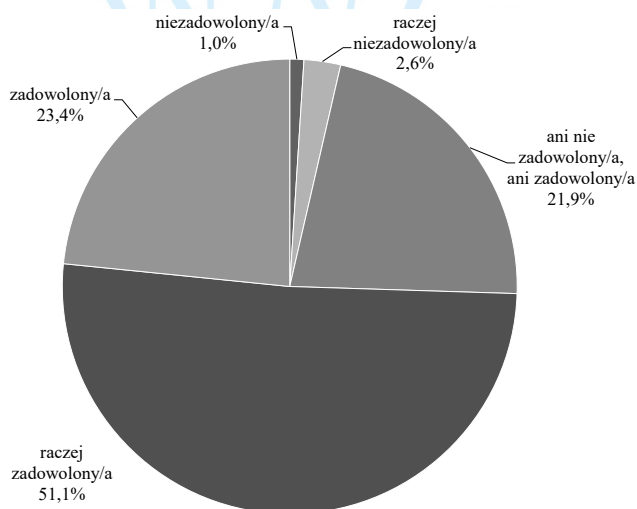

Wykres 11. Zadowolenie mieszkańców powiatu wałeckiego z życia ogółem (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Na taki poziom satysfakcji z życia ogółem relatywnie większy wpływ ma zadowolenie z życia osobistego niż zadowolenie z pracy. Po pierwsze, ankietowani znacznie większe znaczenie przywiązują do różnych aspektów życia poza pracą niż do warunków życia zawodowego; po drugie, są też z nich bardziej zadowoleni. O ile średnie oceny ważności analizowanych obszarów życia osobistego kształtowały się na poziomie 4,0–4,8 pkt (w skali 1–5, gdzie 5 to najwyższa ocena), to w odniesieniu do sytuacji pracy wynosiły one jedynie od 3,1 do 3,5 pkt. Podobnie wyższe były przeciętne oceny poziomu zadowolenia z poszczególnych warunków życia poza pracą

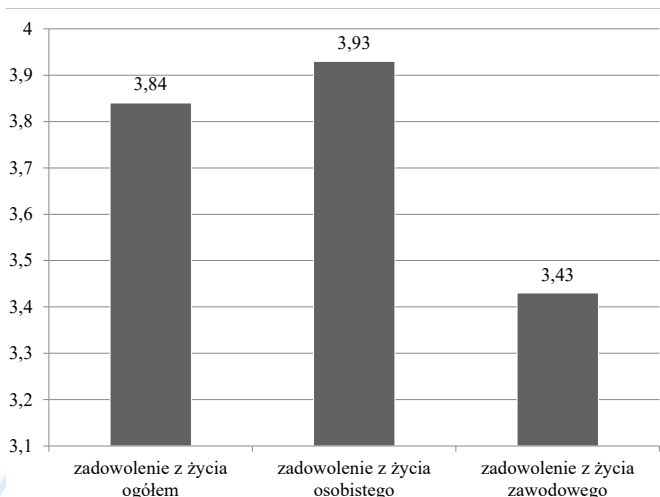
(od 3,1 do 4,3 pkt) niż z życia zawodowego (od 2,5 do 3,3 pkt). Ogółem względne zadowolenie i zadowolenie z sytuacji pracy deklарowało 49% respondentów, a z życia osobistego jest zadowolonych 23%, zaś raczej zadowolonych – 51% (a więc łącznie o 25% osób więcej). Na niezadowolenie z życia prywatnego wskazało jedynie 4% badanych (tj. trzy razy mniej niż w odniesieniu do pracy; wykres 12). Także przeciętny poziom subiektywnie odczuwanego przez respondentów zadowolenia z życia pozazawodowego (3,93 pkt w skali 1–5, gdzie 5 to najwyższa ocena) był wyższy niż średni poziom satysfakcji z życia ogółem (3,84 pkt) oraz wyższy niż przeciętny poziom satysfakcji z pracy (3,43 pkt; wykres 13).

Wykres 12. Zadowolenie mieszkańców powiatu wałęckiego z życia osobistego ogółem (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Zdrowie, udane małżeństwo i dzieci od wielu lat wskazywane są przez Polaków jako wartości kardynalne (Czapiński, Panek 2015). Również ankietowani mieszkańcy powiatu wałęckiego za najważniejsze w życiu osobistym uznali (tabela 19) dobre relacje z członkami rodziny i stan zdrowia (średnie oceny odpowiednio: 4,82 pkt i 4,75 pkt, w skali 1–5, gdzie 5 to najwyższa ocena). Istotne w ocenie jakości życia prywatnego są także: poczucie spełnienia (4,65 pkt) oraz materialne aspekty wynikające z warunków mieszkaniowych i sytuacji finansowej, którym respondenci przypisali średnie wagi po 4,63 pkt i 4,62 pkt. Równie ważne jest dla ankietowanych poczucie własnej wartości oraz bycie docenianym. Relatywnie mniejszą wagę – przynajmniej w deklaracjach – przywiązują zaś do pozycji społecznej (4,02 pkt) i relacji z sąsiadami (4,30 pkt).

Wykres 13. Przeciętny poziom zadowolenia mieszkańców powiatu wałeckiego z życia ogółem oraz życia osobistego i zawodowego (w punktach w skali 1–5, gdzie 5 to najwyższy poziom zadowolenia)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Tabela 19. Ocena ważności oraz zadowolenia mieszkańców powiatu wałeckiego z wybranych aspektów życia osobistego (w punktach w skali 1–5, gdzie 5 to najwyższa ocena)

Lp.	Wyszczególnienie	Średnia ocena ważności w pkt	Średnia ocena zadowolenia w pkt
1.	Sytuacja finansowa (dochody, oszczędności)	4,62	3,08
2.	Warunki mieszkaniowe (wielkość, położenie, stan techniczny, wyposażenie)	4,63	3,40
3.	Pozycja społeczna	4,02	3,42
4.	Relacje z bliższymi i dalszymi sąsiadami	4,30	3,71
5.	Zachowanie właściwych proporcji pomiędzy czasem pracy a czasem wolnym od pracy	4,37	3,54
6.	Stan własnego zdrowia	4,75	3,64
7.	Relacje z najbliższymi w rodzinie/ w gospodarstwie domowym (współmałżonkiem, partnerem, rodzicami, dziadkami, dziećmi)	4,82	4,30
8.	Poczucie spełnienia w życiu osobistym	4,65	3,81
9.	Poczucie szczęścia	4,57	3,93
10.	Poczucie bycia docenianym	4,55	3,80
11.	Poczucie własnej wartości	4,59	3,92

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania.

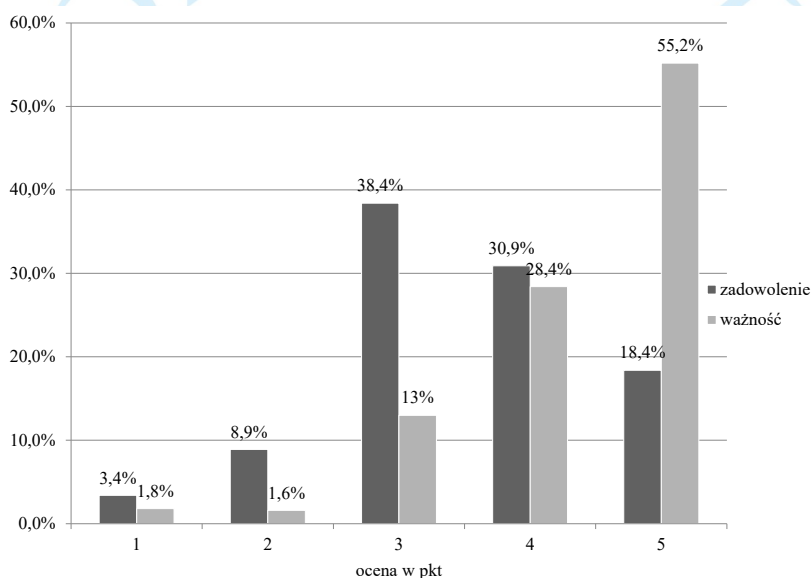
W większości obszary, które były dla respondentów najważniejsze, zostały też przez nich najwyżej ocenione jako te, które dostarczają im największego zadowolenia w ocenie życia osobistego. Najbardziej mieszkańcy powiatu są bowiem zadowoleni z relacji z członkami rodziny (średnia ocena zadowolenia 4,30 pkt w skali 1–5, gdzie 5 to najwyższa ocena). Wysokie oceny uzyskały również: poczucie szczęścia i poczucie własnej wartości (3,93 pkt i 3,92 pkt). Relatywnie najmniej ankietowani byli usatysfakcjonowani materialnymi aspektami życia, tj.: sytuacją finansową (3,08 pkt), warunkami mieszkaniowymi (3,40 pkt) oraz osiągniętą pozycją społeczną (3,42 pkt; tabela 19). Takie wyniki przynajmniej częściowo mogą świadczyć o wysokich aspiracjach części ankietowanych, zwłaszcza w odniesieniu do materialnych warunków egzystencji. Korespondują one również m.in. z wynikami Diagnozy społecznej czy też badań CBOS, według których dochody i sytuacja finansowa są tymi aspektami, z których Polacy są relatywnie mniej zadowoleni (Czapiński, Panek 2015; *Zadowolenie z życia...*).

Jeśli uwzględnić podkreślany już współzależny i komplementarny charakter poszczególnych sfer ludzkiego życia, to można zauważyć, że jednym z istotnych problemów aktywnych zawodowo mieszkańców powiatu wałeckiego jest zachowanie odpowiednich (w subiektywnym odczuciu) proporcji pomiędzy czasem pracy a czasem przeznaczanym na życie osobiste. O równowadze pomiędzy tymi dwoma przeciwstawnymi obszarami aktywności człowieka można mówić wtedy, kiedy praca nie zawłaszcza życia pozazawodowego człowieka i jednocześnie – gdy życie pozazawodowe nie dzieje się jej kosztem (Borkowska 2010), co ma szczególne znaczenie z punktu widzenia jakości życia jednostki i możliwości jej zrównoważonego rozwoju (Greenhaus, Collins, Shaw 2003: 510–531). Chociaż relacje pomiędzy poszczególnymi obszarami życia nie do końca są rezultatem swobodnych indywidualnych decyzji człowieka, a przynajmniej częściowo mają charakter przymusowy, wynikający np. z potrzeby/konieczności zapewnienia rodzinie określonego poziomu życia bądź wymagań pracodawcy czy też specyfiki danej pracy, to nie można się nie zgodzić z J. Tischnerem, który już wiele lat temu podkreślał, że człowiek tylko wtedy może zrozumieć sens i wartość swojego życia, jeżeli potrafi umiejętnie pogodzić sferę zawodową z prywatną (Tischner 1992: 23), czyli ma czas nie tylko na pracę, ale również na życie rodzinne i towarzyskie, odpoczynek, rozwój i dbałość o zdrowie. Tymczasem satysfakcję z relacji pomiędzy czasem pracy a czasem dyspozycyjnym (tj. czasem po pracy) deklaruje tylko 36% pracujących Polaków, w tym całkowite zadowolenie jedynie 9% (<http://www.europeansocialsurvey.org>). Aż 80% ankietowanych przez Eurofound Quality of Life Survey aktywnych zawodowo Polaków przyznało, że ilość czasu, jaki pochłania im praca zawodowa, wpływa negatywnie na wykonywanie niezbędnych prac domowych, a prawie 90% stwierdziło, że są zbyt zmęczeni po pracy, żeby wykonywać jeszcze wszystkie potrzebne prace domowe; 65% odpowiedziało, iż konieczność nadrobienia obowiązków domowych najczęściej przekłada się na ograniczanie ilości czasu przeznaczanego na relaks i wypoczynek, a w rezultacie niesie

trudności w koncentracji na obowiązkach zawodowych (<http://www.data-archive.ac.uk>). Efektem nierównowagi pomiędzy czasem przeznaczonym na życie zawodowe i życie prywatne jest nie tylko niezaspokojenie wielu ważnych dla człowieka potrzeb, ale także stres, wypalenie zawodowe, zmęczenie psychiczne i fizyczne oraz choroby (Clutterbuck 2005: 136; Tomaszewska-Lipiec 2014).

Podobne opinie wyrażają aktywni zawodowo mieszkańcy powiatu wałęckiego. Chociaż ponad 80% zadeklarowało, że zachowanie właściwych proporcji między czasem pracy a czasem poza pracą jest dla nich raczej ważne lub ważne, a średnia ocena ważności tego aspektu życia wyniosła 4,37 pkt (w skali 1–5, gdzie 5 oznacza najwyższą ocenę), to raczej zadowolonych z tych relacji jest jedynie 30,9%, a zadowolonych tylko 18,4% osób (wykres 14). Przeciętny poziom satysfakcji z tego aspektu życia był relatywnie niski i wyniósł 3,54 pkt (w skali 1–5, gdzie 5 to najwyższa ocena; tabela 20).

Wykres 14. Procentowy rozkład ocen ważności i zadowolenia mieszkańców powiatu wałęckiego z relacji pomiędzy czasem pracy a czasem przeznaczonym na życie osobiste (w skali 1–5, gdzie 5 to najwyższa ocena)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Jednym z czynników różnicujących opinie respondentów jest miejsce zamieszkania. Infrastruktura funkcjonalna, układ przestrzenny czy stan środowiska naturalnego poszczególnych gmin i miasta Wałcz to istotne aspekty lokalne kształtujące określone warunki życia mieszkańców (Domański 2014; Mandal 2013). Dbałość o nie jest – zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym – jednym z nadrzędnych

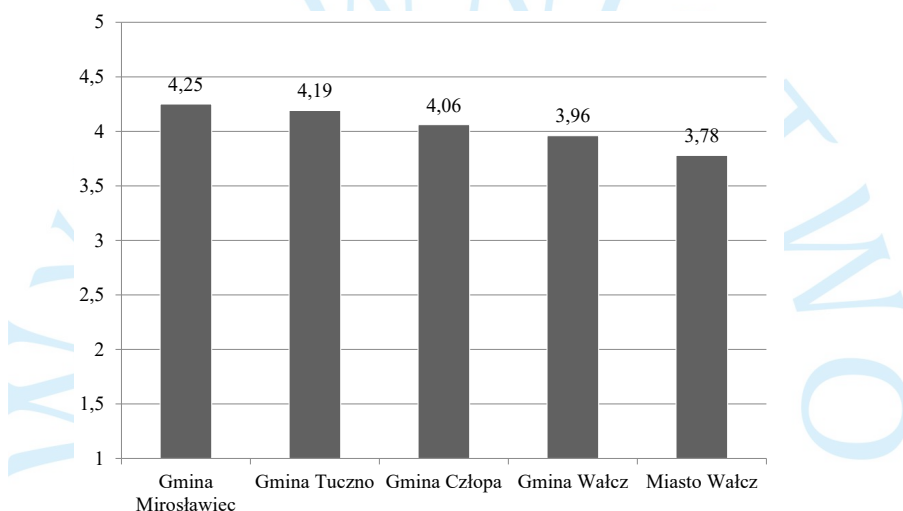
zadań władz samorządowych (ustawa o samorządzie gminnym 2001). Chociaż różnice w deklaracjach dotyczących ważności analizowanych obszarów życia osobistego pomiędzy mieszkańcami poszczególnych gmin są relatywnie niewielkie, można zauważyć, że najwyższe oceny poszczególnym obszarom, jeśli chodzi o ich ważność, przyznawali w większości mieszkańcy Wałcza. Odwrotnie zaś wygląda sytuacja, jeśli chodzi o samoocenę respondentów w odniesieniu do zadowolenia z poszczególnych aspektów życia osobistego. Najniższe oceny przyznawali w tym zakresie mieszkańcy Wałcza, najwyższe natomiast mieszkańcy gminy Tuczno i gminy Mirosławiec (tabela 20).

Tabela 20. Średnie oceny ważności oraz zadowolenia z wybranych aspektów życia osobistego a miejsce zamieszkania respondentów (ocena w skali 1–5, gdzie 5 było najwyższą oceną)

Lp.	Wyszczególnienie	Ważność					Samoocena				
		miasto Wałcz	gmina Wałcz	gmina Człopa	gmina Tuczno	gmina Mirosławiec	miasto Wałcz	gmina Wałcz	gmina Człopa	gmina Tuczno	gmina Mirosławiec
1.	Sytuacja finansowa	4,77	4,60	4,18	4,66	4,43	3,01	2,79	3,32	3,76	3,33
2.	Warunki mieszkaniowe	4,71	4,61	4,30	4,60	4,48	3,33	3,27	3,60	3,68	3,72
3.	Pozycja społeczna	4,08	4,21	3,95	3,47	3,84	3,28	3,51	3,46	3,63	3,56
4.	Relacje z bliższymi i dalszymi sąsiadami	4,36	4,42	4,38	3,82	4,20	3,59	3,66	4,02	4,00	3,93
5.	Zachowanie właściwych proporcji pomiędzy czasem pracy a czasem poza pracą	4,49	4,32	4,14	4,20	4,32	3,55	3,35	3,65	3,66	3,85
6.	Stan własnego zdrowia	4,79	4,74	4,71	4,69	4,69	3,49	3,73	3,85	3,85	3,73
7.	Relacje z najbliższymi w rodzinie/ gospodarstwie domowym	4,87	4,80	4,72	4,86	4,74	4,20	4,32	4,34	4,55	4,38
8.	Poczucie spełnienia w życiu osobistym	4,75	4,70	4,58	4,35	4,43	3,71	3,83	3,91	4,23	3,72
9.	Poczucie szczęścia	4,70	4,57	4,44	4,48	4,12	3,84	3,98	4,14	4,19	3,78
10.	Poczucie bycia docenianym	4,62	4,58	4,58	4,40	4,31	3,63	3,90	4,03	4,12	3,81
11.	Poczucie własnej wartości	4,66	4,68	4,58	4,30	4,33	3,91	3,87	4,12	4,11	3,78

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Także ogólny poziom zadowolenia z życia osobistego jest zróżnicowany w układzie przestrzennym (wykres 15). Najbardziej zadowoleni z całokształtu życia prywatnego są mieszkańcy gminy Mirosławiec (średnia ocena 4,25 pkt), najmniej zaś mieszkańcy Wałcza (3,78 pkt). Takie wyniki korespondują z przedstawionymi wcześniej opiniami mieszkańców poszczególnych gmin i Wałcza na temat satysfakcji z usług publicznych. Najbardziej zadowoleni z nich są mieszkańcy gminy Mirosławiec, którzy także najczęściej wskazywali, że ich potrzeby i opinie są uwzględniane przez władze w procesie zarządzania gminą. Najmniej zadowoleni z obu wymienionych aspektów są mieszkańcy Wałcza.

Wykres 15. Przeciętny poziom zadowolenia respondentów z życia osobistego ogółem według miejsca zamieszkania (w punktach w skali 1–5, gdzie 5 to najwyższy poziom zadowolenia)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Oceny ważności i zadowolenia z poszczególnych obszarów życia osobistego są też zróżnicowane w zależności od cech demograficznych respondentów. Przykładowo – kobiety w deklaracjach przywiązują większe znaczenie do relacji z najbliższymi i bycia docenianymi, są też bardziej zadowolone z warunków mieszkaniowych oraz relacji z sąsiadami. Towarzyszy im również większe poczucie spełnienia w życiu osobistym, szczęścia i bycia docenianymi. Natomiast mężczyźni w ocenie jakości życia przykładają stosunkowo większą wagę do sytuacji finansowej. Osoby w wieku 25–34 lata cechuje najwyższy wśród ogółu poziom spełnienia w życiu osobistym; respondenci w wieku 36–65 lat przykładają większe niż pozostali znaczenie do relacji z bliższymi i dalszymi sąsiadami, a najbardziej zadowolone z tego

aspektu życia osobistego są osoby w grupie wiekowej 55–65 lat; z kolei ankietowani powyżej 55. roku życia są mniej zadowoleni z osiągniętej pozycji społecznej oraz poczucia własnej wartości. Opinie mieszkańców badanego powiatu są też skorelowane z poziomem wykształcenia – osoby legitymujące się średnim i wyższym wykształceniem przyznawały relatywnie wyższe niż pozostali oceny większości analizowanych obszarów życia osobistego zarówno w odniesieniu do ich ważności, jak i odczuwanego poziomu satysfakcji. Podobny wpływ na subiektywne oceny jakości życia pozazawodowego ma związany z wykształceniem rodzaj aktywności zawodowej ankietowanych. Najbardziej zadowoleni z większości badanych aspektów życia prywatnego są wykonujący wolny zawód i pracujący na własny rachunek, następnie dyrektorzy, menedżerowie i wysokiej klasy specjaliści, a najmniej – pracownicy fizyczni oraz emeryci i renciści. Chociaż sytuacja finansowa była tylko jednym z wielu analizowanych obszarów jakości życia osobistego, to kondycja materialna gospodarstwa domowego, w którym jednostka funkcjonuje, ma wpływ na ocenę większości aspektów życia pozazawodowego. Przy czym wpływ ten jest zróżnicowany. Po pierwsze, wyższy poziom dochodów nie zawsze przekłada się na poziom zadowolenia z materialnych aspektów życia osobistego, takich jak sytuacja finansowa i warunki mieszkaniowe. Po drugie, respondenci osiągający wysokie dochody są bardziej zadowoleni z osiągniętej pozycji społecznej, ale za to mniej zadowoleni z relacji z najbliższymi w rodzinie. Po trzecie, poziom dochodów nie ma istotnego wpływu na poczucie szczęścia, spełnienia w życiu prywatnym, bycia docenianym i poczucie własnej wartości.

Podsumowując, należy zgodzić się z U. Ostrowską, że „człowiek, by istnieć i rozwijać się, potrzebuje wielu różnych wartości”, których liczba i ranga zmieniają się wielokrotnie w ciągu całego życia (Ostrowska 2006: 397). Dlatego uwzględniając wielość wyzwań stojących przed współczesnym człowiekiem i towarzyszącą mu presję czasu (Borkowska 2010; Tomaszewska-Lipiec 2015), ważne z punktu widzenia jakości życia jest, aby dobrze i mądrze z niego korzystać (Zimbardo, Boyd 2009: 2–13).

Przedstawione wyniki badań świadczą o zadowoleniu większości mieszkańców powiatu wałeckiego z życia ogółem. Szczególne znaczenie w pozytywnym postrzeganiu jakości własnego życia ma udane życie osobiste, do którego to obszaru respondenci przywiązują relatywnie większą wagę, przy nieco niższej randze i mniejszym zadowoleniu z życia zawodowego. Potwierdzeniem jest także wyznaczona wartość Indeksu Jakości Życia mieszkańców badanego powiatu (QLI), wynosząca 70,78 (przy maksymalnej wartości 100), na którą największy wpływ miały sub-indeksy, wskazujące na wysoki poziom zadowolenia mieszkańców z życia osobistego

($QLI_{s2} = 77,78$), podczas gdy sub-indeksy charakteryzujące ocenę życia zawodowego osiągnęły znacznie niższe wartości ($QLI_{s3} = 65,13$)².

Takie wyniki zgodne są m.in. z wnioskami przeprowadzonej w 2015 r. Diagnozy społecznej, według której ponad 80% Polaków pozytywnie ocenia całe swoje życie. Tak wysoki poziom szczęścia jest rezultatem przede wszystkim wzrostu dochodów oraz posiadania „fajnej rodziny i całkiem niezłej pracy”, ale również poczucia wpływu na własne życie oraz wiary we własne możliwości, jak i związanego z tym pozytywnego postrzegania przyszłości przez znaczną część osób (Czapiński, Panek 2015; <http://wyborcza.pl/1,75478,18830873,polacy-szczesliwi-i-zad4,0owoleni-z-siebie-wyniki-diagnozy-spoecznej.html>). Nie można jednak nie zauważyć, że coraz istotniejszym problemem jest dla znacznej grupy osób, zwłaszcza tych wykształconych i osiągających wysokie dochody, brak równowagi w relacjach między pracą a życiem prywatnym (Tomaszewska-Lipiec 2015). Przekłada się to na niezaspokojenie wielu ważnych dla człowieka potrzeb, jak również wpływa negatywnie na jakość życia jego i rodziny, zwłaszcza w kontekście zrównoważonego rozwoju.

Przedstawione wyniki badań, odzwierciedlając nastroje i opinie mieszkańców powiatu wałęckiego, stanowią też ważne informacje dla samorządu lokalnego. Mogą bowiem być jednym z mierników oceny skuteczności zarządzania daną jednostką terytorialną w wymiarze społeczno-ekonomicznym, jak również powinny być brane pod uwagę w procesie formułowania celów lokalnej polityki rozwoju, zwłaszcza w odniesieniu do działań mających na celu poprawę jakości życia mieszkańców (Kusterka-Jefmańska 2013: 43).

---

2 Por. rozdział 9.

SATYSFAKCJA MIESZKAŃCÓW POWIATU WAŁECKIEGO Z ŻYCIA ZAWODOWEGO

(Bogdan Wankiewicz¹, Kamila Trojanowska²)

Badanie satysfakcji pracowników ma dość długą historię. Pierwszych pomiarów dokonano w latach 30. ubiegłego wieku (Hersey 1932; Hoppock 1935; Mayo 1933). Od tego czasu podjęto wiele prób definiowania pojęcia satysfakcji pracowników. Według S. Białas oraz J. Litwin (2013) liczba definicji pozwala na uszeregowanie ich od najbardziej ogólnych do bardziej precyzyjnych. Autorzy definicji uznanej za najbardziej ogólną określają satysfakcję pracowników jako pozytywne i negatywne uczucia oraz postawy odnoszące się do realizowanych przez pracowników obowiązków zawodowych (Schulz, Schulz 2002). Za bardziej precyzyjną została uznana definicja wskazująca, że satysfakcja z pracy to różnica między tym, czego człowiek oczekuje (myśli, że powinien mieć), a tym, czego doświadcza w pracy według swojej subiektywnej oceny (Drenth, Thierry, de Wolff 1998).

Definiując satysfakcję z pracy, można również wskazywać na odmienne znaczenie aspektu poznawczego i emocjonalnego. W takim przypadku wprowadza się rozróżnienie między dwoma pojęciami: zadowoleniem z pracy i satysfakcją z pracy, gdzie pierwsze jest pojęciem szerszym, a drugie węższym. W tym ujęciu zadowolenie z pracy jest postawą, która oznacza stan wewnętrzny, ocenę, w jakim stopniu doświadczana praca jest korzystna bądź niekorzystna dla osoby, wyrażaną w reakcjach afektywnych i ocenach poznawczych. Aspekt poznawczy (ocena z pracy) określany jest mianem satysfakcji z pracy, a aspekt emocjonalny (uczucia w pracy i wobec pracy) – oceną emocjonalną pracy bądź samopoczuciem lub nastrojem w pracy (Brief 1998; Zalewska 2003).

---

1 Starostwo Powiatowe w Wałczu.

2 PWSZ w Wałczu.

Analiza badań satysfakcji pracowników pozwala na wyciągnięcie pewnych ogólnych wniosków i spostrzeżeń. Jednym z podstawowych kierunków badań jest związek między satysfakcją a poziomem wydajności z pracy. Pozytywny związek między tymi dwoma zmiennymi był dostrzegany przez badaczy, ale obecnie panuje przekonanie, że nie ma on powszechnego charakteru (Hellrieger, Slocum 2007). Kolejnym problemem badań jest związek między satysfakcją pracowników a satysfakcją klientów, gdzie autorzy doszukują się również pozytywnych relacji (Schmit, Allscheid 1985; Hesket i in. 1997; Rucci i in. 1998; Brooks 2000). Trzeci kierunek badań to satysfakcja pracowników jako jeden z elementów wspomagających działanie systemu motywacji. Przykładem mogą tu być koncepcje takich autorów, jak F. Herzberg, V.H. Vroom, P. Warr, J.R. Hackman i G. Oldham.

Badania dotyczące satysfakcji pracowników pozwoliły również na identyfikację szeregu czynników wpływających na postrzeganie pracy. Do zbioru tych czynników można zaliczyć cechy danej osoby, jak: płeć (Clark 1996; Clark 1997; Forgione, Peeters 1982), wiek (Ang, Goh, Koh, 1993; O'Brien, Dowling 1981), staż pracy (Jinnett, Alexander 1999; Johnson, Johnson 2000), zajmowane stanowisko (Near, Rice, Hunt 1978; Ronen 1978). Należą do niego również uwarunkowania organizacyjne, takie jak: warunki pracy (Luthans 1992; Luthans 1998), poziom wynagrodzeń (McCausland, Pouliakas, Theodossiou 2005; Heywood, Wei 2006), możliwość awansu (Moorhead, Griffen 1992; Robbins 1998) czy kultura organizacyjna (*Szkice z socjologii zarządzania* 2002). Wnioski płynące z badań wskazują, że satysfakcja pracownika nie musi być zależna tylko od czynników wewnątrzorganizacyjnych, ale zależy również od czynników osobowościowych odpowiedzialnych za poziom przeżywanego emocji (model kształtowania satysfakcji pracownika według Lenta i Browna). Zdaniem innych badaczy na satysfakcję z pracy wpływać będą również szersze relacje pracownika, do których można zaliczyć: konflikt praca-rodzina, otrzymywane wsparcie społeczne czy jakość życia (Satyanarayana, Narender 2008).

Istnieje również związek między satysfakcją z pracy a deklarowaną jakością życia. Według W. Wilson (1967) praca stanowi (oprócz wieku, zdrowia, dochodu, poziomu wykształcenia, stanu cywilnego oraz wielkości zamieszkiwanej miejscowości) jedną z determinant jakości życia. Natomiast A. Campbell, P. Converse, W. Rodgers (1976) wprowadzili do metodyki badania jakości życia zadowolenie z poszczególnych dziedzin i aspektów życia, takich jak: zdrowie, małżeństwo, życie rodzinne, rząd, przyjaźń, mieszkanie, praca, miejsce zamieszkania, religia, praca niezarobkowa, sytuacja finansowa.

Wykorzystanie takiego podejścia spotkać można w wielu późniejszych badaniach, m.in. takich, jak: Rachunki Narodowe Dobrobytu (*National Accounts of Well-being*), Indeks Jakości Życia (*Quality of Life Index*), Indeks Twojego Lepszego Życia (*Your Better Life Index*), Europejskie Badania Jakości Życia (*European Quality of Life Survey – EQLS*), Diagnoza społeczna warunków i jakości życia Polaków

(<http://www.diagnoza.com>) czy *Jakość życia w Polsce* – badanie GUS (*Jakość życia w obszarze przygranicznym...* 2014).

Wyniki badań przeprowadzonych wśród mieszkańców powiatu wałeckiego wskazują, że blisko połowa osób (49%) jest zadowolona lub raczej zadowolona ze swojego życia zawodowego. Przeciwnego zdania jest 12%. Na uwagę zasługuje dość duża grupa badanych (40%) nieumiejąca zająć jednoznacznego stanowiska w tej kwestii. Wyznaczona na podstawie uzyskanych odpowiedzi średnia ocena zadowolenia z pracy wynosi 3,43 pkt, w skali pięciostopniowej.

Biorąc pod uwagę zróżnicowanie przestrzenne – najwyższy poziom zadowolenia z życia zawodowego można zaobserwować w przypadku mieszkańców gminy Mirosławiec (3,63 pkt) oraz gminy Człopa (3,60 pkt). Najniższy poziom satysfakcji odnotowany został wśród mieszkańców gminy Tuczno (3,28 pkt). Uwzględniając cechy badanych, można zauważyć następujące prawidłowości:

- a) swoje zadowolenie z pracy oceniają wyżej mężczyźni (3,53 pkt) niż kobiety (3,34 pkt);
- b) poziom deklarowanego zadowolenia z pracy rośnie wraz z wiekiem badanych (w grupie osób do 25 lat ocena średnia: 3,17 pkt, a w grupie 36–45 lat – 3,65 pkt); wysokie zadowolenie można również obserwować w przypadku osób w wieku przedemerytalnym (56–65 lat) – średnia ocena 3,65 pkt;
- c) poziom deklarowanego zadowolenia z pracy jest dodatnio skorelowany z poziomem wykształcenia (osoby z wykształceniem podstawowym – ocena średnia: 2,99 pkt; z wykształceniem wyższym – ocena średnia: 3,68 pkt);
- d) poziom satysfakcji z pracy rośnie wraz ze wzrostem dochodów (osoby deklarujące dochód do 1000 złotych netto na członka gospodarstwa domowego – ocena średnia: 3,1 pkt; osoby z grupy dochodowej powyżej 3000 złotych – ocena średnia: 4,17 pkt);
- e) najniższy poziom satysfakcji z życia zawodowego deklarują osoby wykonujące pracę fizyczną (ocena średnia: 3,48 pkt), a najwyższy – osoby zajmujące stanowiska dyrektorskie, menedżerskie lub wysokiej klasy specjaliści (4,33 pkt); widoczny jest stosunkowo niski poziom satysfakcji wśród osób wykonujących wolny zawód lub pracujących na własny rachunek (3,81 pkt).

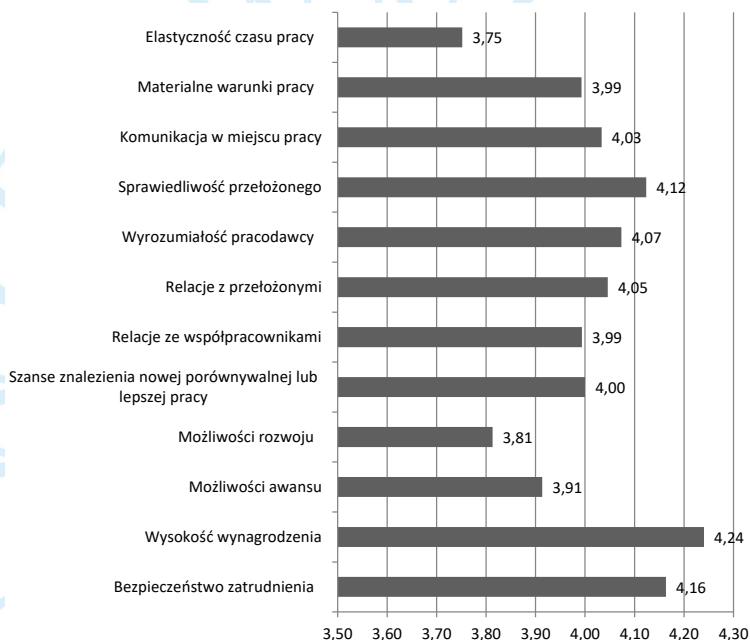
W ramach badań oprócz ogólnej oceny zadowolenia z pracy poproszono respondentów także o ocenę poziomu satysfakcji i ważności różnych obszarów życia zawodowego. Jako najważniejsze aspekty pracy ankietowani wskazali:

- wysokość wynagrodzeń (średnia ocena: 4,24 pkt; współczynnik zmienności: 35,1%),
- bezpieczeństwo zatrudnienia (stałość i pewność zatrudnienia) (odpowiednio: 4,16; 36,5%),
- sprawiedliwość przełożonego (4,12; 36,7%),
- wyrozumiałość pracodawcy (swobodę wzięcia dnia wolnego na żądanie, swobodę wyjścia z pracy w sytuacjach nieprzewidywalnych) (4,07; 37,3%).

Za najmniej istotne uznali następujące aspekty:

- elastyczność czasu pracy (możliwość pracy w domu, nienormowany czas pracy) (3,75 pkt; 41,6%),
- możliwości rozwoju (szkolenia, studia podyplomowe itp.) (3,81; 40,8%),
- możliwości awansu (3,91; 39,3%),
- materialne warunki pracy (np. wyposażenie stanowiska pracy) (3,99; 37,4%).

Średnie oceny ważności analizowanych aspektów życia zawodowego przedstawia wykres 16.

Wykres 16. Średnie oceny ważności wybranych aspektów życia zawodowego dla mieszkańców powiatu wałeckiego (w punktach w skali 1–5, gdzie 5 było najwyższą oceną)

Źródło: opracowane własne na podstawie wyników badania ankietowego

Można również zauważyć, że miejsce zamieszkania (gmina) jest czynnikiem różnicującym odpowiedzi respondentów na temat ważności badanych aspektów kształtujących ich satysfakcję z pracy. Przykładowo – relacje ze współpracownikami są istotniejsze dla mieszkańców gmin Mirosławiec i Człopa niż dla mieszkańców pozostałych gmin. Z kolei mieszkańcy miasta Wałcz, gminy Wałcz oraz gminy Tuczno większą wagę przykładają do poziomu wynagrodzeń niż ankietowani z pozostałych gmin. Mieszkańcy miasta Wałcz i gminy deklarują większe znaczenie dla takiego czynnika, jak wyrozumiałość pracodawcy (zob. tabela 21).

Tabela 21. Średnie oceny ważności wybranych aspektów życia zawodowego dla mieszkańców poszczególnych gmin powiatu wałeckiego (w punktach w skali 1–5, gdzie 5 było najwyższą oceną)

	Miasto Wałcz			Gmina Wałcz			Gmina Tuczno			Gmina Mirosławiec			Gmina Człopa		
	współ. zmienności (%)	ranking	wartość średnia w pkt	współ. zmienności (%)	ranking	wartość średnia w pkt	współ. zmienności (%)	ranking	wartość średnia w pkt	współ. zmienności (%)	ranking	wartość średnia w pkt	współ. zmienności (%)	ranking	
Bezpieczeństwo zatrudnienia	4,37	2	4,1	34,30	2	4,83	10,2	2	3,20	64,8	6	3,44	55,0	5	
Wysokość wynagrodzenia	4,41	1	4,3	32,99	1	4,87	8,7	1	3,29	62,2	3	3,45	53,8	4	
Możliwości awansu	4,09	10	3,9	37,32	10	4,64	17,7	7	2,76	67,1	10	3,24	53,6	11	
Możliwości rozwoju	3,93	11	3,9	37,30	11	4,54	19,4	11	2,71	68,3	11	3,13	55,6	12	
Szansę znalezienia nowej porównywalnej lub lepszej pracy	4,15	6	4,1	34,97	3	4,58	19,6	9	2,83	67,6	9	3,40	53,3	8	
Relacje ze współpracownikami	4,14	7	3,9	36,94	9	4,39	26,0	12	3,34	61,6	1	3,55	51,3	1	
Relacje z przełożonymi	4,24	5	3,9	37,01	8	4,66	13,0	6	3,20	64,1	4	3,40	54,8	9	
Wyrozumiałość pracodawcy	4,27	4	4,0	36,13	6	4,75	12,0	4	3,14	63,8	7	3,42	55,6	7	
Sprawiedliwość przełożonego	4,31	3	4,1	36,19	4	4,80	10,0	3	3,14	63,6	7	3,52	53,8	2	
Komunikacja w miejscu pracy	4,13	8	4,0	35,39	5	4,69	13,5	5	3,32	62,7	2	3,43	55,9	6	
Materiałne warunki pracy	4,12	9	4,0	36,01	7	4,61	15,3	8	3,20	61,9	5	3,45	52,5	3	
Elastyczność czasu pracy	3,84	12	3,8	37,12	12	4,56	17,5	10	2,65	73,7	12	3,24	58,7	10	

Źródło: opracowane własne na podstawie wyników badania ankietowego.

Oprócz znaczenia poszczególnych aspektów pracy respondenci oceniali również swoje zadowolenie z nich. Najwyższy poziom satysfakcji dotyczył relacji ze współpracownikami (średnia ocena: 3,37 pkt; współczynnik zmienności: 43,5%). Jako zadowolające ocenili respondenci również takie aspekty, jak: komunikacja w miejscu pracy (odpowiednio: 3,22 pkt; 44,9%), relacje z przełożonymi (3,22 pkt; 45,7%) oraz wyrozumiałość pracodawcy (3,17 pkt; 45,9%). Na przeciwnym biegunie, jako najmniej oceniane, znalazły się: szanse znalezienia nowej porównywalnej lub lepszej pracy (2,24 pkt; 57,9%), możliwość awansu (2,39 pkt; 55,3%) oraz bezpieczeństwo zatrudnienia (2,53 pkt; 54,1%). We wszystkich podanych ocenach można zauważyć wysokie wartości współczynników zmienności, co wskazuje na duże zróżnicowanie ocen wśród ankietowanych. W tabeli 22 przedstawiono przeciętne oceny satysfakcji mieszkańców badanych gmin z analizowanych obszarów życia zawodowego.

Tabela 22. Średnie oceny poziomu satysfakcji ankietowanych mieszkańców poszczególnych gmin z życia zawodowego (w punktach w skali 1–5, gdzie 5 było najwyższą oceną)

	Miasto Wałcz			Gmina Wałcz			Gmina Tuczęno			Gmina Mirosławiec			Gmina Człopa		
	wartość średnia w pkt	współ. zmienności (%)	ranking	wartość średnia w pkt	współ. zmienności (%)	ranking	wartość średnia w pkt	współ. zmienności (%)	ranking	wartość średnia w pkt	współ. zmienności (%)	ranking	wartość średnia w pkt	współ. zmienności (%)	ranking
Bezpieczeństwo zatrudnienia	2,61	51,9	10	2,51	52,5	10	2,34	51,2	10	2,41	67,7	7	2,52	59,0	9
Wysokość wynagrodzenia	2,81	52,3	7	2,74	47,6	8	2,72	43,5	8	2,41	69,7	7	2,67	56,5	8
Możliwości awansu	2,52	51,0	11	2,49	52,3	11	1,92	58,7	12	1,98	74,5	11	2,37	60,5	12
Możliwości rozwoju	2,76	48,0	8	2,65	48,1	9	2,80	46,9	7	2,25	70,5	9	2,49	59,2	10
Szanse znalezienia nowej porównywalnej lub lepszej pracy	2,31	55,4	12	2,30	54,1	12	1,97	55,0	11	1,93	77,5	12	2,39	63,9	11
Relacje ze współpracownikami	3,41	40,9	1	3,30	39,5	1	3,69	34,0	2	3,05	65,2	1	3,34	55,1	1
Relacje z przełożonymi	3,29	41,2	2	3,06	45,3	4	3,76	35,6	1	2,79	69,2	3	3,13	55,2	3
Wyrozumiałość pracodawcy	3,22	44,9	4	3,18	40,8	3	3,48	37,9	3	2,77	66,2	4	2,97	56,5	5
Sprawiedliwość przełożonego	2,97	46,3	6	2,96	47,8	6	3,26	40,7	5	2,56	69,5	6	3,07	55,8	4
Komunikacja w miejscu pracy	3,23	42,5	3	3,24	41,0	2	3,39	34,6	4	2,96	68,4	2	3,22	54,5	2
Materialne warunki pracy (np. wyposażenie stanowiska pracy)	3,14	40,5	5	2,98	47,5	5	3,24	35,7	6	2,72	65,9	5	2,88	56,9	6
Elastyczność czasu pracy	2,70	50,1	9	2,82	42,6	7	2,62	54,2	9	2,13	77,8	10	2,73	59,5	7

Źródło: opracowane własne na podstawie wyników badania ankietowego.

Podsumowując rozważania, należy zauważyć, że 41% badanych deklaruje zarówno zadowolenie z pracy zawodowej, jak i zadowolenie ze swojego życia ogółem, a 44% jest zadowolonych i z życia zawodowego, i osobistego.

JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW POWIATU WAŁECKIEGO W ŚWIETLE WYNIKÓW INDEKSU JAKOŚCI ŻYCIA

(Marta Kusterka–Jefmańska¹, Bartłomiej Jefmański¹)

Wyniki badań jakości życia publikowane zarówno w literaturze krajowej, jak i zagranicznej jednoznacznie wskazują na zmienne społeczno-demograficzne jako czynniki różnicujące jakość życia. Potwierdzają to m.in. badania jakości życia prowadzone przez GUS w Polsce. W świetle wyników badania przeprowadzonego w Polsce w 2011 r. częściej ze swojego życia zadowolone były osoby młodsze niż starsze. W grupie najmłodszych respondentów (16–24 lata) zadowolonych ze swojego życia było około 84% osób. W kolejnych grupach wiekowych poziom zadowolenia z życia był niższy. Poziom wykształcenia również różnicował zadowolenie z życia. Odsetek osób zadowolonych wynosił od około 65% wśród respondentów z wykształceniem co najwyżej gimnazjalnym, do prawie 87% wśród osób z wykształceniem magisterskim lub wyższym. Autorzy badania wskazali, że kolejnym czynnikiem różnicującym poziom zadowolenia z życia był rodzaj aktywności ekonomicznej. Najbardziej zadowoleni ze swojego życia byli uczniowie i studenci oraz osoby pracujące poza rolnictwem. Najmniej zadowolone ze swojego życia były osoby utrzymujące się z rent inwalidzkich oraz osoby bezrobotne (*Jakość życia, kapitał społeczny...* 2013).

Podobnych wniosków dostarczyły wyniki II edycji Badania spójności społecznej (*Subiektywny dobrobyt w Polsce...* 2015), przeprowadzonego w 2015 r. Według wyników tego badania wyższemu poziomowi zadowolenia z życia sprzyjał młody wiek, wysoki poziom wykształcenia oraz zamieszkiwanie w środowisku wielkomiejskim. Najbardziej zadowolonymi ze swojego życia grupami społecznymi byli uczniowie i studenci, najmniej – renciści oraz osoby bezrobotne.

---

¹ Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu.

Celem analizy zawartej w niniejszym rozdziale jest ocena zróżnicowania jakości życia mieszkańców powiatu wałeckiego w grupach wyodrębnionych ze względu na wybrane zmienne społeczno-demograficzne. Dla każdej z wyodrębnionych grup mieszkańców oszacowano wartość Indeksu Jakości Życia oraz trzech sub-indeksów. Wskazano również zmienne, które najsilniej i najsłabiej wpływały na kształtowanie się wartości Indeksu i sub-indeksów w poszczególnych grupach mieszkańców.

Oszacowane wartości Indeksu sugerują, że subiektywną jakość życia mieszkańców powiatu należy uznać za stosunkowo wysoką. Największy wpływ na ten wynik miał drugi sub-indeks wskazujący wysoki poziom zadowolenia mieszkańców z życia osobistego. Najniższą wartość uzyskał pierwszy z sub-indeksów, co oznacza, że mieszkańcy biorący udział w badaniu najmniej zadowoleni są ze swojego życia zawodowego. Wartości sub-indeksów przedstawiono w tabeli 23.

Tabela 23. Wartości sub-indeksów oraz QLI dla mieszkańców powiatu wałeckiego

Nazwa sub-indeksu	Symbol	Wartość
Sub-indeks poziomu zadowolenia mieszkańców z warunków życia w gminie	QLI_{s1}	69,44
Sub-indeks zadowolenia mieszkańców z życia osobistego	QLI_{s2}	77,78
Sub-indeks zadowolenia mieszkańców z życia zawodowego	QLI_{s3}	65,13
Indeks Jakości Życia mieszkańców powiatu wałeckiego	QLI	70,78

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Dla każdego z sub-indeksów wyszczególniono po trzy aspekty jakości życia, które nazwano odpowiednio progresorami i regresorami. W pierwszym przypadku są to te aspekty, które przyczyniają się do wzrostu wartości sub-indeksów. W drugim przypadku są to aspekty, których oceny zaniżają wartości sub-indeksów. Najważniejsze progresory i regresory dla powiatu wałeckiego wyszczególniono w tabeli 24.

Tabela 24. Aspekty jakości życia wpływające progresywnie i regresywnie na wartości sub-indeksów w powiecie wałeckim

Progresory	QLI_{s1}	Progresory	QLI_{s2}	Progresory	QLI_{s3}
Szkoły podstawowe/ gimnazjalne/ licea i technika (A_{22})	89,33	Relacje z najbliższymi w rodzinie/ w gospodarstwie domowym (A_{40})	88,91	Relacje ze współpracownikami (A_{50})	81,59
Rozmieszczenie i wysokość budynków, oddzielenie budynków mieszkalnych od zakładów produkcyjnych (A_{16})	88,61	Relacje z bliższymi i dalszymi sąsiadami (A_{37})	86,24	Komunikacja w miejscu pracy (A_{54})	78,99
Sieć handlowa – liczba i różnorodność sklepów, ich rozmieszczenie, łatwość dojazdu do nich (A_{12})	85,67	Poczucie własnej wartości (A_{44})	83,50	Relacje z przełożonymi (A_{51})	76,72

Regresory	QLI _{S1}	Regresory	QLI _{S1}	Regresory	QLI _{S1}
System opieki nad osobami starszymi, przewlekle chorymi (A ₂₉)	51,86	Stan własnego zdrowia (A ₃₉)	73,38	Możliwości awansu (A ₄₇)	51,73
Dostęp do służby zdrowia (A ₁₁)	50,82	Warunki mieszkaniowe (A ₃₅)	69,91	Wysokość wynagrodzenia (A ₄₆)	50,46
Stan dróg – stan nawierzchni (A ₅)	38,83	Sytuacja finansowa (A ₃₄)	59,71	Szanse znalezienia nowej porównywalnej lub lepszej pracy (A ₄₉)	44,28

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Wśród najważniejszych aspektów progresywnych dla trzech sub-indeksów należy wymienić: zadowolenie ze szkół podstawowych/gimnazjalnych/ liceów i techników, relacji z najbliższymi w rodzinie/ w gospodarstwie domowym (współmałżonkiem, partnerem, rodzicami, dziadkami, dziećmi) oraz relacji ze współpracownikami. Aspekty, których słaba ocena zaniżyła wartości sub-indeksów, to odpowiednio: stan dróg – stan nawierzchni, sytuacja finansowa (dochody, oszczędności) oraz szanse znalezienia nowej porównywalnej lub lepszej pracy.

W dalszej części rozdziału porównane zostaną wartości QLI oraz sub-indeksów w przekroju wybranych zmiennych demograficznych.

Jeżeli chodzi o zadowolenie z życia w odniesieniu do płci badanych mieszkańców powiatu wałeckiego, to można zauważyć, iż subiektywna jakość życia mężczyzn biorących udział w badaniu jest wyższa niż w przypadku kobiet. Dotyczy to zarówno indeksu QLI, jak i poszczególnych sub-indeksów. Największą różnicę zaobserwowano w ocenie zadowolenia z życia zawodowego (zob. tabela 25).

Tabela 25. Wartości sub-indeksów oraz QLI dla mieszkańców powiatu wałeckiego (z podziałem na płeć)

Płeć	Sub-indeks poziomu zadowolenia mieszkańców z warunków życia w gminie	Sub-indeks zadowolenia mieszkańców z życia osobistego	Sub-indeks zadowolenia mieszkańców z życia zawodowego	Indeks Jakości Życia mieszkańców powiatu wałeckiego
Kobiety	68,46	77,16	63,31	69,64
Mężczyźni	70,39	78,29	66,77	71,82

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Bez względu na płeć rolę regresorów i regresorów pełnią te same aspekty jakości życia. Różnice można zaobserwować jedynie w ich znormalizowanych ocenach cząstkowych (zob. tabele 26–27).

Tabela 26. Aspekty jakości życia wpływające progresywnie i regresywnie na wartości sub-indeksów (w grupie kobiet)

Progresory	QLI _{S1}	Progresory	QLI _{S2}	Progresory	QLI _{S3}
Rozmieszczenie i wysokość budynków, oddzielenie budynków mieszkalnych od zakładów produkcyjnych (A ₁₆)	88,48	Relacje z najbliższymi w rodzinie/ w gospodarstwie domowym (A ₄₀)	89,06	Relacje ze współpracownikami (A ₅₀)	79,85
Szkoły podstawowe/ gimnazjalne/licea i technika (A ₂₂)	85,34	Relacje z bliższymi i dalszymi sąsiadami (A ₃₇)	86,30	Komunikacja w miejscu pracy (A ₅₄)	76,45
Sieć handlowa – liczba i różnorodność sklepów, ich rozmieszczenie, łatwość dojazdu do nich (A ₁₂)	82,60	Poczucie własnej wartości (A ₄₄)	81,37	Relacje z przełożonymi (A ₅₁)	75,34
Regresory	QLI _{S1}	Regresory	QLI _{S2}	Regresory	QLI _{S3}
System opieki nad osobami starszymi, przewlekle chorymi (A ₂₉)	51,50	Stan własnego zdrowia (A ₃₉)	72,81	Możliwości awansu (A ₄₇)	49,60
Dostęp do służby zdrowia (A ₁₁)	50,82	Warunki mieszkaniowe (A ₃₅)	70,17	Wysokość wynagrodzenia (A ₄₆)	48,14
Stan dróg – stan nawierzchni (A ₅)	38,13	Sytuacja finansowa (A ₃₄)	59,50	Szanse znalezienia nowej porównywalnej lub lepszej pracy (A ₄₉)	42,51

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Tabela 27. Aspekty jakości życia wpływające progresywnie i regresywnie na wartości sub-indeksów (w grupie mężczyzn)

Progresory	QLI _{S1}	Progresory	QLI _{S2}	Progresory	QLI _{S3}
Szkoły podstawowe/ gimnazjalne/licea i technika (A ₂₂)	93,06	Relacje z najbliższymi w rodzinie/ w gospodarstwie domowym (A ₄₀)	88,71	Relacje ze współpracownikami (A ₅₀)	83,17
Rozmieszczenie i wysokość budynków, oddzielenie budynków mieszkalnych od zakładów produkcyjnych (A ₁₆)	88,75	Relacje z bliższymi i dalszymi sąsiadami (A ₃₇)	86,12	Komunikacja w miejscu pracy (A ₅₄)	81,48
Sieć handlowa – liczba i różnorodność sklepów, ich rozmieszczenie, łatwość dojazdu do nich (A ₁₂)	88,59	Poczucie własnej wartości (A ₄₄)	85,50	Relacje z przełożonymi (A ₅₁)	77,97

Regressory	QLI _{S1}	Regressory	QLI _{S1}	Regressory	QLI _{S3}
System opieki nad osobami starszymi, przewlekle chorymi (A ₂₉)	52,20	Stan własnego zdrowia (A ₃₉)	73,85	Możliwość awansu (A ₄₇)	53,51
Dostęp do służby zdrowia (A ₁₁)	50,85	Warunki mieszkaniowe (A ₃₅)	69,64	Wysokość wynagrodzenia (A ₄₆)	52,47
Stan dróg – stan nawierzchni (A ₅)	39,48	Sytuacja finansowa (A ₃₄)	60,01	Szanse znalezienia nowej porównywalnej lub lepszej pracy (A ₄₉)	45,73

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Analizę zależności pomiędzy wiekiem mieszkańców a zadowoleniem z życia przeprowadzono dla trzech wyodrębnionych *a priori* przedziałów wiekowych: poniżej 36 lat, wiek między 36 a 55 lat oraz powyżej 55 lat. Wyniki analizy wskazują, że wiek nie jest zmienną różnicującą poziom zadowolenia mieszkańców powiatu. Najwyższym poziomem zadowolenia z życia charakteryzują się osoby poniżej 36. roku życia. Satysfakcja z życia maleje, aczkolwiek bardzo nieznacznie, wraz z wiekiem mieszkańców. Mieszkańcy w wieku poniżej 36 lat najwyżej oceniają warunki życia w miejscu zamieszkania oraz zadowolenie z życia osobistego. Należy jednak ponownie podkreślić, że różnice są niewielkie w stosunku do pozostałych grup wiekowych. Najniżej w każdej z analizowanych grup wiekowych oceniane jest zadowolenie z życia zawodowego. Szczegółowe wyniki zestawiono w tabeli 28.

Tabela 28. Wartości sub-indeksów oraz QLI dla mieszkańców powiatu wałęckiego (z podziałem na wiek mieszkańców)

Wiek	Sub-indeks poziomu zadowolenia mieszkańców z warunków życia w gminie	Sub-indeks zadowolenia mieszkańców z życia osobistego	Sub-indeks zadowolenia mieszkańców z życia zawodowego	Indeks Jakości Życia mieszkańców powiatu wałęckiego
Poniżej 36 lat	70,71	78,66	64,02	71,13
36–55 lat	68,60	77,40	66,31	70,77
Powyżej 55 lat	68,87	76,98	65,10	70,32

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania.

W każdej z przyjętych grup wiekowych w zdecydowanej większości przypadków dominują te same aspekty jakości życia zarówno po stronie progresorów, jak i regresorów. Znormalizowane oceny cząstkowe tych aspektów zestawiono w tabelach 29–31.

Tabela 29. Aspekty jakości życia wpływające progresywnie i regresywnie na wartości sub-indeksów (w grupie osób w wieku poniżej 36 lat)

Progresory	QLI _{S1}	Progresory	QLI _{S2}	Progresory	QLI _{S3}
Szkoły podstawowe/ gimnazjalne/licea i technika (A ₂₂)	88,44	Relacje z najbliższymi w rodzinie/ w gospodarstwie domowym (A ₄₀)	88,25	Relacje ze współpracownikami (A ₅₀)	83,46
Rozmieszczenie i wysokość budynków, oddzielenie budynków mieszkalnych od zakładów produkcyjnych (A ₁₆)	88,34	Relacje z bliższymi i dalszymi sąsiadami (A ₃₇)	85,71	Komunikacja w miejscu pracy (A ₅₄)	80,01
Sieć handlowa – liczba i różnorodność sklepów, ich rozmieszczenie, łatwość dojazdu do nich (A ₁₂)	85,73	Poczucie własnej wartości (A ₄₄)	82,50	Relacje z przełożonymi (A ₅₁)	77,28
Regresory	QLI _{S1}	Regresory	QLI _{S2}	Regresory	QLI _{S3}
System opieki nad osobami starszymi, przewlekłe chorzy (A ₂₉)	50,61	Stan własnego zdrowia (A ₃₉)	73,66	Wysokość wynagrodzenia (A ₄₆)	51,80
Dostęp do służby zdrowia (A ₁₁)	49,20	Warunki mieszkaniowe (A ₃₅)	69,87	Możliwości awansu (A ₄₇)	51,09
Stan dróg – stan nawierzchni (A ₅)	38,07	Sytuacja finansowa (A ₃₄)	60,45	Szanse znalezienia nowej porównywalnej lub lepszej pracy (A ₄₉)	44,41

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Tabela 30. Aspekty jakości życia wpływające progresywnie i regresywnie na wartości sub-indeksów (w grupie osób w wieku 36–55 lat)

Progresory	QLI _{S1}	Progresory	QLI _{S2}	Progresory	QLI _{S3}
Szkoły podstawowe/gimnazjalne/ licea i technika (A ₂₂)	88,44	Relacje z najbliższymi w rodzinie/ w gospodarstwie domowym (A ₄₀)	88,25	Relacje ze współpracownikami (A ₅₀)	83,46
Rozmieszczenie i wysokość budynków, oddzielenie budynków mieszkalnych od zakładów produkcyjnych (A ₁₆)	88,34	Relacje z bliższymi i dalszymi sąsiadami (A ₃₇)	85,71	Komunikacja w miejscu pracy (A ₅₄)	80,01
Sieć handlowa – liczba i różno- rodność sklepów, ich rozmieszcze- nie, łatwość dojazdu do nich (A ₁₂)	85,73	Poczucie własnej wartości (A ₄₄)	82,50	Relacje z przełożonymi (A ₅₁)	77,28

Regresory	QLI _{S1}	Regresory	QLI _{S2}	Regresory	QLI _{S3}
System opieki nad osobami starszymi, przewlekle chorymi (A ₂₉)	50,61	Stan własnego zdrowia (A ₃₉)	73,66	Wysokość wynagrodzenia (A ₄₆)	51,80
Dostęp do służby zdrowia (A ₁₁)	49,20	Warunki mieszkaniowe (A ₃₅)	69,87	Możliwości awansu (A ₄₇)	51,09
Stan dróg – stan nawierzchni (A ₅)	38,07	Sytuacja finansowa (A ₃₄)	60,45	Szanse znalezienia nowej porównywalnej lub lepszej pracy (A ₄₉)	44,41

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Tabela 31. Aspekty jakości życia wpływające progresywnie i regresywnie na wartości sub-indeksów (w grupie osób w wieku powyżej 55 lat)

Progresory	QLI _{S1}	Progresory	QLI _{S2}	Progresory	QLI _{S3}
Szkoły podstawowe/ gimnazjalne/licea i technika (A ₂₂)	92,00	Relacje z najbliższymi w rodzinie/ w gospodarstwie domowym (A ₄₀)	87,81	Relacje ze współpracownikami (A ₅₀)	79,75
Rozmieszczenie i wysokość budynków, oddzielenie budynków mieszkalnych od zakładów produkcyjnych (A ₁₆)	87,62	Relacje z bliższymi i dalszymi sąsiadami (A ₃₇)	87,03	Relacje z przełożonymi (A ₅₁)	78,99
Infrastruktura sportowo-rekreacyjna (A ₉)	87,45	Pozycja społeczna (A ₃₆)	85,06	Komunikacja w miejscu pracy (A ₅₄)	78,65
Regresory	QLI _{S1}	Regresory	QLI _{S2}	Regresory	QLI _{S3}
Dostęp do służby zdrowia (A ₁₁)	48,68	Warunki mieszkaniowe (A ₃₅)	70,78	Możliwości awansu (A ₄₇)	53,09
System opieki nad osobami starszymi, przewlekle chorymi (A ₂₉)	46,75	Stan własnego zdrowia (A ₃₉)	59,07	Wysokość wynagrodzenia (A ₄₆)	47,28
Stan dróg – stan nawierzchni (A ₅)	37,75	Sytuacja finansowa (A ₃₄)	56,43	Szanse znalezienia nowej porównywalnej lub lepszej pracy (A ₄₉)	43,27

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Subiektywna ocena jakości życia mieszkańców powiatu wyraźnie zależy od poziomu ich wykształcenia. Wraz ze wzrostem poziomu wykształcenia rośnie zadowolenie z życia. Najwyższy jego poziom zanotowano u osób z wykształceniem wyższym. Podobną tendencję zaobserwowano w przypadku poszczególnych sub-indeksów. Im wyższy poziom wykształcenia, tym wyższe ich wartości. Szczegółowe wyniki zestawiono w tabeli 32.

Tabela 32. Wartości sub-indeksów oraz QLI dla mieszkańców powiatu wałeckiego (z podziałem na poziom wykształcenia)

Wykształcenie	Sub-indeks poziomu zadowolenia mieszkańców z warunków życia w gminie	Sub-indeks zadowolenia mieszkańców z życia osobistego	Sub-indeks zadowolenia mieszkańców z życia zawodowego	Indeks Jakości Życia mieszkańców powiatu wałeckiego
Wyższe	70,01	81,20	68,96	73,39
Średnie	69,52	78,23	65,7	71,15
Pozostałe	69,14	75,75	62,99	69,30

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Aspekty jakości życia wpływające progresywnie i regresywnie na wartości sub-indeksów, z podziałem na poziom wykształcenia, wyszczególniono odpowiednio w tabelach 33–35.

Tabela 33. Aspekty jakości życia wpływające progresywnie i regresywnie na wartości sub-indeksów (w grupie osób z wykształceniem wyższym)

Progresory	QLI _{s1}	Progresory	QLI _{s2}	Progresory	QLI _{s3}
Rozmieszczenie i wysokość budynków, oddzielenie budynków mieszkalnych od zakładów produkcyjnych (A ₁₆)	89,13	Relacje z bliższymi i dalszymi sąsiadami (A ₃₇)	90,37	Relacje ze współpracownikami (A ₃₀)	80,93
Szkoły podstawowe/ gimnazjalne/ licea i technika (A ₂₂)	86,64	Relacje z najbliższymi w rodzinie/ w gospodarstwie domowym (A ₄₀)	89,20	Komunikacja w miejscu pracy (A ₅₄)	80,49
Sieć handlowa – liczba i różnorodność sklepów, ich rozmieszczenie, łatwość dojazdu do nich (A ₁₂)	85,26	Poczucie własnej wartości (A ₄₄)	86,73	Materiałne warunki pracy (A ₅₅)	78,46
Regresory	QLI _{s1}	Regresory	QLI _{s2}	Regresory	QLI _{s3}
Dostęp do służby zdrowia (A ₁₁)	52,60	Warunki mieszkaniowe (A ₃₅)	76,44	Wysokość wynagrodzenia (A ₄₆)	59,49
System opieki nad osobami starszymi, przewlekłe chorymi (A ₂₉)	46,43	Zachowanie właściwych proporcji pomiędzy czasem pracy a czasem wolnym (A ₃₈)	75,09	Możliwości awansu (A ₄₇)	58,36
Stan dróg – stan nawierzchni (A ₅)	38,86	Sytuacja finansowa (A ₃₄)	68,36	Szanse znalezienia nowej porównywalnej lub lepszej pracy (A ₄₉)	49,44

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Tabela 34. Aspekty jakości życia wpływające progresywnie i regresywnie na wartości sub-indeksów (w grupie osób z wykształceniem średnim)

Progresory	QLI _{S1}	Progresory	QLI _{S2}	Progresory	QLI _{S3}
Szkoły podstawowe/ gimnazjalne/ licea i technika (A ₂₂)	88,79	Relacje z najbliższymi w rodzinie/ w gospodarstwie domowym (A ₄₀)	89,16	Relacje ze współpracownikami (A ₅₀)	82,60
Rozmieszczenie i wysokość budynków, oddzielenie budynków mieszkalnych od zakładów produkcyjnych (A ₁₆)	88,58	Relacje z bliższymi i dalszymi sąsiadami (A ₃₇)	87,34	Komunikacja w miejscu pracy (A ₅₄)	79,18
Żłobki/przedszkola (A ₂₁)	86,07	Poczucie własnej wartości (A ₄₄)	83,66	Relacje z przełożonymi (A ₅₁)	77,99
Regresory	QLI _{S1}	Regresory	QLI _{S2}	Regresory	QLI _{S3}
System opieki nad osobami starszymi, przewlekle chorymi (A ₂₉)	55,01	Zachowanie właściwych proporcji pomiędzy czasem pracy a czasem wolnym (A ₃₈)	74,66	Możliwości awansu (A ₄₇)	52,36
Dostęp do służby zdrowia (A ₁₁)	51,56	Warunki mieszkaniowe (A ₃₅)	71,43	Wysokość wynagrodzenia (A ₄₆)	51,77
Stan dróg – stan nawierzchni (A ₅)	39,41	Sytuacja finansowa (A ₃₄)	60,56	Szanse znalezienia nowej porównywalnej lub lepszey pracy (A ₄₉)	43,58

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Tabela 35. Aspekty jakości życia wpływające progresywnie i regresywnie na wartości sub-indeksów (w grupie osób z wykształceniem podstawowym, gimnazjalnym i zawodowym)

Progresory	QLI _{S1}	Progresory	QLI _{S2}	Progresory	QLI _{S1}
Szkoły podstawowe/ gimnazjalne/ licea i technika (A ₂₂)	91,63	Relacje z najbliższymi w rodzinie/ w gospodarstwie domowym (A ₄₀)	88,22	Relacje ze współpracownikami (A ₅₀)	80,89
Sieć handlowa – liczba i różnorodność sklepów, ich rozmieszczenie, łatwość dojazdu do nich (A ₁₂)	88,34	Relacje z bliższymi i dalszymi sąsiadami (A ₃₇)	82,93	Komunikacja w miejscu pracy (A ₅₄)	78,17
Rozmieszczenie i wysokość budynków, oddzielenie budynków mieszkalnych od zakładów produkcyjnych (A ₁₆)	87,91	Poczucie własnej wartości (A ₄₄)	82,05	Relacje z przełożonymi (A ₅₁)	75,73

Regresory	QLI _{S1}	Regresory	QLI _{S2}	Regresory	QLI _{S3}
System opieki nad osobami starszymi, przewlekle chorymi (A ₂₉)	50,96	Stan własnego zdrowia (A ₃₉)	70,04	Możliwość awansu (A ₄₇)	47,92
Dostęp do służby zdrowia (A ₁₁)	49,54	Warunki mieszkaniowe (A ₃₅)	66,06	Wysokość wynagrodzenia (A ₄₆)	45,46
Stan dróg – stan nawierzchni (A ₅)	38,75	Sytuacja finansowa (A ₃₄)	55,52	Szanse znalezienia nowej porównywalnej lub lepszej pracy (A ₄₉)	43,53

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Kolejnym celem analizy była ocena zróżnicowania poziomu zadowolenia z życia w grupach mieszkańców powiatu wyodrębnionych ze względu na ich aktywność zawodową. W tym celu przyjęto, że wartości indeksu QLI oraz sub-indeksów zostaną oszacowane w trzech grupach osób: pracujących, niepracujących oraz emerytów i/lub rencistów. Z analizy wyłączono studentów i uczniów ze względu na heterogeniczność tej grupy pod względem statusu aktywności zawodowej. Wyniki zestawiono w tabeli 36.

Tabela 36. Wartości sub-indeksów oraz QLI dla mieszkańców powiatu wałeckiego (z podziałem na aktywność zawodową)

Aktywność zawodowa	Sub-indeks poziomu zadowolenia mieszkańców z warunków życia w gminie	Sub-indeks zadowolenia mieszkańców z życia osobistego	Sub-indeks zadowolenia mieszkańców z życia zawodowego	Indeks Jakości Życia mieszkańców powiatu wałeckiego
Osoby pracujące	69,30	78,16	67,28	71,58
Osoby niepracujące	69,91	71,92	–	70,92*
Emeryci/ renciści	71,74	79,24	–	75,49*

* Wartość indeksu QLI szacowana była z pominięciem trzeciego sub-indeksu.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Interpretacja uzyskanych wyników wymaga w tym przypadku dużej ostrożności, gdyż – jak można zauważyć dla dwóch grup mieszkańców – wartości indeksu QLI szacowane były z pominięciem trzeciego sub-indeksu. Wynika to z faktu, że dla osób niepracujących oraz emerytów i/lub rencistów nie można oszacować sub-in-

deksu mierzącego poziom zadowolenia z życia zawodowego. Mając na uwadze fakt, że we wcześniejszych zestawieniach wartości tego sub-indeksu były najniższe, jego pominięcie prawdopodobnie skutkuje w tym przypadku przeszacowaniem wartości indeksu QLI.

Aktywność zawodowa, jako przyjęte kryterium podziału mieszkańców powiatu, mocno różnicuje wyodrębnione grupy pod względem aspektów jakości życia wpływających progresywnie i regresywnie na wartości sub-indeksów. Znormalizowane oceny cząstkowe najważniejszych progresorów i regresorów wyszczególniono w tabelach 37–39.

Tabela 37. Aspekty jakości życia wpływające progresywnie i regresywnie na wartości sub-indeksów (w grupie osób pracujących)

Progresory	QLI _{s1}	Progresory	QLI _{s2}	Progresory	QLI _{s3}
Szkoły podstawowe/ gimnazjalne/ licea i technika (A ₂₂)	88,51	Relacje z najbliższymi w rodzinie/ w gospodarstwie domowym (A ₄₀)	89,18	Relacje ze współpracownikami (A ₅₀)	83,97
Rozmieszczenie i wysokość budynków, oddzielenie budynków mieszkalnych od zakładów produkcyjnych (A ₁₆)	86,88	Relacje z bliższymi i dalszymi sąsiadami (A ₃₇)	85,87	Komunikacja w miejscu pracy (A ₅₄)	80,58
Sieć handlowa – liczba i różnorodność sklepów, ich rozmieszczenie, łatwość dojazdu do nich (A ₁₂)	85,69	Poczucie własnej wartości (A ₄₄)	84,60	Relacje z przełożonymi (A ₅₁)	77,74
Regresory	QLI _{s1}	Regresory	QLI _{s2}	Regresory	QLI _{s3}
Dostęp do służby zdrowia (A ₁₁)	51,51	Zachowanie właściwych proporcji pomiędzy czasem pracy a czasem wolnym (A ₃₈)	73,49	Możliwości awansu (A ₄₇)	53,74
System opieki nad osobami starszymi, przewlekle chorymi (A ₂₉)	51,48	Warunki mieszkaniowe (A ₃₅)	69,57	Wysokość wynagrodzenia (A ₄₆)	53,38
Stan dróg – stan nawierzchni (A ₅)	39,57	Sytuacja finansowa (A ₃₄)	61,56	Szanse znalezienia nowej porównywalnej lub lepszey pracy (A ₄₉)	46,36

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Tabela 38. Aspekty jakości życia wpływające progresywnie i regresywnie na wartości sub-indeksów (w grupie osób niepracujących)

Progresory	QLI _{s1}	Progresory	QLI _{s2}	Progresory	QLI _{s3}
Szkoły podstawowe/gimnazjalne/licea i technika (A ₂₂)	91,86	Relacje z najbliższymi w rodzinie/w gospodarstwie domowym (A ₄₀)	84,67	-	-
Rozmieszczenie i wysokość budynków, oddzielenie budynków mieszkalnych od zakładów produkcyjnych (A ₁₆)	91,70	Relacje z bliższymi i dalszymi sąsiadami (A ₃₇)	78,54	-	-
Sieć usługowa (A ₁₃)	88,60	Poczucie szczęścia (A ₄₂)	76,19	-	-
Regresory	QLI _{s1}	Regresory	QLI _{s2}	Regresory	QLI _{s3}
Przygotowanie na sytuacje kryzysowe (A ₂₇)	59,92	Poczucie spełnienia w życiu osobistym (A ₄₁)	70,60	-	-
Dostęp do służby zdrowia (A ₁₁)	53,83	Warunki mieszkaniowe (A ₃₅)	65,16	-	-
Stan dróg – stan nawierzchni (A ₅)	39,40	Sytuacja finansowa (A ₃₄)	52,26	-	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Tabela 39. Aspekty jakości życia wpływające progresywnie i regresywnie na wartości sub-indeksów (w grupie emerytów/rencistów)

Progresory	QLI _{s1}	Progresory	QLI _{s2}	Progresory	QLI _{s3}
Infrastruktura sportowo-rekreacyjna (A ₉)	96,48	Relacje z bliższymi i dalszymi sąsiadami (A ₃₇)	91,13	-	-
Rozmieszczenie i wysokość budynków, oddzielenie budynków mieszkalnych od zakładów produkcyjnych (A ₁₆)	95,53	Relacje z najbliższymi w rodzinie/w gospodarstwie domowym (A ₄₀)	88,42	-	-
Szkoły podstawowe/gimnazjalne/licea i technika (A ₂₂)	93,53	Pozycja społeczna (A ₃₆)	88,40	-	-
Regresory	QLI _{s1}	Regresory	QLI _{s2}	Regresory	QLI _{s3}
Dostęp do służby zdrowia (A ₁₁)	48,41	Warunki mieszkaniowe (A ₃₅)	76,25	-	-
System opieki nad osobami starszymi, przewlekle chorymi (A ₂₉)	46,41	Sytuacja finansowa (A ₃₄)	59,63	-	-
Stan dróg – stan nawierzchni (A ₅)	41,81	Stan własnego zdrowia (A ₃₉)	55,46	-	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Jeżeli chodzi o relację: zadowolenie z życia a miejsce zamieszkania, to najwyższy poziom subiektywnej jakości życia odnotowano wśród mieszkańców gminy Mirosław

sławiec (wartość QLI wyniosła 80,04). Niewiele niższą wartości indeksu QLI, bo na poziomie 78,13, oszacowano dla mieszkańców gminy Człopa. Najniższy poziom zadowolenia z życia, mierzony indeksem QLI, charakteryzuje mieszkańców miasta Wałcz. Biorąc pod uwagę wartości sub-indeksów, charakterystyczne jest to, że ich największe wartości zaobserwowano w gminie Mirosławiec. Najniższymi wartościami dwóch pierwszych sub-indeksów charakteryzują się mieszkańcy miasta Wałcz. Najniższy poziom zadowolenia z życia zawodowego oszacowano w gminie Tuczo (zob. tabela 40).

Tabela 40. Wartości sub-indeksów oraz QLI dla mieszkańców powiatu wałęckiego (z podziałem na miejsce zamieszkania)

Miejsce zamieszkania	Sub-indeks poziomu zadowolenia mieszkańców z warunków życia w gminie	Sub-indeks zadowolenia mieszkańców z życia osobistego	Sub-indeks zadowolenia mieszkańców z życia zawodowego	Indeks Jakości Życia mieszkańców powiatu wałęckiego
Miasto Wałcz	66,30	73,62	62,89	67,60
Gmina Wałcz	68,82	76,96	66,17	70,65
Gmina Mirosławiec	80,70	86,20	73,21	80,04
Gmina Tuczo	68,15	85,86	57,68	70,56
Gmina Człopa	77,25	84,09	73,05	78,13

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Analiza subiektywnej jakości życia w układzie przestrzennym wykazała, że zbiory aspektów jakości życia wpływających progresywnie i regresywnie na wartości sub-indeksów są mocno zróżnicowane i zależą od miejsca zamieszkania. Wykaz tych aspektów oraz ich znormalizowane oceny cząstkowe, w podziale na miejsce zamieszkania osób biorących udział w badaniu, zestawiono w tabelach 41–45.

Tabela 41. Aspekty jakości życia wpływające progresywnie i regresywnie na wartości sub-indeksów (w grupie mieszkańców miasta Wałcz)

Progresory	QLI _{s1}	Progresory	QLI _{s2}	Progresory	QLI _{s3}
Szkoły podstawowe/ gimnazjalne/ licea i technika (A ₂₂)	93,18	Relacje z najbliższymi w rodzinie/ w gospodarstwie domowym (A ₄₀)	86,08	Relacje ze współpracownikami (A ₅₀)	78,73
Sieć handlowa – liczba i różnorodność sklepów, ich rozmieszczenie, łatwość dojazdu do nich (A ₁₂)	83,72	Relacje z bliższymi i dalszymi sąsiadami (A ₃₇)	82,32	Komunikacja w miejscu pracy (A ₅₄)	78,67

Progrosory	QLI _{S1}	Progrosory	QLI _{S2}	Progrosory	QLI _{S3}
Infrastruktura sportowo-rekreacyjna (A ₉)	83,60	Poczucie własnej wartości (A ₄₄)	81,32	Relacje z przełożonymi (A ₅₁)	73,40
Regresory	QLI _{S1}	Regresory	QLI _{S2}	Regresory	QLI _{S3}
Łatwość przemieszczania się pojazdami (samochód, motor) po mieście lub terenie gminy (A ₃)	48,59	Stan własnego zdrowia (A ₃₉)	69,37	Możliwości awansu (A ₄₇)	50,71
Dostęp do służby zdrowia (A ₁₁)	45,30	Warunki mieszkaniowe (A ₃₅)	65,57	Wysokość wynagrodzenia (A ₄₆)	48,23
Stan dróg – stan nawierzchni (A ₅)	38,89	Sytuacja finansowa (A ₃₄)	53,96	Szanse znalezienia nowej porównywalnej lub lepszej pracy (A ₄₉)	41,26

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Tabela 42. Aspekty jakości życia wpływające progresywnie i regresywnie na wartości sub-indeksów (w grupie mieszkańców gminy Wałcz)

Progrosory	QLI _{S1}	Progrosory	QLI _{S2}	Progrosory	QLI _{S3}
Sieć handlowa – liczba i różnorodność sklepów, ich rozmieszczenie, łatwość dojazdu do nich (A ₁₂)	90,48	Relacje z najbliższymi w rodzinie/ w gospodarstwie domowym (A ₄₀)	88,82	Relacje ze współpracownikami (A ₅₀)	80,58
Szkoły podstawowe/ gimnazjalne/ licea i technika (A ₂₂)	88,52	Relacje z bliższymi i dalszymi sąsiadami (A ₃₇)	84,18	Komunikacja w miejscu pracy (A ₃₄)	77,53
Rozmieszczenie i wysokość budynków, oddzielenie budynków mieszkalnych od zakładów produkcyjnych (A ₁₆)	87,20	Poczucie szczęścia (A ₄₂)	82,03	Relacje z przełożonymi (A ₅₁)	77,38
Regresory	QLI _{S1}	Regresory	QLI _{S2}	Regresory	QLI _{S3}
System pomocy dla osób i rodzin patologicznych (A ₃₀)	51,79	Zachowanie właściwych proporcji pomiędzy czasem pracy a czasem wolnym (A ₃₈)	72,82	Możliwości awansu (A ₄₇)	54,90
System opieki nad osobami starszymi, przewlekle chorymi (A ₂₉)	49,54	Warunki mieszkaniowe (A ₃₅)	68,06	Wysokość wynagrodzenia (A ₄₆)	50,72
Stan dróg – stan nawierzchni (A ₅)	31,86	Sytuacja finansowa (A ₃₄)	54,88	Szanse znalezienia nowej porównywalnej lub lepszej pracy (A ₄₉)	47,65

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Tabela 43. Aspekty jakości życia wpływające progresywnie i regresywnie na wartości sub-indeksów (w grupie mieszkańców gminy Mirosławiec)

Progresory	QLI _{s1}	Progresory	QLI _{s2}	Progresory	QLI _{s3}
Żłobki/przedszkola (A ₂₁)	111,93	Relacje z bliższymi i dalszymi sąsiadami (A ₃₇)	96,21	Relacje ze współpracownikami (A ₅₀)	88,28
Rozmieszczenie i wysokość budynków, oddzielenie budynków mieszkalnych od zakładów produkcyjnych (A ₁₆)	106,56	Relacje z najbliższymi w rodzinie/ w gospodarstwie domowym (A ₄₀)	92,23	Komunikacja w miejscu pracy (A ₅₄)	83,39
Szkoły podstawowe/ gimnazjalne/ licea i technika (A ₂₂)	93,79	Pozycja społeczna (A ₃₆)	90,47	Relacje z przełożonymi (A ₅₁)	83,15
Regresory	QLI _{s1}	Regresory	QLI _{s2}	Regresory	QLI _{s3}
Dostęp do służby zdrowia (A ₁₁)	63,16	Warunki mieszkaniowe (A ₃₅)	81,51	Wysokość wynagrodzenia (A ₄₆)	62,90
Łatwość przemieszczania się rowerem/ ścieżki rowerowe (A ₇)	62,73	Stan własnego zdrowia (A ₃₉)	79,18	Możliwości awansu (A ₄₇)	62,34
Stan dróg – stan nawierzchni (A ₅)	60,81	Sytuacja finansowa (A ₃₄)	74,60	Szanse znalezienia nowej porównywalnej lub lepszej pracy (A ₄₉)	54,99

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Tabela 44. Aspekty jakości życia wpływające progresywnie i regresywnie na wartości sub-indeksów (w grupie mieszkańców gminy Tuczno)

Progresory	QLI _{s1}	Progresory	QLI _{s2}	Progresory	QLI _{s3}
Rozmieszczenie i wysokość budynków, oddzielenie budynków mieszkalnych od zakładów produkcyjnych (A ₁₆)	105,33	Relacje z bliższymi i dalszymi sąsiadami (A ₃₇)	98,87	Relacje ze współpracownikami (A ₅₀)	83,96
Dostęp i zagospodarowanie terenów zieleni na terenie miasta lub gminy (A ₁₄)	104,33	Pozycja społeczna (A ₃₆)	97,64	Relacje z przełożonymi (A ₅₁)	77,37
Żłobki/przedszkola (A ₂₁)	88,87	Relacje z najbliższymi w rodzinie/ w gospodarstwie domowym (A ₄₀)	95,99	Komunikacja w miejscu pracy (A ₅₄)	72,86

Regresory	QLI _{S1}	Regresory	QLI _{S2}	Regresory	QLI _{S3}
Przygotowanie na sytuacje kryzysowe (A ₂₇)	25,96	Stan własnego zdrowia (A ₃₉)	73,99	Wysokość wynagrodzenia (A ₄₆)	39,08
Szkoły wyższe (A ₂₃)	22,76	Zachowanie właściwych proporcji pomiędzy czasem pracy a czasem wolnym (A ₃₈)	73,85	Możliwości awansu (A ₄₇)	31,18
Stan dróg – stan nawierzchni (A ₅)	22,74	Sytuacja finansowa (A ₃₄)	73,34	Szanse znalezienia nowej porównywalnej lub lepszej pracy (A ₄₉)	30,01

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Tabela 45. Aspekty jakości życia wpływające progresywnie i regresywnie na wartości sub-indeksów (w grupie mieszkańców gminy Człopa)

Progresory	QLI _{S1}	Progresory	QLI _{S2}	Progresory	QLI _{S3}
Rozmieszczenie i wysokość budynków, oddzielenie budynków mieszkalnych od zakładów produkcyjnych (A ₁₆)	96,96	Relacje z najbliższymi w rodzinie/ w gospodarstwie domowym (A ₄₀)	92,02	Relacje ze współpracownikami (A ₅₀)	88,31
Sieć handlowa – liczba i różnorodność sklepów, ich rozmieszczenie, łatwość dojazdu do nich (A ₁₂)	90,07	Relacje z bliższymi i dalszymi sąsiadami (A ₃₇)	89,31	Komunikacja w miejscu pracy (A ₃₄)	86,74
Dostęp i zagospodarowanie terenów zieleni na terenie miasta lub gminy (A ₁₄)	89,07	Poczucie własnej wartości (A ₄₄)	87,39	Relacje z przełożonymi (A ₅₁)	83,51
Regresory	QLI _{S1}	Regresory	QLI _{S2}	Regresory	QLI _{S3}
System opieki nad osobami starszymi, przewlekle chorymi (A ₂₉)	57,85	Stan własnego zdrowia (A ₃₉)	80,10	Możliwości awansu (A ₄₇)	60,52
System pomocy dla osób i rodzin patologicznych (A ₃₀)	57,65	Warunki mieszkaniowe (A ₃₅)	78,75	Wysokość wynagrodzenia (A ₄₆)	59,75
Stan dróg – stan nawierzchni (A ₅)	53,53	Sytuacja finansowa (A ₃₄)	74,03	Szanse znalezienia nowej porównywalnej lub lepszej pracy (A ₄₉)	54,76

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania.

OBIEKTYWNE I SUBIEKTYWNE WSKAŹNIKI JAKOŚCI ŻYCIA W KREOWANIU ROZWOJU NA POZIOMIE LOKALNYM

(Marta Kusterka-Jefmańska)

O jakości życia i metodach jej kwantyfikacji traktują prace naukowe przedstawiciele wielu dziedzin nauki. Jako kategoria o wyraźnie interdyscyplinarnym charakterze, jakość życia jest różnie definiowana. Przeglądu definicji jakości życia na gruncie badań prowadzonych w obszarze nauk społecznych, ekonomicznych i medycznych dokonali m.in. Baumann (2006), Trzebiatowski (2011), Wnuk i in. (2013), Papuć (2011). Różne podejścia do koncepcji oraz pomiaru jakości życia opisuje także Panek (2015)¹.

Jakość życia pojawia się w dyskursie naukowym, ale ma także wymiar praktyczny – stanowi istotę wszelkich podejmowanych przez człowieka działań. Aktywność człowieka – społeczna, zawodowa, w życiu osobistym – wiąże się bowiem z zaspokojeniem potrzeb i aspiracji oraz dążeniem do osiągnięcia celów i realizacji marzeń z nadzieją na lepsze życie, poczucie szczęścia czy zadowolenia. Także aktywność ludzka w wymiarze zbiorowym, np. wspólnoty lokalnej, wynika z dążenia do poprawy jakości życia mieszkańców danego obszaru.

Wysoka jakość życia jako cel nadrzędny koncepcji zrównoważonego rozwoju powinna być efektem końcowym prowadzenia polityki rozwoju na wszystkich poziomach zarządzania (krajowym, regionalnym oraz lokalnym). Zrównoważony rozwój oraz wysoka jakość życia, zwłaszcza w kontekście wyrównywania dysproporcji w warunkach życia oraz przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu, stanowią priorytety unijnej strategii Europa 2020 oraz cele Agendy na rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030, która jest planem rozwoju dla świata przyjętym

---

¹ Zob. rozdział 1 i 2.

przez 193 państwa członkowskie ONZ podczas szczytu w 2015 r. Zobowiązanie do praktycznej realizacji koncepcji zrównoważonego rozwoju wyartykułowane zostało także w polskich przepisach prawa (m.in. w Konstytucji RP z 1997 r., ustawie Prawo ochrony środowiska z 2001 r., ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju z 2006 r.) oraz w wielu dokumentach tworzonych w ramach systemu zarządzania rozwojem kraju (m.in. w Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju Polska 2030, Krajowej Polityce Miejskiej 2023).

W ostatnich latach obserwuje się rosnące zainteresowanie jakością życia oraz metodyką jej pomiaru zarówno wśród przedstawicieli władz różnych szczebli administracji rządowej oraz samorządowej, jak i opinii publicznej. Wyniki badań jakości życia w jej wymiarze obiektywnym i subiektywnym stanowią cenne źródło informacji na temat najważniejszych problemów, które powinny być brane pod uwagę na etapie określania celów i zadań polityki rozwoju we wszystkich jej wymiarach: społecznym, gospodarczym i środowiskowym. Prowadzenie tego typu badań wydaje się szczególnie uzasadnione w odniesieniu do lokalnych układów terytorialnych. Wynika to głównie z faktu, że to, w jaki sposób postrzegamy i oceniamy swoje życie, jest silnie uwarunkowane przez aspekty lokalne, czyli takie, które mają miejsce w naszym najbliższym otoczeniu: mieście, gminie, powiecie. Władze lokalne, na których spoczywa odpowiedzialność optymalnego angażowania i wykorzystania wszystkich sił tkwiących w lokalnych systemach (kapitale ludzkim, potencjale gospodarczym oraz stanie i zasobach środowiska), powinny opierać swoje decyzje i działania na możliwie jak najpełniejszej i najbardziej dokładnej informacji na temat najważniejszych problemów i zagrożeń, a także mocnych stron i szans rozwoju danej jednostki terytorialnej. Możliwe kierunki wykorzystania wyników badań subiektywnej i obiektywnej jakości życia w kreowaniu zrównoważonego rozwoju na poziomie lokalnym zestawiono w tabeli 46.

Jakość życia jako cel nadrzędny koncepcji zrównoważonego rozwoju powinna być rozumiana jako zrównoważone docenianie i dostrzeganie całego bogactwa globalnej jakości i współistnienia w życiu człowieka dobrobytu (cech jakości typu „mieć”), dobrostanu (cech jakości typu „być”) oraz błogostanu (cech jakości typu „kochać”). Innymi słowy, jakość życia człowieka oznacza równowagę jego rozwoju fizycznego, psychicznego i duchowego/uczuciowego (Borys 2008: 15).

Tabela 46. Kierunki wykorzystania badań jakości życia w polityce rozwoju na poziomie lokalnym

Badania jakości życia	Cel i zakres wykorzystania informacji z badań jakości życia
I. Planowanie strategiczne, w tym formułowanie i aktualizacja lokalnej strategii rozwoju lub strategii (programów) szczegółowych (np. programu ochrony środowiska, strategii rozwoju turystyki)	
Wskaźniki obiektywne	<ul style="list-style-type: none"> - identyfikacja kluczowych problemów rozwoju danej jednostki w ładzie społecznym, gospodarczym oraz środowiskowym na podstawie wartości wskaźników obiektywnych, obliczonych głównie z wykorzystaniem danych pochodzących ze źródeł statystyki publicznej oraz innych baz danych - weryfikacja pierwotnie przyjętych strategicznych kierunków rozwoju danej jednostki (wizji, celów oraz zadań) pod kątem ich aktualności - ocena stopnia realizacji celów i zadań strategicznych na podstawie wskaźników monitorowania realizacji strategii; możliwość analizowania zmian wartości wskaźników w czasie i porównania ich z wartościami przyjętymi za bazowe oraz referencyjne
Wskaźniki subiektywne	<ul style="list-style-type: none"> - identyfikacja kluczowych problemów rozwoju danej jednostki w ładzie społecznym gospodarczym oraz środowiskowym na podstawie badań subiektywnych opinii mieszkańców - identyfikacja preferowanych przez mieszkańców strategicznych kierunków rozwoju danej jednostki – wizji, celów oraz działań - identyfikacja nastrojów panujących w lokalnej społeczności
II. Monitorowanie rozwoju danej JST	
Wskaźniki obiektywne	-ocena poziomu rozwoju danej jednostki na podstawie analizy wartości wskaźników monitorowania rozwoju oraz porównania osiągnięć danej jednostki na tle wyników uzyskiwanych przez inne jednostki (np. gminy lub powiaty o zbliżonej liczbie mieszkańców); możliwość podjęcia współpracy, wymiany doświadczeń i analiza dobrych praktyk zaobserwowanych na podstawie wartości wskaźników osiągniętych przez inne JST, stanowiące bazę porównawczą
Wskaźniki subiektywne	<ul style="list-style-type: none"> -ogólna ocena zadowolenia z miejsca zamieszkania, jakości życia oraz poszczególnych jego aspektów - pozyskanie informacji na temat subiektywnego postrzegania przez mieszkańców zmian jakości życia w czasie (poprawa, pogorszenie, brak zmian)
III. Promocja danej JST i wzrost zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne	
Wskaźniki obiektywne	- pozytywne wyniki badań jakości życia mogą być wykorzystane do celów promocji danej jednostki lub poprawy jej wizerunku; wyniki stawiające daną jednostkę w niekorzystnym świetle mogą być inspiracją do poszukiwania bezpośrednich przyczyn (źródeł) niekorzystnych wartości wskaźników
Wskaźniki subiektywne	- prowadzenie dialogu władz lokalnych z mieszkańcami na temat wizji i celów rozwoju danej jednostki oraz przewidzianych do realizacji zadań zwiększa zaangażowanie mieszkańców w sprawy lokalne, powoduje wzrost akceptacji dla działań podejmowanych przez lokalne władze, a także zmniejsza opór wobec realizacji niektórych inwestycji; pozwala także ograniczyć konflikty społeczne i zwiększa poczucie tożsamości lokalnej
IV. Jakość usług publicznych	
Wskaźniki obiektywne	- ocena „obiektywnych parametrów” świadczonych usług pozwala na ich lepsze dostosowanie do potrzeb lokalnej społeczności; poprawia także skuteczność i efektywność świadczenia tych usług
Wskaźniki subiektywne	- ocena poziomu zadowolenia (satysfakcji) z usług publicznych i dostosowanie standardów świadczenia tych usług do potrzeb i oczekiwań mieszkańców

Źródło: opracowanie własne.

Wydaje się, że z punktu widzenia badań jakości życia na poziomie lokalnym jedną z najważniejszych klasyfikacji jest podział na obiektywną i subiektywną jakość życia czy też, jak podkreśla T. Borys, obiektywizacja i subiektywizacja ocen jakości życia (Borys 2002). Ten podział wyraża stopień obiektywności pomiaru poszczególnych aspektów jakości życia. Jakość życia w ujęciu obiektywnym jest cechą otoczenia społecznego, niezależną od jej postrzegania i wartościowania przez ludzi (Rutkowski 1988: 41–43). Poza sferą materialną składają się na nią również: środowisko społeczne, środowisko naturalne, zdrowie, bezpieczeństwo, dostęp do edukacji, dostęp do kultury i wiele innych uwarunkowań o charakterze obiektywnym. Poprawa tych uwarunkowań nie musi jednak przekładać się bezpośrednio na zwiększenie poziomu zadowolenia. Poziom zadowolenia (satysfakcji) z życia określany jest jako subiektywna jakość życia i relacje tej kategorii do jakości obiektywnej nie są jednoznacznie określone. Subiektywne poczucie zadowolenia z obiektywnych warunków życia zależy bowiem również od kompleksowości jakości życia, tzw. względnego poczucia pokrzywdzenia, systemu wartości (Borys 2002), a także zdobytych doświadczeń czy świadomości spełnienia własnego posłannictwa w życiu zawodowym, społecznym, rodzinnym (Skrzypek 2013).

Jakość życia w ujęciu subiektywnym jest zatem wyznaczana przez zadowolenie, jakie czerpią ludzie z własnego życia i jego warunków (Rutkowski 1988: 41–43). Subiektywny wymiar jakości życia jest kwestią indywidualną, zależną od potrzeb, aspiracji i postrzegania, które są niepowtarzalne dla każdego człowieka (Skrzypek 2013). Ocena jakości życia może być wyznaczana przez stopień zaspokojenia potrzeb uwarunkowany dostępnymi możliwościami ich zaspokojenia lub ocenę własnego życia w relacji do wyobrażenia o życiu idealnym (Akranavičiūtė, Ruževičius 2007: 43). W badaniach jakości życia na poziomie lokalnym optymalnym rozwiązaniem jest prowadzenie badań subiektywnej jakości życia wraz z uwzględnieniem pewnego zbioru wskaźników obiektywnych, stanowiących wskaźniki tła dla bezpośrednio obserwowanego zadowolenia z życia. W praktyce prowadzonych badań łączenie obu zbiorów wskaźników – obiektywnych i subiektywnych – nie jest ani łatwe, ani oczywiste. Wynika to z wielu przesłanek, wśród których wymienić należy m.in.:

- a) niejednoznaczny i trudny do określenia oraz skwantyfikowania związek pomiędzy obiektywną a subiektywną jakością życia;
- b) opóźnienie czasowe publikacji danych statystycznych stanowiących podstawę określenia zbioru wskaźników obiektywnych;
- c) problem porównywalności danych uzyskiwanych z badań indywidualnych i uśrednianych na poziomie próby (wynikowa subiektywna jakość życia) z danymi statystycznymi o charakterze przestrzennym, tj. określającymi poziom badanego zjawiska na obszarze danej jednostki terytorialnej (np. gminy lub powiatu);
- d) problem przyporządkowania wskaźników obiektywnych wszystkim dziedzinom uwzględnionym w badaniach subiektywnej jakości życia (zob. tabela 47), czaso-

chłonność i kosztochłonność prowadzenia badań jakości jednocześnie na obu zbiorach wskaźników – obiektywnych i subiektywnych.

W tabeli 47 zestawiono dziedziny (aspekty) subiektywnej jakości życia, które w praktyce tego typu badań na poziomie lokalnym pojawiają się najczęściej z obszarami tematycznymi wskaźników zrównoważonego rozwoju, które publikowane są w ramach modułu lokalnego aplikacji *Wskaźniki zrównoważonego rozwoju*, udostępnionej na stronie internetowej GUS (<http://stat.gov.pl/zrownowazony-rozwoj/monitorowanie-zrownowazonego-rozwoju/>). Warto w tym miejscu podkreślić, że nie wszystkie wskaźniki zrównoważonego rozwoju są wskaźnikami jakości życia, ale zjawiska których dotyczą, mogą pośrednio tę jakość warunkować. Dla przykładu wskaźnik jakości powietrza jest wskaźnikiem ładu środowiskowego, ale w kontekście negatywnego oddziaływania zanieczyszczeń powietrza na zdrowie i życie człowieka wskaźnik ten nie powinien być pominięty w badaniach jakości życia. Zwłaszcza wtedy, gdy zanieczyszczenie powietrza i zjawisko smogu stają się przedmiotem dyskusji publicznej i realnym problemem wielu polskich miast.

Tabela 47. Zestawienie dziedzin subiektywnej jakości życia z zakresem tematycznym wskaźników zrównoważonego rozwoju na poziomie lokalnym

Dziedziny subiektywnej jakości życia	Wskaźniki zrównoważonego rozwoju według ładów	
– zdrowie – wykształcenie i edukacja – bezpieczeństwo – kultura i rekreacja – sytuacja materialna i zawodowa – miejsce zamieszkania (infrastruktura, dostęp do usług, środowisko naturalne) – życie osobiste i relacje społeczne	Ład społeczny: – zmiany demograficzne, – adekwatność dochodu w okresie starości – zdrowie publiczne – czynniki warunkujące zdrowie – ubóstwo i warunki życia – edukacja – dostęp do rynku pracy – przestępczość – wypadki drogowe – wzorce konsumpcji	Ład gospodarczy: – rozwój gospodarczy – zatrudnienie – transport
	Ład środowiskowy: – zmiany klimatu – energia – ochrona powietrza – gospodarka odpadami – użytkowanie gruntów – bioróżnorodność	Ład polityczno-institutionalny: – otwartość i uczestnictwo – instrumenty ekonomiczne

Źródło: opracowanie własne na podstawie aplikacji *Wskaźniki zrównoważonego rozwoju*, <http://stat.gov.pl/zrownowazony-rozwoj/monitorowanie-zrownowazonego-rozwoju/> (dostęp: 20.10.2016).

Wydaje się, że wymienione trudności wynikające z jednoczesnego pomiaru jakości życia w jej wymiarze obiektywnym, jak i subiektywnym mogą być rekompensowane przez korzyści płynące z obu analiz wskaźnikowych. Warto w tym miejscu podkreślić, że tylko analiza obu wymiarów jakości życia (subiektywnego oraz obiektywnego) pozwala na pełne i rzetelne ujęcie omawianego problemu. W praktyce zarządzania rozwojem lokalnym oba zbiory warto traktować jako wzajemnie się uzupełniające. Nie oznacza to jednak, że prowadzenie badań przy uwzględnieniu tylko jednego zbioru wskaźników (obiektywnych lub subiektywnych) nie ma wartości poznawczej i użyteczności praktycznej. Każda z uzyskanych informacji, nawet jeśli jest to informacja niepełna, może być wykorzystana na potrzeby kreowania lokalnej polityki rozwoju.

Podsumowując powyższe rozważania i odnosząc się do wyników badania subiektywnej jakości życia mieszkańców powiatu wałeckiego, należy podkreślić, że rozpoczęty proces gromadzenia i analizowania danych na temat jakości życia mieszkańców powiatu powinien nabrać charakteru badań cyklicznych. Badania te warto uzupełnić o analizę wartości wskaźników obiektywnej jakości życia. Tylko zestawienie obu analiz wskaźnikowych – opartych na subiektywnych i obiektywnych wskaźnikach jakości życia – pozwoli uzyskać pełną i kompleksową informację na temat badanego zjawiska. Ponadto wykorzystanie obu zbiorów wskaźnikowych umożliwi prowadzenie badań szczegółowych, w tym badań z zakresu analizy współzależności czy poszukiwania tych wskaźników (czynników), które determinują subiektywne poczucie zadowolenia z obiektywnych warunków życia.

PODSUMOWANIE

Praktyczna realizacja koncepcji zrównoważonego rozwoju, której istotą jest m.in. trwała poprawa jakości życia mieszkańców, nabiera szczególnego znaczenia w lokalnych układach terytorialnych. Uwarunkowania lokalne związane z najbliższym otoczeniem jednostki, dokonana przez nią kognitywna i afektywna ocena atrybutów danego miejsca zamieszkania mają bowiem istotny wpływ na odczuwaną satysfakcję z zamieszkania w określonym miejscu (mieście/gminie/powiecie), w tym z usług publicznych, jak i satysfakcję z życia zawodowego czy osobistego. Jednocześnie – jak podkreśla się w marketingu terytorialnym – znajomość potrzeb i opinii mieszkańców w celu ich zaspokojenia powinna stanowić podstawę zarządzania miastem, powiatem czy gminą (Szromnik 2011: 19). Stąd też samorządy lokalne wykazują coraz większe zainteresowanie pomiarem jakości życia mieszkańców zarówno w ujęciu subiektywnym, jak i obiektywnym, czego przykładem są zrealizowane badania jakości życia mieszkańców powiatu wałeckiego.

Chociaż oceny dokonywane przez respondentów obarczone są bardzo dużym subiektywizmem, przede wszystkim z uwagi na niematerialny charakter wielu analizowanych aspektów usług publicznych, życia zawodowego czy osobistego, ale też zróżnicowane potrzeby i oczekiwania jednostek, ich aspiracje, przyjęty system wartości czy też porównanie swojego życia z życiem innych osób, to wyniki badań mają charakter reprezentatywny dla powiatu wałeckiego i mogą stanowić podstawę oceny subiektywnej i obiektywnej jakości życia mieszkańców powiatu oraz jej zróżnicowania.

Odpowiedzi ankietowanych stanowiły podstawę wyznaczenia stanowiącego autorską koncepcję Indeksu Jakości Życia i sub-indeksów odnoszących się do jakości usług publicznych, życia osobistego i zawodowego ogółem oraz w zależności od cech społeczno-demograficznych mieszkańców, jak też określenia aspektów jakości życia wpływających progresywnie i regresywnie na wartości poszczególnych sub-indeksów.

Zasadniczo wyniki przeprowadzonych badań korespondują z wynikami badań ośrodków naukowo-badawczych zajmujących się problematyką jakości życia w różnych układach, w tym w ujęciu lokalnym, których wybrane wyniki przytoczono w monografii.

Przeciętna ocena zadowolenia mieszkańców powiatu wałęckiego z życia ogółem kształtuje się na poziomie 3,84 pkt (w skali 1–5, gdzie 5 to najwyższy poziom zadowolenia). Najwyższy poziom zadowolenia cechuje respondentów w odniesieniu do życia osobistego – średnia ocena 3,95 pkt. Nieco niższy jest przeciętny poziom satysfakcji mieszkańców powiatu z życia zawodowego – 3,43 pkt. Relatywnie najmniej mieszkańcy są zadowoleni z jakości usług publicznych w powiecie wałęckim – wyznaczona na podstawie odpowiedzi średnia ocena tego obszaru wynosi 3,25 pkt.

W świetle przedstawionych wyników subiektywną jakość życia mieszkańców powiatu należy uznać za stosunkowo wysoką, o czym świadczy wartość Indeksu Jakości Życia mieszkańców powiatu wałęckiego (QLI) wynosząca 70,78 (przy maksymalnej wartości 100). Największy wpływ na ten wynik miał sub-indeks wskazujący na wysoki poziom zadowolenia mieszkańców z życia osobistego ($QLI_{S_2} = 77,78$). Najniższą wartość uzyskały sub-indeksy charakteryzujące ocenę życia zawodowego ($QLI_{S_3} = 65,13$).

Dla każdego z sub-indeksów wyszczególniono aspekty jakości życia przyczyniające się do wzrostu ich wartości (progresory), jak i powodujące ich zaniżanie (regresory). Dla pierwszego sub-indeksu (poziom zadowolenia z warunków życia) najważniejsze progresory to: szkoły podstawowe, gimnazjalne, ponadgimnazjalne; rozmieszczenie i wysokość budynków oraz istniejąca sieć handlowa. Regresorami są natomiast: system opieki nad osobami starszymi, dostęp do służby zdrowia oraz stan dróg. Dla sub-indeksu odnoszącego się do zadowolenia mieszkańców z życia osobistego najistotniejszym progresorem są relacje z najbliższymi w rodzinie lub gospodarstwie domowym. Natomiast aspektem przyczyniającym się do jego zaniżenia jest stan własnego zdrowia. W przypadku ostatniego sub-indeksu opisującego zadowolenie z życia zawodowego największym progresorem są relacje ze współpracownikami, a regresorem – możliwość awansu.

Przedstawione wyniki badań pierwotnych, poza aspektem poznawczym, mają również walor aplikacyjny. Wyłaniające się z nich opinie i nastroje mieszkańców powiatu wałęckiego stanowią ważne informacje dla samorządu lokalnego. W opracowaniu wskazano główne obszary ich wykorzystania w zarządzaniu powiatem, w tym m.in. do:

- monitorowania rozwoju powiatu,
- identyfikacji kluczowych problemów rozwoju społeczno-ekonomicznego,
- identyfikacji nastrojów mieszkańców, dialogu z mieszkańcami, angażowania ich w sprawy lokalne i zwiększania poczucia tożsamości lokalnej,
- działań promocyjnych JST, w tym kształtowania wizerunku powiatu,
- poprawy jakości usług publicznych,
- wyrównywania dysproporcji pomiędzy gminami,
- a tym samym określania strategicznych celów i zadań jednostki w obszarze społecznym, ekonomicznym i środowiskowym.

Krzysztof Błoński, Augustyna Burlita

MEASURING THE QUALITY OF LIFE AT LOCAL LEVEL (ON THE EXAMPLE OF THE WAŁECKI COUNTY)

Abstract

Quality of life is a category that is the subject of interest of many sciences, including economics, sociology, medicine, psychology and pedagogy, but also socio-economic policy, especially in the context of sustainable development. This translates into a multiplicity of definitions and diversity of approaches to the study of quality of life, according to the adopted in the science or by the researcher context, the way the conceptualization and operationalisation of the concept.

The research of quality of life can be realized in a variety of dimensions (e.g. the subjective and the objective, international, national, in cross-section of various socio-occupational groups). In this study, the issues of measuring the quality of life at the local level are taken up. For the local context for measuring the quality of life a lot of arguments speak. One of them is the influence of the local aspects arising from the operation of the city / municipal / district realities on the quality of life of the inhabitants. Each territorial unit is primarily a place to live of the people offering them certain benefits, resulting among others from functional infrastructure of the area, the spatial layout, the environment condition and the functioning of the local labour market. These factors have a significant impact on the quality of life of the inhabitants of the city, municipality or administrative district (Domanski 2014; Mandal 2013; Meyers 1987). Furthermore – according to the Act of Law on Local Government – the main goal of local government is to meet the needs of residents by creating certain conditions of quality of life (the Local Government Act 2001). Therefore, the studies of various aspects of quality of life in the local systems are an important source of information for local / municipal / district authorities. They allow better understanding the needs of residents, constitute one of the measures of the management effectiveness at the local approach, as well as should be taken into account in development policy of specific territorial unit (Kusterka-Jerfmańska 2013).

The structure of the monograph is composed of nine chapters. The first chapter briefly reviews definitions and different approaches to the quality of life resulting from the ongoing economic, social and political transformations as well as focusing on the various aspects of this interdisciplinary category, especially its subjective and objective approach.

The second chapter characterizes diverse concepts of quality of life measurement reflecting different approaches to defining this category, as well as the resulting inter

alia from adopted by the researchers subjective and/or objective measures of quality of life, measurement scales and the type and scope of carried out research.

Examples of empirical studies illustrating different approaches to the issues of quality of life are presented in the third chapter

The fourth chapter refers the issues of the quality of life to the local system, recognizing the analyzed category to be a reference point for the development of the concept of development of the city, municipality and district.

Contained in the first three chapters considerations are the background for the issues of measuring the quality of life in the local system, which is exemplified by the original primary research carried out by a team of researchers from various academic centres on the example of Wałęckie district residents. In the conducted studies, an integrated approach was adopted recognizing that quality of life was satisfaction felt by people with living conditions in the place of residence (objective quality of life) as well as with personal and professional life (subjective quality of life). Empirical studies were carried out using a direct survey questionnaire on a representative sample of adult residents of the Wałęckie district. To assessment of the level of satisfaction and assessment of the importance for a given person of the distinguished areas of quality of the public services, professional life, personal life and assessment of overall satisfaction with life, a five-step scale was used. Research methodology of quality of life of Wałęckie district residents was characterized in more detail in chapter four.

In the next three chapters the main results were presented of the primary research of the satisfaction of Wałęckie district residents with the quality of public services (chapter five), personal life (chapter six) and professional life (chapter seven).

The results of the surveys formed the basis for determining the Quality of Life Index (QLI) – constituting an original concept of measurement tool of subjective quality of life of Wałęckie district residents, based on the CSI methodology (*Customer Satisfaction Index*; Willemsen 2010). Quality of life of the inhabitants of the Wałęckie district in the light of the Index of Quality of Life results is presented in the eight chapter.

The last chapter provides a summary of theoretical considerations and research results. It indicates the practical dimension of quality of life and the indicators characterizing it, both subjective and objective, in the creation of local development. There are identified in it the possible directions of use of the quality of life studies in development policy at the local level.

In the summary of the monograph is made a reference to the results of the research. Also indicated that high quality of life as a primary aim of the concept of sustainable development should be the goal and the result of both local and national socio-economic policy, including reducing disparities in quality of life between different areas (municipalities, regions).

BIBLIOGRAFIA

- Agresti A., Finlay B. (2009), *Statistical Methods for the social sciences*, New York, Upper Sadle River, Prentice Hall.
- Akranavičiūtė D., Ruževičius J. (2007), *Quality of Life and its Component Measurement*, „Engineering Economics”, nr 2.
- Allardt E. (1992), *Having, Loving, Being: An Alternative to the Swedish Model of Welfare Research*, w: M. Nussbaum, A. Sen (ed.), *The Quality of Life*, Oxford, Clarendon Press.
- Ang K.B., Goh C.T., Koh H.C. (1993), *The impact of age on the job satisfaction of accountants*, „Personnel Review”, vol. 22.
- Badanie budżetu czasu ludności w 2013 r. Informacja sygnałna. Wyniki badań GUS*, <http://www.stat.gov.pl> (dostęp: 30.04.2016).
- Baumann K. (2006), *Jakość życia w okresie późnej dorosłości – dyskurs teoretyczny*, „Gerontologia Polska”, t. 14, nr 4.
- Białas S., Litwin J. (2013), *Kierunki badań nad satysfakcją z pracy*, „Organizacja i Kierowanie”, nr 3.
- Borkowska S. (2010), *Równowaga między pracą a życiem pozazawodowym*, *Acta Universitatis Lodzianis*, „Folia Oeconomica”, nr 240.
- Borys T. (2002), *Jakość, jakość życia oraz pojęcia i relacje pochodne*, w: W. Ostasiewicz (red.), *Metodologia pomiaru jakości życia*, Wrocław, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu.
- Borys T. (red.) (2005), *Wskaźniki zrównoważonego rozwoju*, Warszawa–Białystok, Wydawnictwo Ekonomia i Środowisko.
- Borys T. (2008), *Zaprojektowanie i przetestowanie ram metodologicznych oraz procedury samooceny gmin na podstawie wskaźników zrównoważonego rozwoju w Systemie Analiz Samorządowych (SAS). Raport dla ZMP*, Jelenia Góra–Poznań.
- Borys T. (2015), *Typologia jakości życia i pomiar statystyczny*, „Wiadomości Statystyczne”, nr 7.
- Borys T., Knippschild R. (red.) (2014), *Jakość życia w obszarze przygranicznym – wzmocnienie ponadgranicznych przepływów dla wspólnego zrównoważonego rozwoju i planowania regionalnego*, Jelenia Góra [pdf].

- Borys T., Rogala P. (red.) (2008), *Jakość życia na poziomie lokalnym – ujęcie wskaźnikowe*, Warszawa, UNDP.
- Brief A.P. (1998), *Attitudes in and Around Organizations*, SAGE Publications, Thousand Oaks.
- Brooks R. (2000), *Why Loyal Employees and Customers Improve the Bottom Line*, „Journal for Quality and Participation”, vol. 23, no. 2.
- Burlita A. (2006), *Zachowania konsumentów w czasie wolnym i ich uwarunkowania na przykładzie konsumentów klasy średniej regionu zachodniopomorskiego*, Szczecin, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego.
- Bywalec C. (1986), *Wzrost gospodarczy a przemiany poziomu życia społeczeństwa polskiego w latach 1945–1980*, „Zeszyt Naukowy Akademii Ekonomicznej w Krakowie” nr 70.
- Bywalec C., Rudnicki L. (2002), *Konsumpcja*, Warszawa, PWE.
- Campbell A. (1981), *The sense of well-being in America: Recent patterns and trends*, New York, McGraw-Hill.
- Campbell A., Converse P.E., Rogers W.L. (1976), *The quality of American Life: perception, evaluation, and satisfaction*, Rasel Sage Foundation, New York.
- Cieloch G., Kuczyński J., Rogoziński K. (1992), *Czas wolny – czasem konsumpcji?*, Warszawa, PWE.
- Clark A.E. (1996), *Job satisfaction in Britain*, „Journal of Industrial Relations”, vol. 32, nr 4.
- Clark A.E. (1997), *Job satisfaction and gender: why are women so happy at work?*, „Labour Economics” 1997, vol. 4.
- Clutterbuck D. (2005), *Równowaga między życiem zawodowym a osobistym*, Warszawa, Wydawnictwo PETIT.
- Czapiński J., Panek T. (red.) (2012), *Diagnoza społeczna 2012. Warunki i jakość życia Polaków*, [http:// www.diagnoza.com](http://www.diagnoza.com) (dostęp: 10.07.2016).
- Czapiński J., Panek T. (red.) (2015), *Diagnoza społeczna 2015. Warunki i jakość życia Polaków*, [http:// www.diagnoza.com](http://www.diagnoza.com) (dostęp: 10.07.2016).
- Dąbrowska A., Gutkowska K., Janoś-Kresło M., Słaby T. (2016), *Wykluczenie społeczne – jakość i godność życia osób w wieku 60+ rdzennych mieszkańców wsi w Polsce*, Warszawa, Oficyna Wydawnicza SGH.
- De Walden-Gałuszko K. (1993), *Wykorzystywanie badania jakości życia w psychiatrii*, „Pamiętnik VII Gdańskich Dni Leczenia Psychiatrycznego”, 24–25.09.
- Domański T. (2014), *Marketing miasta akademickiego. Rola uczelni wyższych w promocji Łodzi*, Łódź, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Drenth P., Thierry H., Wolff Ch.J. de (red.) (1998), *Organizational psychology*, Sussex, Psychology Press.
- Drewnowski J. (1986), *The Level of Civilisation. A new field for the application of social indicators*, „Social Indicators Research”, nr 18.

- Forgionne G.A., Peeters V.E. (1982), *Differences in job motivation and satisfaction among female and male managers*, „Human Relations”, vol. 35, nr 2.
- Fox J. (2012), *Ekonomia dobrostanu*, „Harward Business Review Polska”, nr 112.
- Francuz P., Mackiewicz R. (2005), *Liczby nie wiedzą skąd pochodzą*, Lublin, KUL.
- Frań J. (red.) (2008), *Zarządzanie jakością usług w instytucjach publicznych*, Szczecin, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego.
- Gillingham R., Reece W.S. (1980), *Analytical Problems in the Measurement of the Quality of Life*, „Social Indicators Research”, nr 1, 2.
- Górnik-Durose M. (2002), *Psychologiczne aspekty posiadania – między instrumentalnością a społeczną użytecznością dóbr materialnych*, Katowice, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Górnik-Durose M. (2009), *Życie godnie i/czy dostatnio. Dobrobyt materialny a godność i podmiotowość człowieka*, „Czasopismo Psychologiczne”, t. 15, nr 1.
- Górnik-Durose M. (2013), *W poszukiwaniu wyznaczników jakości życia*, „Chowanna”, t. 1 (40).
- Greenhaus J.H., Collins M.K., Shaw D.J. (2003), *The relationship between work-family balance and quality of life*, „Journal of Vocational Behaviour”, vol. 63.
- Hersey R.B. (1932), *Workers' Emotions in Shop and Home: A Study of Individual Workers from the Psychological and Physiological Standpoint*, Philadelphia, University of Pennsylvania Press.
- Heskett J.L., Sasser W.E. Jr, Schlesinger L. (1997), *The Service Profit Chain: How Leading Companies Link Profit and Growth to Loyalty, Satisfaction, and Value*, New York, Free Press.
- Heywood J. S., Wei X. (2006), *Performance Pay and Job Satisfaction*, „Journal of Industrial Relations”, vol. 48.
- Hoppock R. (1935), *Job Satisfaction*, New York, Harper.
- How's Life in Poland? OECD Better Life Initiative* (2016) May, https://www.jstor.org/stable/27520677?seq=1#page_scan_tab_contents (dostęp: 2.10.2016).
- <http://www.data-archive.ac.uk/> (dostęp: 10.12.2015).
- <http://www.europeansocialsurvey.org/> (dostęp: 15.05.2015).
- http://www.euroreg.uw.edu.pl/dane/web_euroreg_publications_files/5523/badanie-jakosci-zycia-mieszkańców-gmin-regiony-lodzkiego.pdf (dostęp: 10.05.2015).
- http://www.researchgate.net/publication/283575648_Zyc_godnie_icy_dostatnio_Dobrobyt_materialny_a_godnosc_i_podmiotowosc_czlowieka (dostęp: 15.10.2016).
- <http://wyborcza.pl/1,75478,18830873,polacy-szczesliwi-i-zad4,0owoleni-z-siebie-wyniki-diagnozy-spoecznej.html> (dostęp: 23.09.2015).
- Jakość życia w Polsce. Edycja 2015* (2015), Warszawa, GUS.
- Janoś-Kresło M. (2009), *Usługi społeczne a zrównoważony rozwój regionów*, Warszawa, Oficyna Wydawnicza SGH.

- Janoś-Kresło M., Komorowska O., Skalska T., Słaby T. (2016), *Zachowania przedsiębiorcze i konsumpcyjne w rodzinach opiekujących się dziećmi i młodzieżą z niepełnosprawnością*, Warszawa, Oficyna Wydawnicza SGH.
- Jinnett K., Alexander J.A. (1999), *The influence of organizational context on quitting intention*, „Research on Aging”, nr 2.
- Johnson G.J., Johnson W.R. (2000), *Perceived over qualification and dimensions of job satisfaction: A longitudinal analysis*, „Journal of Psychology”, nr 5.
- Kaleta A. (1998), *Jakość życia młodzieży wiejskiej i miejskiej: studium podobieństw i różnicowań międzyśrodowiskowych*, Toruń, UMK.
- Kędzior Z. (2003), *Metodologiczne aspekty badania jakości życia*, w: J. Karwowski (red.), *Jakość życia w regionie*, Szczecin, Uniwersytet Szczeciński.
- Kisil A. (2015), *Rewolucja pracy (53): Praca a życie prywatne i mieszanie się szefów*, <http://biznesblog.lazarski.pl/?p=2776> (dostęp: 7.04.2015).
- Kołąkowski L. (2011), *Cywilizacja na ławie oskarżonych*, w: *Moje słuszne poglądy na wszystko*, Kraków, Wydawnictwo Znak.
- Kolter P., Lee N. (2008), *Marketing w sektorze publicznym. Mapa drogowa wyższej efektywności*, Warszawa, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne.
- Kordos J. (1991), *Wskaźniki społeczne w organizacjach międzynarodowych*, w: *Wskaźniki społeczne*, Warszawa, Biblioteka Wiadomości Statystycznych GUS, t. 41.
- Kot S.M. (2004), *Z punktu widzenia ekonomisty teoretyka. Dobrobyt*, w: S.M. Kot, A. Malawski, A. Węgrzycki (red.), *Dobrobyt społeczny, nierówności i sprawiedliwość dystrybucyjna*, Kraków, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie.
- Kramer J. (2011), *Konsumpcja – ewolucja ról i znaczeń*, „Konsumpcja i Rozwój”, nr 1.
- Kusterka-Jefmańska M. (2013), *Subiektywna jakość życia w ocenie mieszkańców saksońsko-polskiego obszaru przygranicznego*, „Handel Wewnętrzny”, nr 6.
- Living Conditions in the Europe Union. Standard Eurobarometer 81* (2014) Spring, European Commission.
- Luszniewicz A. (1982), *Statystyka społeczna. Podstawowe problemy i metody*, Warszawa, PWE.
- Luthans F. (1992), *Organisational behavior*, Wydanie 6, McGraw-Hill, New York.
- Luthans F. (1998), *Organisational behavior*, Wydanie 8, McGraw-Hill, New York.
- Mandal A. (2013), *Funkcje miast i ich subiektywna percepcja (na przykładzie regionu śląskiego)*, „Acta Geografica Silesiana”, nr 14.
- Markowski T. (1987), *Lokalna polityka kształtowania warunków bytowych w świetle teorii efektów zewnętrznych*, „Acta Universitatis Lodzies”.
- Mayo E. (1933), *The Human Problems of Industrial Civilization*, New York, Macmillan.
- McCausland W., Pouliakas K., Theodossiou I. (2005), *Some are punished and some are rewarded: A study of the impact of performance pay on job satisfaction*, „International Journal of Manpower”, vol. 26.

- Meyers D. (1987), *Community-Relevant Measurement Of Quality Of Life a Focus on Local Trends*, „Urban Affairs Quarterly”, vol. 23, nr 1.
- Michoń P. (2010), *Ekonomia szczęścia*, Poznań, Dom Wydawniczy Harasimowicz.
- Misiąg W. (red.) (2005), *Wzorcowy urząd, czyli jak usprawnić administrację samorządową, jak mierzyć jej zadania i wyniki*, Warszawa, IBnGR.
- Miszczuk A., Miszczuk M., Żuk K. (2012), *Gospodarka samorządu terytorialnego*, Warszawa, Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Moorhead G., Griffen R.W. (1992), *Organizational behavior*, Wydanie 3, Houghton Mifflin Company, Boston.
- Murawska A. (2014), *Ocena poziomu życia w krajach Unii Europejskiej (UE-28) w aspekcie zrównoważonego rozwoju za pomocą wielowymiarowej analizy porównawczej*, „Metody Ilościowe w Badaniach Ekonomicznych”, t. XV/4.
- Near J.P., Rice R.W., Hunt R.G. (1978), *Work and extra work correlates of life and job satisfaction*, „Academy of Management Journal”, vol. 21.
- Nowak P.F. (2010), *Aktywność fizyczna oraz inne zachowania zdrowotne w stylu życia menedżerów*, Opole, Politechnika Opolska.
- O'Brien H.E., Dowling P. (1981), *Age and job satisfaction*, „Australian Psychologist”.
- Opolski K., Modzelewski P. (2008), *Zarządzanie jakością usług publicznych*, Warszawa, CeDeWu.
- Ostasiewicz W. (red.) (2002), *Metodologia pomiaru jakości życia*, Wrocław, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu.
- Ostrowska U. (2006), *Aksjologiczne podstawy wychowania*, w: B. Śliwerski (red.), *Pedagogika. Podstawy nauk o wychowaniu*, t. 1, Gdańsk, GWP.
- Panek T. (2012), *Poziom i jakość życia*, w: T. Panek (red.), *Statystyka społeczna*, Warszawa, Oficyna Wydawnicza SGH.
- Panek T. (2015), *Jakość życia gospodarstw domowych w Polsce w układzie wojewódzkim*, „Zeszyty Naukowe Instytutu Statystyki i Demografii SGH”, nr 46.
- Panek T. (2016), *Jakość życia. Od koncepcji do pomiaru*, Warszawa, Oficyna Wydawnicza SGH.
- Papuć E. (2011), *Jakość życia – definicje i sposoby jej ujmowania*, „Current Problems Psychiatry”, nr 12 (2), 141–145.
- Przygodzka R. (2010), *Usługi publiczne a jakość życia w regionach peryferyjnych*, w: A. Noworól (red.), *Jakość życia a procesy zarządzania rozwojem i funkcjonowaniem organizacji publicznych*, t. 2, Kraków, Instytut Sprawy Publicznych Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Quality of life in Europe: Subjective well-being, Third European Quality of life Survey, European Commission. Publications Office of the European Union* (2013), Luxembourg, doi:10.2806/37878 (dostęp: 30.09.2016).
- Quality of life in Europe: Trends 2003–2012, Third European Quality of life Survey, European Commission, Publications Office of the European Union*, Luxembourg (2014), doi:10.2806/46819 (dostęp: 30.09.2016).

- Quality of life indicators – measuring quality of life – Statistics Explained*, ec.europa.eu/.../Quality_of_life_indicators_-_measuring_quality (dostęp: 10.10.2016).
- Quality of life indicators – overall experience of life*, ec.europa.eu/.../index.../Quality_of_life_indicators_-_overall_exp (dostęp: 30.09.2016).
- Rogała P. (2009), *Zaprojektowanie i przetestowanie systemu mierzenia jakości życia w gminach. Raport z realizacji prac. Etap 2*, Jelenia Góra–Poznań.
- Rogoziński K. (2000), *Usługi rynkowe*, Poznań, Akademia Ekonomiczna w Poznaniu.
- Ronen S. (1978), *Job satisfaction and the neglected variable of job seniority*, „Human Relations”, vol. 31, nr 4.
- Rosner J. (1974), *Wskaźniki poziomu życia Polski*, „Biuletyn IGS”, nr 4.
- Rószkiewicz M. (1997), *Jakość badań marketingowych o charakterze ilościowym*, „Marketing i Rynek”, nr 12.
- Rószkiewicz M. (2011), *Analiza klienta*, Kraków, SPSS Polska.
- Rucci A.J., Kirn S.P., Quinn R.T. (1998), *The employee-customer-profit chain at Sears*, „Harvard Business Review”, vol. 76.
- Rutkowski J. (1987), *Jakość życia. Koncepcja i projekt badania*, „Z Prac Zakładu Badań Statystyczno-Ekonomicznych”, z. 162 [Warszawa, GUS].
- Rutkowski J. (1988), *Jak zbadać jakość życia?*, „Wiadomości Statystyczne”, nr 5.
- Satyanarayana P., Narender K. (2008), *From Work-Family Conflicts to Psychological Stress, Job Satisfaction and Life Satisfaction: A Proposed Integrative Model*, „Journal of Organizational Culture, Communications and Conflict”, nr 2 (12).
- Schmit M.S., Allscheid S.P. (1995), *Employee attitudes and customer satisfaction: Making theoretical and empirical connections*, „Personnel Psychology”, vol. 48, nr 3.
- Schulz D.P., Schulz S.E. (2002), *Psychologia a wyzwania dzisiejszej pracy*, Warszawa, PWN.
- Sedlak W. (2014), *Życie jest światłem*, Warszawa, Instytut Wydawniczy PAX.
- Skrzypek E., *Czynniki kształtujące jakość życia*, <http://idn.org.pl/Lodz/Mken/Mken%202001/Referaty%202001/14.pdf> (dostęp: 20.04.2013).
- Słaby T. (1990), *Poziom i jakość życia*, „Wiadomości Statystyczne”, nr 6.
- Słaby T. (1994), *Systemy wskaźników społecznych w polskich warunkach transformacji rynkowej*, Warszawa, Wydawnictwo SGH, „Monografie i Opracowania” nr 392.
- Słaby T. (2006), *Poziom i jakość życia*, w: T. Panek, A. Szulc (red.), *Statystyka społeczna*, Warszawa, SGH.
- Słaby T. (2012), *Quality of life of the emerging upper class in Poland*, Warszawa, Oficyna Wydawnicza SGH.
- Słaby T. (2015), *Determinants of the life quality of the emerging upper class in Poland*, „Journal of Management and Financial Sciences”, nr 19.
- Śmiłowska T. (1995), *Zróżnicowanie poziomu i jakości życia ludności w przekroju terytorialnym*, „Z Prac Zakładu Statystyczno-Ekonomicznych GUS”, z. 229.

- Szromnik A. (2011), *Marketing terytorialny jako atrybut rynkowej orientacji miast oraz regionów*, w: A. Grzegorzczak, A. Kochanec (red.), *Kreowanie wizerunku miast*, Warszawa, Wyższa Szkoła Promocji.
- Szukielójc-Bieńkuńska A. (2015), *Pomiar jakości życia w statystyce publicznej*, „Wiadomości Statystyczne”, nr 7.
- Tishner J. (1992), *Etyka solidarności oraz Homo sovieticus*, Kraków, Społeczny Instytut Wydawniczy Znak.
- Tomaszewska-Lipiec R. (red.) (2015), *Work-personal life. Between harmony and disintegration*, Kraków, Oficyna Wydawnicza „Impuls”.
- Tomaszewska-Lipiec R. (red.) (2014), *Relacje praca – życie pozazawodowe drogą do zrównoważonego rozwoju jednostki*, Bydgoszcz, Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy.
- Tomaszewski T. (1976), *Ślady i wzorce*, Warszawa, WSiP.
- Trzebiatowski J. (2011), *Jakość życia w perspektywie nauk społecznych i medycznych – systematyzacja ujęć definicyjnych*, „Hygeia Public Health”, nr 46 (1).
- Veenhoven R. (1993), *Happiness in Nations: Subjective Appreciation of Life in 56 Nations 1946–1992*, Erasmus University Press Rotterdam.
- Willemsen D. (2010), *The Measurement of Customer Satisfaction. Existing Research, Comparison of Different Methods, and Critical Appraisal*, Aachen, GRIN Verlag.
- Wilson W. (1967), *Correlates of avowed happiness*, „Psychological bulletin”.
- Wnuk M., *Hedonizm, eudajmonizm oraz przepływ/zaangażowanie jako trzy nurty badań nad szczęściem*, www.h-ph.pl/pdf/hyg-2013/hyg-2013-3-285.pdf (dostęp: 15.09.2016).
- Wnuk M., Zielonka D., Purandare B., Kaniewski A., Klimberg A., Ulatowska-Szostak E., Palicka E., Zarzycki A., Kaminiarz E. (2013), *Przegląd koncepcji jakości życia w naukach społecznych*, „Hygeia Public Health”, nr 48 (1).
- Wskaźniki zrównoważonego rozwoju, <http://wskaznikizrp.stat.gov.pl/index.jsf?jezyk=pl> (dostęp: 14.11.2016).
- Wskaźniki zrównoważonego rozwoju Polski (2015), Katowice, GUS.
- Zadowolenie z życia. Komunikat z badań CBOS (2015), nr 3.
- Zalega T. (2015), *Mikroekonomia współczesna*, Warszawa, Wydawnictwo Naukowe Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego.
- Zalewska A. (2003), *Dwa światy. Emocjonalne i poznawcze oceny jakości życia i ich uwarunkowania u osób o wysokiej i niskiej reaktywności*, Warszawa, Academica.
- Zalewska A. (2003), *Dwa światy. Emocjonalne i poznawcze oceny jakości życia i ich uwarunkowania u osób o wysokiej i niskiej reaktywności*, Warszawa, Academica.
- Zapf W. (1984), *Individuelle Wohlfahrt: Lebensbedingungen und wahrgenommene Lebensqualität*, w: W. Glatzer, W. Zapf (red.), *Lebensqualität in der Bundesrepublik*, Frankfurt am Main–New York, Campus Verlag.
- Zasępa R. (1991), *Zarys metody reprezentacyjnej*, Warszawa, GUS, Biblioteka Wiadomości Statystycznych, t. 39.

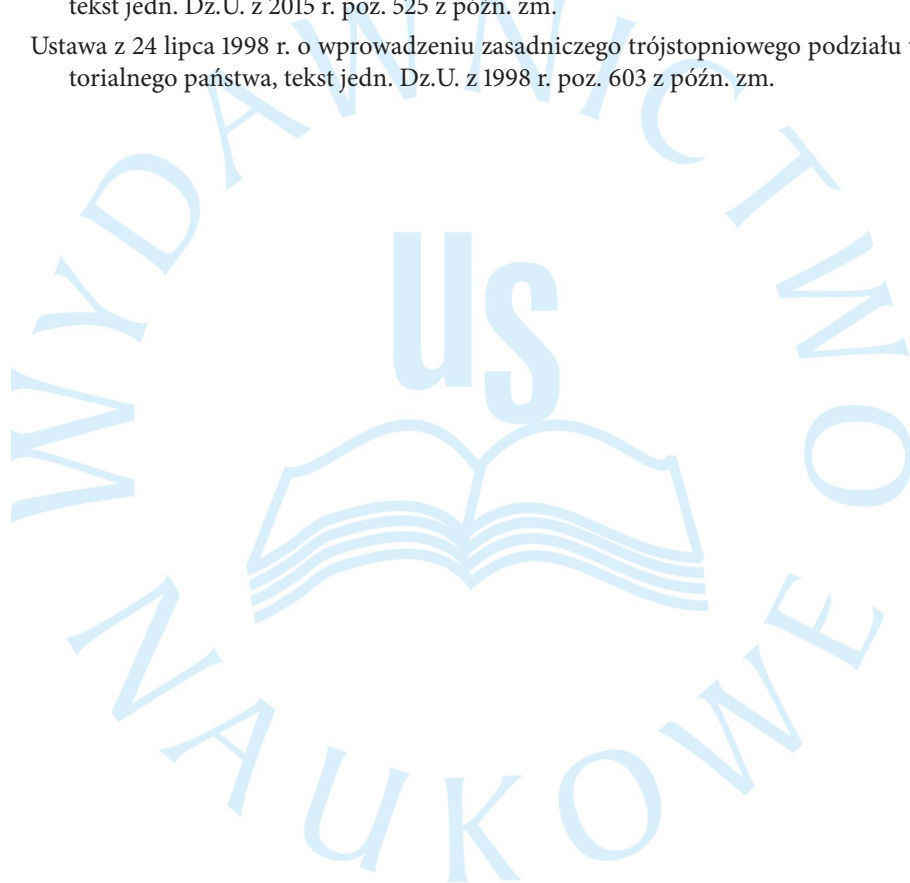
Zimbardo P., Boyd J. (2009), *Paradoks czasu*, Warszawa, Wydawnictwo Naukowe PWN.
Ustawa z 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, tekst jedn. Dz.U. z 2016 r. poz. 446 z późn. zm.

Ustawa z 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym, tekst jedn. Dz.U. z 2016 r. poz. 814 z późn. zm.

Ustawa z 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa, tekst jedn. Dz.U. z 2015 r. poz. 11392 z późn. zm.

Ustawa z 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie, tekst jedn. Dz.U. z 2015 r. poz. 525 z późn. zm.

Ustawa z 24 lipca 1998 r. o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa, tekst jedn. Dz.U. z 1998 r. poz. 603 z późn. zm.

SPIS RYSUNKÓW, TABEL I WYKRESÓW

Spis rysunków

Rysunek 1. Składowe jakości życia.....	15
Rysunek 2. Rodzaje jakości życia w sześciu klasyfikacjach.....	18
Rysunek 3. Schemat budowy indeksu QLI.....	48
Rysunek 4. Model oddziaływania usług publicznych na jakość życia.....	54
Rysunek 5. Ośmioczynnikowy model biografii jednostki – Koło Życia (<i>Wheel od Live</i>).....	66

Spis tabel

Tabela 1. Typologia stanów jakości życia.....	17
Tabela 2. Zróżnicowanie subiektywnego dobrostanu – wybrane kraje.....	34
Tabela 3. Procentowy rozkład odpowiedzi Polaków na pytanie: „Jak ocenia Pan/i swoje dotychczasowe życie jako całość?”.....	36
Tabela 4. Procent osób w wieku 18+ zadowolonych (bardzo zadowolonych i zadowolonych) z różnych aspektów swojego życia.....	36
Tabela 5. Zadowolenie z wybranych aspektów jakości życia (odpowiedzi bardzo zadowolony i raczej zadowolony w %).....	37
Tabela 6. Wskaźniki dobrostanu.....	39
Tabela 7. Wskaźniki jakości życia w badaniach GUS.....	40
Tabela 8. Charakterystykę mieszkańców powiatu wałeckiego ze względu na wiek i poziom wykształcenia.....	46
Tabela 9. Zakładany i uzyskany rozkład próby badawczej ze względu na miejsce zamieszkania.....	46
Tabela 10. Aspekty wyszczególnione w ramach pierwszego sub-indeksu (warunki życia w gminie).....	49
Tabela 11. Aspekty wyszczególnione w ramach drugiego sub-indeksu (zadowolenie z życia osobistego).....	50
Tabela 12. Aspekty wyszczególnione w ramach trzeciego sub-indeksu (zadowolenie z życia zawodowego).....	50

Tabela 13. Przykładowy fragment arkusza danych	51
Tabela 14. Metodyka obliczania sub-indeksów	51
Tabela 15. Ocena jakości usług publicznych na terenie powiatu waleckiego w opinii respondentów	55
Tabela 16. Najbardziej istotne aspekty usług publicznych według mieszkańców poszczególnych gmin powiatu waleckiego	59
Tabela 17. Najwyżej oceniane przez mieszkańców aspekty jakości usług publicznych na terenie poszczególnych gmin powiatu waleckiego.....	60
Tabela 18. Średnie oceny istotności poszczególnych aspektów usług publicznych ze względu na poziom wykształcenia respondentów (w skali 1–5, gdzie 5 to najwyższa ocena).....	62
Tabela 19. Ocena ważności oraz zadowolenia mieszkańców powiatu waleckiego z wybranych aspektów życia osobistego (w punktach w skali 1–5, gdzie 5 to najwyższa ocena).....	69
Tabela 20. Średnie oceny ważności oraz zadowolenia z wybranych aspektów życia osobistego a miejsce zamieszkania respondentów (ocena w skali 1–5, gdzie 5 było najwyższą oceną).....	72
Tabela 21. Średnie oceny ważności wybranych aspektów życia zawodowego dla mieszkańców poszczególnych gmin powiatu waleckiego (w punktach w skali 1–5, gdzie 5 było najwyższą oceną).....	81
Tabela 22. Średnie oceny poziomu satysfakcji ankietowanych mieszkańców poszczególnych gmin z życia zawodowego (w punktach w skali 1–5, gdzie 5 było najwyższą oceną).....	82
Tabela 23. Wartości sub-indeksów oraz QLI dla mieszkańców powiatu waleckiego	84
Tabela 24. Aspekty jakości życia wpływające progresywnie i regresywnie na wartości sub-indeksów w powiecie waleckim	84
Tabela 25. Wartości sub-indeksów oraz QLI dla mieszkańców powiatu waleckiego (z podziałem na płeć)	85
Tabela 26. Aspekty jakości życia wpływające progresywnie i regresywnie na wartości sub-indeksów (w grupie kobiet)	86
Tabela 27. Aspekty jakości życia wpływające progresywnie i regresywnie na wartości sub-indeksów (w grupie mężczyzn)	86
Tabela 28. Wartości sub-indeksów oraz QLI dla mieszkańców powiatu waleckiego (z podziałem na wiek mieszkańców).....	87
Tabela 29. Aspekty jakości życia wpływające progresywnie i regresywnie na wartości sub-indeksów (w grupie osób w wieku poniżej 36 lat)	88
Tabela 30. Aspekty jakości życia wpływające progresywnie i regresywnie na wartości sub-indeksów (w grupie osób w wieku 36–55 lat).....	88
Tabela 31. Aspekty jakości życia wpływające progresywnie i regresywnie na wartości sub-indeksów (w grupie osób w wieku powyżej 55 lat).....	89

Tabela 32. Wartości sub-indeksów oraz QLI dla mieszkańców powiatu waleckiego (z podziałem na poziom wykształcenia).....	90
Tabela 33. Aspekty jakości życia wpływające progresywnie i regresywnie na wartości sub-indeksów (w grupie osób z wykształceniem wyższym)	90
Tabela 34. Aspekty jakości życia wpływające progresywnie i regresywnie na wartości sub-indeksów (w grupie osób z wykształceniem średnim).....	91
Tabela 35. Aspekty jakości życia wpływające progresywnie i regresywnie na wartości sub-indeksów (w grupie osób z wykształceniem podstawowym, gimnazjalnym i zawodowym)	91
Tabela 36. Wartości sub-indeksów oraz QLI dla mieszkańców powiatu waleckiego (z podziałem na aktywność zawodową)	92
Tabela 37. Aspekty jakości życia wpływające progresywnie i regresywnie na wartości sub-indeksów (w grupie osób pracujących)	93
Tabela 38. Aspekty jakości życia wpływające progresywnie i regresywnie na wartości sub-indeksów (w grupie osób niepracujących).....	94
Tabela 39. Aspekty jakości życia wpływające progresywnie i regresywnie na wartości sub-indeksów (w grupie emerytów/rencistów)	94
Tabela 40. Wartości sub-indeksów oraz QLI dla mieszkańców powiatu waleckiego (z podziałem na miejsce zamieszkania).....	95
Tabela 41. Aspekty jakości życia wpływające progresywnie i regresywnie na wartości sub-indeksów (w grupie mieszkańców miasta Wałcz).....	95
Tabela 42. Aspekty jakości życia wpływające progresywnie i regresywnie na wartości sub-indeksów (w grupie mieszkańców gminy Wałcz)	96
Tabela 43. Aspekty jakości życia wpływające progresywnie i regresywnie na wartości sub-indeksów (w grupie mieszkańców gminy Mirosławiec)	97
Tabela 44. Aspekty jakości życia wpływające progresywnie i regresywnie na wartości sub-indeksów (w grupie mieszkańców gminy Tuczo).....	97
Tabela 45. Aspekty jakości życia wpływające progresywnie i regresywnie na wartości sub-indeksów (w grupie mieszkańców gminy Człopa)	98
Tabela 46. Kierunki wykorzystania badań jakości życia w polityce rozwoju na poziomie lokalnym	101
Tabela 47. Zestawienie dziedzin subiektywnej jakości życia z zakresem tematycznym wskaźników zrównoważonego rozwoju na poziomie lokalnym	103

Spis wykresów

Wykres 1. Zróżnicowanie wskaźnika subiektywnego dobrobytu w krajach UE-27	33
Wykres 2. Zmiany w zadowoleniu z życia według krajów	34
Wykres 3. Zmiany w zadowoleniu ze standardu życia według krajów	35

Wykres 4. Wartości wskaźników <i>Better Life</i> dla Polski	39
Wykres 5. Zadowolenie z życia rdzennych mieszkańców wsi w wieku 60+ (%).....	42
Wykres 6. Rozkłady odpowiedzi na pytanie: „Proszę określić jak często występują następujące sytuacje związane z posiadaniem dziecka/dzieci niepełnosprawnego/ych” (%).....	43
Wykres 7. Ocena ogólnego zadowolenia z jakości usług publicznych w poszczególnych JST powiatu wałęckiego (%)	56
Wykres 8. Średnie oceny istotności poszczególnych aspektów usług publicznych dla powiatu wałęckiego (w punktach w skali 1–5, gdzie 5 to najwyższa ocena)	58
Wykres 9. Poszczególne aspekty świadczonych usług publicznych ze względu na przypisywane im znaczenie przez odbiorców oraz zadowolenie z ich występowania.....	63
Wykres 10. Opinie mieszkańców na temat uwzględniania ich potrzeb i opinii przez władze w procesie zarządzania miastem/gminą (%).....	64
Wykres 11. Zadowolenie mieszkańców powiatu wałęckiego z życia ogółem (%).....	67
Wykres 12. Zadowolenie mieszkańców powiatu wałęckiego z życia osobistego ogółem (%).....	68
Wykres 13. Przeciętny poziom zadowolenia mieszkańców powiatu wałęckiego z życia ogółem oraz życia osobistego i zawodowego (w punktach w skali 1–5, gdzie 5 to najwyższy poziom zadowolenia).....	69
Wykres 14. Procentowy rozkład ocen ważności i zadowolenia mieszkańców powiatu wałęckiego z relacji pomiędzy czasem pracy a czasem przeznaczonym na życie osobiste (w skali 1–5, gdzie 5 to najwyższa ocena).....	71
Wykres 15. Przeciętny poziom zadowolenia respondentów z życia osobistego ogółem według miejsca zamieszkania (w punktach w skali 1–5, gdzie 5 to najwyższy poziom zadowolenia).....	73
Wykres 16. Średnie oceny ważności wybranych aspektów życia zawodowego dla mieszkańców powiatu wałęckiego (w punktach w skali 1–5, gdzie 5 było najwyższą oceną)	80

POMIAR JAKOŚCI ŻYCIA NA POZIOMIE LOKALNYM

Lp.	Wyszczególnienie	Ważność					Samoocena				
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
10.	Dostęp do infrastruktury technicznej (wodociągi, kanalizacja, gaz)										
11.	Dostęp do służby zdrowia (szpitale, przychodnie, pogotowie)										
12.	Sieć handlowa – liczba i różnorodność sklepów, ich rozmieszczenie, łatwość dojazdu do nich										
13.	Sieć usługowa (usługi pocztowe, szewskie, zegarmistrzowskie, bankowe itp.) – liczba i różnorodność punktów usługowych, ich rozmieszczenie										
14.	Dostęp i zagospodarowanie terenów zielonych na terenie miasta lub gminy										
15.	Czystość na terenie miasta lub gminy										
16.	Rozmieszczenie i wysokość budynków, oddzielenie budynków mieszkalnych od zakładów produkcyjnych										
17.	Jakość wody pitnej										
18.	Jakość powietrza – czystość powietrza, ilość zanieczyszczeń										
19.	Poziom hałasu w mieście lub na terenie gminy										
20.	Gospodarka odpadami (segregacja i wywóz śmieci, dostępność pojemników na śmieci itd.)										
21.	Żłobki/przedszkola – łatwość zapisania dziecka do żłobka lub przedszkola, wielkość grup dzieci, bliskość placówek wobec miejsca zamieszkania										
22.	Szkoły podstawowe/gimnazjalne/licea i technika										
23.	Szkoły wyższe										
24.	Bezpieczeństwo osobiste (w miejscu zamieszkania i poza nim zarówno w nocy, jak i w dzień)										
25.	Bezpieczeństwo majątku (np. samochód)										
26.	Bezpieczeństwo w ruchu drogowym – przejrzystość oznakowania dróg, ulic; ograniczanie potencjalnych zagrożeń, oświetlenie ulic, monitoring										
27.	Przygotowanie na sytuacje kryzysowe (np. powódź, wichury, gwałtowne opady atmosferyczne) – budowa i utrzymanie wałów przeciwpowodziowych, utrzymywanie kanałów melioracyjnych, wycinka drzew zagrożonych powaleniem										
28.	System powiadamiania mieszkańców o zagrożeniach i sytuacjach kryzysowych										
29.	System opieki nad osobami starszymi, przewlekle chorymi										
30.	System pomocy dla osób i rodzin patologicznych (np. przemoc, alkoholizm)										
31.	Dostęp i czytelność informacji przekazywanych przez jednostki samorządu terytorialnego (strony urzędu, tablice, informacje zamieszczane w mediach)										
32.	Łatwość kontaktu (online, telefonicznie, osobiście) z pracownikami urzędu gminy, miasta										
33.	Szybkość reakcji policji, straży pożarnej na wezwanie										

Lp.	Wyszczególnienie	Ważność					Samoocena				
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
9.	Poczucie szczęścia										
10.	Poczucie bycia docenianym										
11.	Poczucie własnej wartości										

7. Jak ocenia Pan/i poziom ogólnego zadowolenia z życia osobistego. Prosimy o ocenę ogólnego zadowolenia z Pana/i życia osobistego w skali od 1 do 5, gdzie 1 – niezadowolony/a, a 5 – zadowolony/a

1   2   3   4   5
 Niezadowolony/a   Raczej niezadowolony/a   Ani niezadowolony/a, ani zadowolony/a   Raczej zadowolony/a   Zadowolony/a

8. Prosimy o ocenę, jak ważne są dla Pana/i wymienione niżej aspekty dotyczące życia zawodowego w skali 1–5, gdzie 1 – nieważne, a 5 – ważne; oraz o Pana/i ocenę stopnia zadowolenia z wymienionych sfer życia zawodowego w skali 1–5, gdzie 1 oznacza najniższą, a 5 najwyższą ocenę:

Lp.	Wyszczególnienie	Ważność					Samoocena				
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
1.	Bezpieczeństwo zatrudnienia – stałość i pewność zatrudnienia										
2.	Wysokość wynagrodzenia										
3.	Możliwości awansu										
4.	Możliwości rozwoju (szkolenia, studia podyplomowe itp.)										
5.	Szanse znalezienia nowej porównywalnej lub lepszej pracy										
6.	Relacje ze współpracownikami										
7.	Relacje z przełożonymi										
8.	Wyrozumiałość pracodawcy – swoboda wzięcia dnia wolnego na żądanie, swoboda wyjścia pracy w sytuacjach nieprzewidywalnych										
9.	Sprawiedliwość przełożonego										
10.	Komunikacja w miejscu pracy										
11.	Materialne warunki pracy (np. wyposażenie stanowiska pracy)										
12.	Elastyczność czasu pracy (możliwość pracy w domu, nienormowany czas pracy)										

9. Jak ogólnie ocenia Pan/i poziom zadowolenia z życia zawodowego. Prosimy o ocenę ogólnego zadowolenia z Pana/i życia zawodowego w skali od 1 do 5, gdzie 1 – niezadowolony/a, a 5 – zadowolony/a

1   2   3   4   5
 Niezadowolony/a   Raczej niezadowolony/a   Ani niezadowolony/a, ani zadowolony/a   Raczej zadowolony/a   Zadowolony/a

M E T R Y C Z K A

1. Płeć: a) Kobieta, b) Mężczyzna
2. Wiek: a) do 25 lat, b) 26–35 lat, c) 36–45 lat, d) 46–55 lat, e) 56–65 lat
f) 66 lat i więcej
3. Wykształcenie:
a) podstawowe, b) gimnazjalne, c) zawodowe, d) średnie, e) wyższe
4. Rodzaj aktywności zawodowej:
a) pracownik fizyczny
b) pracujący na stanowisku umysłowym niższego szczebla
c) pracujący na stanowisku umysłowym średniego szczebla
(stanowisko kierownicze)
d) dyrektor, menedżer, wysokiej klasy specjalista itp.
e) wykonujący wolny zawód lub pracujący na własny rachunek
f) uczeń/student
g) rencista/emeryt
h) bezrobotny/niepracujący
5. Przeciętny miesięczny dochód netto na członka gospodarstwa domowego:
a) do 1000 zł, b) 1001 zł – 1500 zł, c) 1501 zł – 2000 zł, d) 2001 zł – 3000 zł,
e) powyżej 3000 zł
6. Miejsce zamieszkania (gmina):
a) miasto Wałcz, b) gmina Człopa, c) gmina Mirosławiec, d) gmina Tuczno,
e) gmina Wałcz

Uprzejmie dziękujemy za wypełnienie ankiety!

Imię i nazwisko ankietera				
Data wypełnienia ankiety	Godzina rozpoczęcia badania		Godzina zakończenia badania	

Ocena Koordynatora

Po dokładnym sprawdzeniu wypełnionej ankiety stwierdzam:

- 1) brak jakichkolwiek nieprawidłowości,
- 2) pewne nieprawidłowości (wymienić)

.....
 .....
 .....

- 3) odrzucić ze względu na liczbę nieprawidłowości

Imię i nazwisko.....Podpis.....

